

WOJSKA LĄDOWE

JAKO RODZAJ
SIŁ ZBROJNYCH

Jerzy Zieliński

55887

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

AON 5528/03

Jerzy ZIELIŃSKI

**WOJSKA LĄDOWE
JAKO RODZAJ SIŁ ZBROJNYCH**

Studium operacyjne dla słuchaczy SOS

Warszawa 2003

Projekt okładki
Ewa Wiśniewska

Redaktor techniczny
Beata Klarowska

Korekta
Jolanta Puchalska

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 681-40-55, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 452/2003

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. Funkcje i zadania podsystemu militarnego	6
1.1. Strategiczne koncepcje obronności Rzeczypospolitej Polskiej	6
1.2. Istota i założenia systemu obronności państwa	10
1.3. Strategia obronności RP	11
1.4. Siły zbrojne jako element systemu obronności państwa	14
2. Wojska lądowe jako rodzaj sił zbrojnych	17
2.1. Przeznaczenie wojsk lądowych i ich ogólny podział	17
2.2. Zadania wojsk lądowych	19
2.3. Zadania wojsk lądowych o charakterze militarnym	21
2.4. Wojska lądowe w operacjach wsparcia pokoju	27
3. Zadania militarne i niemilitarne wojsk lądowych	31
3.1. Zadania wojsk lądowych w operacjach na obszarze kraju	31
3.1.1. Zadania wojsk lądowych w czasie pokoju	31
3.1.2. Zadania wojsk lądowych w czasie kryzysu	32
3.1.3. Zadania wojsk lądowych podczas wojny	35
3.2. Zadania wojsk lądowych w operacjach militarnych poza obszarem kraju	41
3.3. Zadania wojsk obrony terytorialnej w operacjach na obszarze kraju	42
3.4. Zadania wojsk lądowych w operacjach pokojowych	45
3.4.1. Charakterystyka operacji i misji pokojowych	46
3.4.2. Rodzaje operacji pokojowych	48
3.4.3. Zadania wojsk lądowych w operacjach i misjach pokojowych	52
4. Struktury organizacyjne wojsk lądowych	59
4.1. Założenia organizacyjno-strukturalne wojsk lądowych	59
4.2. Struktury organizacyjne wojsk operacyjnych	64
4.3. Struktury organizacyjne wojsk obrony terytorialnej	83
ZAKOŃCZENIE	85
BIBLIOGRAFIA	86

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased from 10.5 to 13.5 million (1990–2000) (Department for Work and Pensions 2001).

There is a growing emphasis on the need to improve the health and safety of public sector employees. This is because of the increasing number of people working in the public sector, the increasing number of people who are working in the public sector who are over 50 years of age, and the increasing number of people who are working in the public sector who are women.

The purpose of this paper is to describe the health and safety of public sector employees in the UK. The paper will describe the health and safety of public sector employees in the UK in the 1990s, and will describe the health and safety of public sector employees in the UK in the 2000s.

2. Methods

2.1. Data

The data for this study were obtained from the Health and Safety Commission (HSC) (2001) and the Health and Safety Executive (HSE) (2001). The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

The HSC data were obtained from the HSC's annual report on health and safety in the UK, and the HSE data were obtained from the HSE's annual report on health and safety in the UK. The data were obtained from the HSC and HSE for the years 1990–2000.

WSTĘP

Zmiany dokonujące się w sferze polityczno-militarnej w ostatnim stuleciu, a przede wszystkim coraz mniejsze zagrożenie wybuchem konfliktu globalnego, spowodowały istotne przeobrażenia w postrzeganiu funkcji i zadań sił zbrojnych. Występujące ostatnio zagrożenia związane z wybuchem konfliktów lokalnych oraz zagrożeń terrorystycznych, wskazują na potrzebę przeorientowania dotychczasowych zadań sił zbrojnych. Tak więc jednymi z ważniejszych zadań sił zbrojnych stały się zadania związane z udziałem wojsk w szeroko rozumianych operacjach wsparcia pokoju. Do takich operacji zaliczyć należy zarówno działania wojsk w byłej Jugosławii, jak i działania przeciw terrorystom w Afganistanie.

Jakkolwiek różny był charakter tych działań, to wspólnym mianownikiem było prowadzenie działań z bliżej nieokreślonym przeciwnikiem oraz nietypowość sytuacji operacyjno-strategicznej. Fakt ten z kolei powoduje potrzebę nowego podejścia w formułowaniu celów i treści kształcenia oficerów na różnych poziomach. Oznacza to potrzebę takiego ujęcia treści kształcenia, których realizacja pozwoli na uniwersalne przygotowanie oficerów, zdolnych rozwiązywać skomplikowane problemy użycia wojsk lądowych w różnorodnych sytuacjach. Należy zatem dostrzeżać potrzebę prowadzenia działań w wymiarze militarnym, jak i niemilitarnym, przejście z działań zbrojnych do innych form działań bez użycia środków walki.

Niniejsze studium wychodzi naprzeciw takiemu kształceniu, ujmuje bowiem całościowo zasadnicze problemy użycia wojsk lądowych. Zawarte są w nim zasadnicze tezy, stanowiące rdzenie treściowe, wyznaczające kierunki studiowania wielu złożonych kwestii użycia wojsk lądowych.

Doświadczenia i spostrzeżenia autorów z kilkunastoletniej praktyki dydaktycznej oraz wiedza pedagogiczna zdobyta w wyniku studiowania literatury przedmiotu stanowiły podstawę niniejszego studium. Natomiast układ jego treści wynika z logicznego ciągu rozważań, pozwalającego na przechodzenie od treści ogólnych do treści bardziej szczegółowych. Stąd też w pierwszej kolejności zaprezentowane zostały treści związane z funkcjonowaniem systemu obronności państwa, którego siły zbrojne stanowią istotną część składową. Na tej podstawie dokonana została charakterystyka wojsk lądowych jako jednego z rodzajów sił zbrojnych oraz ich zadań, które te wojska powinny realizować.

Niniejsze studium adresowane jest przede wszystkim do słuchaczy Studium Operacyjno-Strategicznego.

1. FUNKCJE I ZADANIA PODSYSTEMU MILITARNEGO

Nowa sytuacja strategiczna Polski po wstąpieniu do NATO spowodowała konieczność przyjęcia nowej koncepcji bezpieczeństwa, a zwłaszcza bezpieczeństwa zewnętrznego, w tym strategii obronności (obrony narodowej). Dotychczasowe założenia – przygotowane dla przejściowych warunków samodzielności strategicznej Polski – spełniły swą rolę w latach dziewięćdziesiątych i obecnie zostały zastąpione przez koncepcję odpowiadającą radykalnie zmienionej sytuacji i warunkom bezpieczeństwa sojuszniczego w ramach NATO. Kierunki modyfikacji niektórych praktycznych rozwiązań w dziedzinie bezpieczeństwa, w tym obronności, wynikają także z wejścia w życie nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

1.1. STRATEGICZNE KONCEPCJE OBRONNOŚCI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

W zapewnianiu swego bezpieczeństwa państwo nasze kieruje się zasadami Karty Narodów Zjednoczonych i OBWE oraz postanowieniami i zobowiązaniami sojuszniczymi Traktatu Północnoatlantyckiego. Polska strategia bezpieczeństwa i obronności w swym wymiarze koncepcyjnym i realizacyjnym uwzględnia założenia koncepcji strategicznej NATO.

Najogólniejszym celem obrony narodowej Rzeczypospolitej Polskiej jest zapewnienie bezpiecznych warunków realizacji jej interesów narodowych oraz ich ochrona przed zewnętrznymi zagrożeniami kryzysowymi i wojennymi. Stosownie do istoty i charakteru tych interesów, wynikających z nich strategicznych celów państwa w dziedzinie bezpieczeństwa zewnętrznego oraz oceny zewnętrznych wyzwań i zagrożeń strategia obronności RP, w swym wymiarze koncepcyjnym, określa sposoby strategicznego wykorzystania potencjału państwa do przeciwstawiania się tym wyzwaniom i zagrożeniom w trzech możliwych stanach: w czasie pokoju, kryzysu i wojny. W związku z tym wyróżnia się trzy główne dziedziny (koncepcje) strategii obronności państwa:

- 1) prewencyjno-stabilizacyjną,
- 2) kryzysową,
- 3) wojenną (obronną).

A oto krótka charakterystyka poszczególnych strategii.

Istotą **strategii prewencyjno-stabilizacyjnej** jest wczesne rozpoznanie wyzwań strategicznych oraz potencjalnych źródeł zagrożeń i podjęcie działań dla sprostania owym wyzwaniom oraz profilaktycznego likwidowania możliwości przedrodzenia się potencjalnych zagrożeń w realny konflikt. Ta część polskiej strategii

obrony narodowej jest integralnym elementem szerszej strategii międzynarodowych wysiłków w tym względzie, podejmowanych zwłaszcza w ramach NATO, OBWE i ONZ.

W ramach strategii prewencyjno-stabilizacyjnej Polska – działając zarówno samodzielnie, jak i w ramach NATO oraz innych organizacji międzynarodowych – realizuje następujące główne zadania strategiczne:

1) aktywne kształtowanie bezpiecznego środowiska międzynarodowego w otoczeniu Polski – poprzez wspólne z innymi partnerami opracowywanie i wdrażanie zasad i mechanizmów bezpieczeństwa, budowę wzajemnego zaufania w dziedzinie militarnej oraz działanie na rzecz kontynuacji procesu poszerzania NATO;

2) budowanie strefy wzajemnego zaufania w otoczeniu Polski – poprzez rozwijanie konstruktywnego, propokojowego współdziałania wojskowego ze wszystkimi sąsiadami i partnerami, a zwłaszcza z sąsiadami nie będącymi członkami NATO w ramach Partnerstwa dla Pokoju;

3) wspieranie wysiłków swych partnerów w bliższym i dalszym otoczeniu w bezkonfliktowym przeprowadzaniu transformacji ustrojowych, zwłaszcza w przekształcaniu struktur wojskowych – poprzez współpracę militarną, w tym tworzenie wspólnych, wielonarodowych formacji wojskowych;

4) neutralizowanie źródeł potencjalnych zagrożeń w szczególnie konfliktogennych rejonach poprzez uczestniczenie w międzynarodowych prewencyjnych misjach pokojowych;

5) odstraszenie militarne – poprzez ciągłe utrzymywanie sił zbrojnych na poziomie adekwatnym do potrzeb i możliwości państwa – zarówno wydzielanych do struktur sojuszniczych NATO, jak i pozostających w wyłącznej dyspozycji dowództwa narodowego – oraz szkoleniowe demonstrowanie ich gotowości bojowej i sprawności operacyjnej do użycia w warunkach kryzysu i wojny¹.

W sytuacji wystąpienia kryzysu ma zastosowanie **strategia kryzysowa**, której istotą jest reagowanie na wszelkie zagrożenia kryzysowe, a zwłaszcza aktywne uczestniczenie w opanowywaniu kryzysów w jej strategicznym otoczeniu.

W ramach reagowania kryzysowego Polska jest gotowa – wspólnie z innymi partnerami międzynarodowymi, w tym szczególnie z partnerami z NATO – uczestniczyć w realizacji następujących zadań strategicznych:

1) lokalizowanie pojawiającego się kryzysu i stymulowanie jego jak najszybszego rozwiązania;

2) wsparcie militarne i pozamilitarne wysiłków stron konfliktu na rzecz jego rozwiązania i utrzymania pokoju – poprzez pomoc ekonomiczną, organizacyjną, humanitarną, doradczą itp. oraz przeprowadzanie wojskowych operacji utrzymywania pokoju;

¹ *Strategia bezpieczeństwa RP* (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 roku), <http://www.mon.gov.pl/start.php?page=1010302000>

3) bezpośrednie wymuszanie pokoju – poprzez przeprowadzenie interwencyjnych operacji militarnych i rozbrojenie lub rozbięcie formacji zbrojnych stron konfliktu;

4) strategiczna osłona przed skutkami kryzysu na dużą skalę poprzez zorganizowanie i przeprowadzenie kompleksowej operacji osłonowej, obejmującej działania zbrojne i pozazbrojne;

5) udział w przeciwstawianiu się ponadnarodowym niemilitarnym zagrożeniom kryzysowym, poprzez zwalczanie grup i organizacji przestępczych oraz likwidowanie skutków sytuacji kryzysowych bądź klęsk przyrodniczo-cywilizacyjnych².

Natomiast w sytuacji gdy zaistnieje zagrożenie agresją zbrojną, ma zastosowanie **strategia wojenna (obronna)**. Zgodnie z założeniami tej strategii, Polska jako członek NATO może brać udział jedynie w wojnie sojuszniczej, zgodnie z zasadą, że każda agresja na członka NATO jest agresją na całe NATO. Z punktu widzenia polskiej strategii obronności można wyróżnić dwa jej rodzaje:

1) odparcie bezpośredniej agresji na terytorium Polski;

2) udział w odparciu agresji na NATO poza terytorium Polski.

Największe obciążenia i wysiłki Polska musiałaby ponosić w razie wojny obronnej na własnym terytorium. W tym wypadku zaangażowany byłby cały potencjał obronny państwa – militarny i pozamilitarny. Strategiczna myśl przewodnia działań obronnych państwa zakłada w takich warunkach skoordynowane wykorzystanie narodowego potencjału obronnego z użyciem na terytorium Polski potencjału sojuszniczego NATO w celu rozbicia agresora i takiego zniszczenia całego jego potencjału wojennego, aby uniemożliwić mu podjęcie w przyszłości ponownej próby agresji – przy jednoczesnym maksymalnym uchronieniu własnej ludności i majątku narodowego od strat i zniszczeń.

Zbrojne działania wojenne na terytorium Polski – w zależności od ich skali – miałyby charakter jednej lub kilku sojuszniczych kampanii obronnych i zaczepnych, składających się z równoczesnych lub kolejnych operacji i bitew na lądzie, morzu i w powietrzu, z wykorzystaniem także sojuszniczych środków kosmicznych oraz sprzężonych z regularnymi i nieregularnymi działaniami narodowych sił obrony terytorialnej. W ramach tych działań realizowane byłyby następujące główne zadania strategiczne:

1) rozpoznanie, zatrzymanie i osłabienie zgrupowania inwazyjnego przeciwnika w celu przejęcia inicjatywy strategicznej – poprzez przeprowadzenie operacji osłonowych i obronnych początkowego okresu wojny siłami lokalnymi stacjonującymi bezpośrednio na zaatakowanym obszarze oraz siłami natychmiastowego i szybkiego reagowania;

2) doprowadzenie do uzyskania przewagi strategicznej – poprzez strategiczne rozwinięcie sił głównych i wzmocnienia na teatrze wojny (mobilizacja i przegrupowanie sił narodowych oraz sojuszniczych zgrupowań operacyjnych z głębi);

² *Strategia...*, wyd. cyt.

3) rozbitcie zgrupowania inwazyjnego i zniszczenie potencjału ofensywnego przeciwnika – poprzez zorganizowanie i wykonanie przeciwnatarcia strategicznego.

Operacje militarne prowadzone przez nasze siły zbrojne będą miały wielonarodowy charakter. Będą to operacje sojusznicze, w których dominująca będzie rola manewru, informacji i precyzyjnego rażenia. Operacje te będą ściśle sprzężone z działaniami narodowych sił obrony terytorialnej, które przygotowane są do wykonywania dwojakiego rodzaju zadań strategicznych:

1) ochrona i zapewnienie bezpiecznego funkcjonowania elementów infrastruktury państwa istotnych dla swobody manewru wojsk operacyjnych i koniecznych dla niezakłóconego przepływu informacji oraz ważnych dla wsparcia logistycznego realizowanego przez Rzeczpospolitą Polską na rzecz wojsk sojuszniczych (HNS);

2) dezorganizowanie operacji agresora – poprzez przeprowadzanie zakrojonych na szeroką skalę działań nieregularnych na tyłach i w ugrupowaniu jego wojsk, w tym także – w razie ostateczności – w ramach funkcjonowania i walki czynnej struktur państwa podziemnego na terytoriach okupowanych.

Działania wojsk obrony terytorialnej zapewniają jednocześnie połączenie operacji zgrupowań sojuszniczych z obronnym funkcjonowaniem całej struktury niemilitarnej państwa w czasie wojny. Niezbrojne działania wojenne obejmują realizację dwóch podstawowych zadań strategicznych:

1) pośrednie osłabianie siły wojennej przeciwnika – poprzez organizowanie nacisków dyplomatycznych i publicznej presji środowiska międzynarodowego, destrukcyjne oddziaływanie informacyjne i psychologiczne na ludność i struktury państwowe przeciwnika, organizowanie sankcji ekonomicznych, akcje sił specjalnych itp.;

2) podtrzymywanie i umacnianie własnego potencjału obronnego – poprzez ochronę ludności, majątku narodowego i struktur państwowych oraz sojuszniczych, organizowanie zaspokajania podstawowych (materialnych i duchowych) potrzeb ludności w warunkach wojennych, wszechstronne wsparcie sił zbrojnych (uzupełnianie, zaopatrywanie, wsparcie moralne).

W razie udziału w wojnie poza terytorium własnego kraju główne zadania strategiczne obejmowałyby:

- wszechstronną osłonę strategiczną własnego terytorium;
- udział wydzielonych zgrupowań wojsk operacyjnych w sojuszniczych kampaniach i operacjach militarnych na teatrze wojny;
- udział w oddziaływaniu na przeciwnika;
- wszechstronne wsparcie i zabezpieczenie własnych wojsk operujących na teatrze wojny.

1.2. ISTOTA I ZAŁOŻENIA SYSTEMU OBRONNOŚCI PAŃSTWA

System obronności Rzeczypospolitej Polskiej to całość sił i środków przeznaczanych przez państwo do realizacji zadań w dziedzinie obronności, odpowiednio do tych zadań zorganizowanych, utrzymywanych i przygotowywanych.

System obronności RP składa się z trzech podsystemów (elementów):

- podsystemu kierowania (organów kierowania obronnością),
- podsystemu militarnego (sił zbrojnych RP),
- podsystemu pozamilitarnego (pozamilitarnych ogniwo obronnych).

System obronności bazuje na całym potencjale narodowym Rzeczypospolitej Polskiej i jest ściśle sprzężony z sojuszniczym systemem bezpieczeństwa NATO, zwłaszcza w wymiarze militarnym.

Podsystem kierowania obronnością stanowią wszystkie organy kierowania odpowiadające za realizację zadań obronnych, powiązane informacyjnie i pozostające w ustanowionych prawnie relacjach kompetencyjnych, wraz z ich aparatem wykonawczym oraz konieczną infrastrukturą. Podsystem ten jest przygotowany do odpowiedniego rozwinięcia na czas zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny.

Naczelnymi organami kierowania obronnością są **Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów** – jako organy sprawujące władzę wykonawczą. Za realizację zadań związanych z kierowaniem obronnością indywidualnie reprezentanci tych organów ponoszą osobistą odpowiedzialność przed władzą sądowniczą. Pokojowe kierowanie obronnością – obejmujące kierowanie przygotowaniem obronnymi państwa oraz realizację strategicznych zadań prewencyjno-stabilizacyjnych w wymiarze międzynarodowym – sprawuje Rada Ministrów, współdziałając z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej. **Całością sił zbrojnych, włącznie z żołnierzami i jednostkami organizacyjnymi wydzielonymi już w czasie pokoju do struktur sojuszniczych NATO, kieruje minister obrony narodowej, w którego imieniu dowództwo nad nimi sprawuje szef Sztabu Generalnego WP³.**

Drugi element systemu obronności państwa stanowi podsystem militarny, czyli siły zbrojne RP. Ten podsystem jest podstawowym, wyspecjalizowanym i specjalnie dla potrzeb obronnych utrzymywanym elementem systemu obronności państwa. Służy ochronie niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej i niepodzielności jej terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jej granic. Siły zbrojne wykonują zadania przewidziane dla nich w strategii bezpieczeństwa i obronności Rzeczypospolitej Polskiej oraz uszczegółowione w stosownych planach reagowania kryzysowego i obrony państwa.

Natomiast **podsystem pozamilitarny**, czyli pozamilitarne ogniwa obronne, stanowią wszystkie pozostałe, poza siłami zbrojnymi, organy struktury państwowej,

³ Tamże.

na które nakładane są lub którym zlecane są zadania obronne. Spełniają one funkcje pomocnicze i wspierające w stosunku do działań sił zbrojnych. Ogniwa te są przeznaczone do tworzenia warunków niezbędnych do zapewnienia przetrwania narodu w czasie zagrożenia i wojny, a także do przygotowania oraz działania sił zbrojnych i pozostałych struktur państwa. Pozamilitarne ogniwa systemu obronności dzielą się na trzy grupy:

- informacyjne,
- ochronne,
- gospodarcze.

Informacyjne ogniwa systemu obronności realizują zadania mające na celu:

- 1) ochronę i propagowanie polskich interesów na arenie międzynarodowej,
- 2) informacyjne osłabianie przeciwnika oraz umacnianie woli, morale, determinacji obronnej i wytrwałości własnego społeczeństwa w warunkach wojennych poprzez informacyjne zabezpieczenie funkcjonowania całego systemu obronności,
- 3) informacyjne oddziaływanie zarówno na przeciwnika, jak i na własne społeczeństwo.

Ogniwa ochronne mają na celu zapewnienie warunków bezpiecznego funkcjonowania struktur państwa oraz ochronę ludności i majątku narodowego przed skutkami zbrojnych i niezbrojnych oddziaływań kryzysowych i wojennych. Gospodarcze ogniwa systemu obronności mają na celu zapewnienie materialnych podstaw realizacji zadań obronnych oraz przetrwania ludności w nadzwyczajnych warunkach kryzysu i wojny.

1.3. STRATEGIA OBRONNOŚCI RP

Ponieważ głównym czynnikiem stabilności polityczno-wojskowej na kontynencie europejskim jest Sojusz Północnoatlantycki, wobec tego stanowi on realną podstawę zapewnienia bezpieczeństwa i obrony naszego państwa. Wynika stąd, że założenia obronności Polski powinny opierać się na aktywnym uczestnictwie w umacnianiu tej organizacji i utrzymaniu jej zdolności do wypełnienia podstawowych zadań w zakresie bezpieczeństwa. Zadania te obejmują: zapewnienie stabilnego euroatlantyckiego środowiska bezpieczeństwa, a także – w ramach procesu wzmacniania bezpieczeństwa i stabilności – współdziałanie w zapobieganiu konfliktom i zarządzaniu kryzysowym oraz rozwijanie partnerstwa, współpracy i dialogu z innymi państwami.

Nowe warunki oraz nowa rola Polski na arenie międzynarodowej wskazują na potrzebę dostosowania do nich założeń strategii bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Istotną częścią tej strategii jest **strategia obronności**.

Z istoty obronności Polski wynika, że jej priorytetem jest zachowanie przez Sojusz Północnoatlantycki zdolności do obrony zbiorowej i zapewnienie niezawod-

nej sojuszniczej współpracy we wszystkich dziedzinach związanych z obronnością. Stąd też Polska powinna działać solidarnie w wypadku bezpośredniego naruszenia bezpieczeństwa jej sojuszników i partnerów. Oznacza to, że zbrojny atak na terytorium któregośkolwiek państwa Sojuszu, przeprowadzony z dowolnego kierunku, spotka się z reakcją na podstawie artykułu IV i V Traktatu Północnoatlantyckiego. Tak więc Polska będzie aktywnie uczestniczyć w utrzymaniu bezpieczeństwa europejskiego, a to z kolei oznacza nie tylko przeciwstawienie się agresji na nasze państwo, ale także udział w likwidacji kryzysów poza granicami państwa.

Określenie **istoty obronności** państwa wymaga wpięrow zdefiniowania podstaw polityki bezpieczeństwa państwa. Zgodnie ze *Strategią bezpieczeństwa RP* strategicznymi celami polskiej polityki bezpieczeństwa jest:

1. Zagwarantowanie niepodległości, suwerenności, integralności terytorialnej państwa oraz nienaruszalności jego granic.

2. Zagwarantowanie ochrony demokratycznego porządku konstytucyjnego, w tym w szczególności pełni praw i wolności oraz bezpieczeństwa obywateli RP.

3. Stworzenie jak najlepszych warunków dla wszechstronnego i stabilnego rozwoju społecznego i gospodarczego kraju, dobrobytu jego obywateli, a także dla zachowania dziedzictwa narodowego i rozwoju narodowej tożsamości.

4. Wnoszenie wkładu w budowę trwałego, sprawiedliwego ładu pokojowego w Europie i na świecie, opartego na wartościach demokracji, praw człowieka, praworządności oraz solidarności.⁴

Z kolei na tej podstawie wytyczone zostały podstawowe zasady polskiej polityki bezpieczeństwa. Wyrażają one fundamentalne założenia i kierunki rozumienia oraz postępowania naszego państwa w odniesieniu do sfery spraw narodowych i międzynarodowych. Tak więc podstawowymi zasadami polskiej polityki bezpieczeństwa są następujące zasady:

1) traktowanie bezpieczeństwa w sposób kompleksowy, uwzględniający znaczenie i wpływ różnorodnych czynników politycznych, militarnych, ekonomicznych, społecznych, środowiskowych, energetycznych i innych;

2) realizacja polityki bezpieczeństwa zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, z poszanowaniem prawa międzynarodowego, zgodnie z celami i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych oraz dokumentów Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), a także duchem i literą traktatów i konwencji międzynarodowych, których jest stroną. Traktując swoje granice jako nienaruszalne Polska nie ma żadnych żądań terytorialnych i posiada traktatowo uregulowane stosunki ze wszystkimi sąsiadami. Polska nie dąży do umacniania własnego bezpieczeństwa kosztem bezpieczeństwa innych;

3) w działaniach na arenie międzynarodowej Polska kieruje się wartościami, ideałami i zasadami ujętymi w Traktacie Północnoatlantyckim i traktatach europejskich, realizując wizję wolnej i demokratycznej Europy, gdzie bezpieczeństwo,

⁴ Tamże.

dobrobyt i sprzyjające warunki rozwoju kulturowego i zachowania tożsamości narodowej stanowią wspólne i niepodzielne dobro jednoczącego się kontynentu;

4) ściśle wiązanie swojego bezpieczeństwa z bezpieczeństwem państw NATO i członków Unii Europejskiej. Polska realizuje własne narodowe interesy bezpieczeństwa przede wszystkim w ramach północnoatlantyckiego systemu sojuszniczego współdziałania i solidarności, wspierając wysiłki społeczności międzynarodowej zmierzające do umocnienia bezpieczeństwa w Europie i na świecie, ochrony podstawowych zasad i wartości ludzkich oraz do zapewnienia warunków dla stabilnego i swobodnego współistnienia i rozwoju wszystkich państw;

5) dążenie do tego, aby użycie siły na arenie międzynarodowej było wyłącznie realizacją prawa do obrony, przewidzianego w Karcie Narodów Zjednoczonych, lub też w kontekście operacji realizowanych na podstawie mandatu społeczności międzynarodowej.

Obronność państwa jest dziedziną bezpieczeństwa obejmującą wykorzystanie całego potencjału państwa (tak militarnego, jak i niemilitarnego) do przeciwdziałania szczególnym rodzajom zagrożeń, jakimi są zewnętrzne zagrożenia polityczno-militarne, w tym kryzysowe i wojenne. Stąd też jedną z podstawowych części składowych strategii bezpieczeństwa RP jest **strategia obronności**⁵.

Strategia wojenna (obronna), stanowiąca część składową strategii bezpieczeństwa, jest w swej istocie przeciwstawieniem się agresji. Ponieważ Polska jest członkiem NATO, to może brać udział jedynie w wojnie sojuszniczej. W związku z tym udział sił zbrojnych RP może polegać na prowadzeniu działań na terytorium własnego państwa w celu odparcia agresji lub poza terytorium Polski w celu odparcia agresji na państwo-członka NATO.

Prowadzenie wojny obronnej na własnym terytorium wiązać się będzie z koniecznością ponoszenia największych obciążeń, zarówno w sferze militarnej, jak i społeczno-gospodarczej. Należy przewidywać, że w pewnej fazie odpierania agresji siły zbrojne RP będą wspierane przez Sojusz, stąd działania obronne państwa powinny być skoordynowane z użyciem na terytorium Polski potencjału sojuszniczego NATO. Działania zbrojne na terytorium Polski w celu odparcia agresji na nasze państwo miałyby charakter jednej lub kilku sojuszniczych kampanii obronnych i zaczepnych. Składać się prawdopodobnie będą z równoczesnych lub kolejnych operacji i bitew na lądzie, morzu i w powietrzu, z wykorzystaniem także sojuszniczego potencjału bojowego. Ważnym czynnikiem będą także nieregularne działania narodowych sił obrony terytorialnej.

Należy przewidywać, że w tej sytuacji mogą być realizowane takie zadania, jak:

- przeprowadzenie operacji osłonowych i obronnych początkowego okresu wojny siłami lokalnymi stacjonującymi bezpośrednio na zaatakowanym obszarze oraz siłami o wysokim stopniu gotowości bojowej, a także wojskami obrony terytorialnej;

⁵ Tamże.

- strategiczne rozwinięcie sił głównych i wzmocnienia na teatrze wojny (mobilizacja i przegrupowanie sił narodowych oraz sojuszniczych zgrupowań operacyjnych z głębi) w celu prowadzenia operacji obronnej i załamania natarcia zgrupowań zaczepnych przeciwnika;

- zorganizowanie i wykonanie przeciwnatarcia strategicznego.

Przeważające powyżej główne zadania militarne w ramach obronności państwa będą głównie realizowane przez specjalnie do tego przygotowany element systemu obronnego państwa, jakim są siły zbrojne RP.

1.4. SIŁY ZBROJNE JAKO ELEMENT SYSTEMU OBRONNOŚCI PAŃSTWA

W celu realizacji strategicznych zadań prewencyjno-stabilizujących, kryzysowych i obronnych utrzymuje się i systematycznie modernizuje **system obronności RP**. Jest on utrzymywany i przygotowywany w gotowości do rozwinięcia i skutecznego działania w sytuacjach nadzwyczajnych, w tym szczególnie w stanie zewnętrznego kryzysu polityczno-militarnego lub wojny.

System obronności RP opiera się na potencjale narodowym państwa i obejmuje ściśle ze sobą powiązane podsystemy:

- kierowania obronnością;
- militarny (siły zbrojne RP);
- pozamilitarny (pozamilitarne ogniwa obronne).

System obronności RP jest sprzężony z sojuszniczym systemem bezpieczeństwa i w razie zagrożenia bezpieczeństwa, integralności terytorialnej, czy też suwerenności RP lub państw sojuszniczych Polska odpierać będzie agresję w ramach wspólnej obrony sojuszniczej.

Siły zbrojne RP zgodnie z art. 26 Konstytucji RP „...służą ochronie niepodległości i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”⁶.

Siły Zbrojne są podstawowym, wyspecjalizowanym elementem systemu obronności państwa oraz głównym instrumentem realizacji *Strategii bezpieczeństwa RP*. Wykonują zadania wynikające ze *Strategii bezpieczeństwa*, a zadania te określone są w narodowych i sojuszniczych planach reagowania kryzysowego i obrony państwa. Z uwagi na koalicyjny charakter NATO siły zbrojne RP działają w narodowym systemie obronności i zarazem w systemie sojuszniczym NATO. Są one utrzymywane w gotowości do wykonywania trzech rodzajów zadań strategicznych: zadań obronnych w razie wojny (odparcie bezpośredniej agresji na terytorium Polski lub udział w odparciu agresji na inne państwo sojusznicze), zadań re-

⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, s. 6.

agowania kryzysowego (także w ramach misji organizacji międzynarodowych) oraz zadań stabilizacyjnych i prewencyjnych w czasie pokoju.

Należy podkreślić, iż siły zbrojne RP powinny także posiadać zdolność do uczestniczenia w operacjach reagowania kryzysowego poza obszarem RP. Dlatego też powinny posiadać odpowiednią zdolność do odstraszenia potencjalnego agresora, prowadzenia operacji obronnej przeciwko agresji na szeroką skalę, udziału w dwóch jednoczesnych większych operacjach reagowania kryzysowego spoza art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego albo w kilku operacjach o mniejszej skali, w tym w operacjach pokojowych i antyterrorystycznych w ramach sił międzynarodowych.

Zgodnie ze *Strategią...*⁷ w skład sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi trzy rodzaje wojsk: wojska lądowe, wojska lotnicze i obrony powietrznej oraz marynarka wojenna. We wszystkich rodzajach sił zbrojnych występują wojska operacyjne i wojska obrony terytorialnej. Siły zbrojne obejmują wojska wydzielone do dyspozycji NATO oraz pozostające wyłącznie pod narodowym dowództwem. Wojska wydzielone do NATO obejmują siły reagowania (w tym natychmiastowego i szybkiego), główne siły obrony i siły wzmocnienia. Proporcja między poszczególnymi kategoriami sił jest dostosowana do charakteru naszego położenia strategicznego w Sojuszu. Wojska operacyjne są przygotowywane przede wszystkim do działania w ramach sojuszniczych, wielonarodowych formacji wojskowych. Ich wielkość, stopień gotowości, zdolność do przegrupowania i prowadzenia długotrwałych operacji oraz minimalizowania strat własnych będą odpowiadać zobowiązaniom do wspólnej obrony sojuszniczej i prowadzenia operacji reagowania kryzysowego, w tym poza terytorium RP, w znacznym oddaleniu od własnych baz. Wojska operacyjne będzie cechować nowoczesność, mobilność oraz znaczna uniwersalność w zakresie możliwości wykonywania zadań. Wojska obrony terytorialnej przeznaczone są do wspierania i zapewniania swobody działania wojsk operacyjnych oraz wykonywania lokalnych zadań obronnych w ścisłym współdziałaniu z niemilitarnymi ogniwami struktury państwowej. Skład i struktura wojsk obrony terytorialnej oraz system kierowania nimi są dostosowane do ustroju i podziału terytorialnego państwa oraz lokalnych potrzeb i warunków⁸.

Z oceny charakteru zagrożeń suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz zagrożeń kryzysowych należy wnioskować, że wojska lądowe nadal będą spełniać podstawową rolę w odparciu powietrzno-lądowej agresji potencjalnego przeciwnika. Jednocześnie jednak należy przewidywać stale zwiększającą się skalę zadań reagowania kryzysowego.

Można wnioskować, że wojska lądowe będą wykonywać zadania zarówno na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Powyższe uwarunkowania wskazują, że skład bojowy, jak i ich struktury organizacyjne powinny zapewniać wykonanie tych

⁷ *Strategia...*, wyd. cyt., rozdz. 4.6.

⁸ Tamże.

zadań. Oznacza to, że wojska lądowe powinny w dalszym ciągu stanowić podstawowy rodzaj sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Przynależność Polski do NATO wskazuje natomiast, że wojska lądowe powinny posiadać zdolność do działań w strukturach międzynarodowych. Działania te mogą mieć charakter zadań militarnych, jak i niemilitarnych, a prowadzone mogą być na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Z powyższego wynika kolejny istotny wniosek, aby struktury organizacyjne i skład bojowy zapewniały szybkie dostosowanie się do struktur organizacyjnych państw NATO oraz umożliwiały płynne przechodzenie od jednego do drugiego rodzaju operacji. A zatem powinny być na tyle elastyczne, aby umożliwiały tworzenie swoistych modułów, które w zależności od potrzeb można dowolnie tworzyć w krótkim czasie.

Problemy do samodzielnego studiowania:

- 1. W czym wyraża się istota strategicznej koncepcji obronności Polski?*
- 2. Jakie są założenia systemu obronności państwa?*
- 3. Jakie elementy tworzą system obronny państwa i jaką rolę spełnia każdy z nich w tym systemie?*
- 4. Jakie czynniki determinują zadania sił zbrojnych RP, ich skład oraz dyslokację?*

2. WOJSKA LĄDOWE JAKO RODZAJ SIŁ ZBROJNYCH

2.1. PRZEZNACZENIE WOJSK LĄDOWYCH I ICH OGÓLNY PODZIAŁ

Wojska lądowe przeznaczone są do zapewnienia obrony przed atakiem lądowo-powietrznym w dowolnym rejonie kraju, na każdym kierunku, w obliczu każdej formy zagrożenia militarnego. Struktura ich wojsk operacyjnych oparta jest na związkach taktycznych, oddziałach i pododdziałach – zorganizowanych w korpusy narodowe i wielonarodowe, z utrzymaniem niezbędnej liczby jednostek centralnej dyspozycji.

Współnie z wymogami współczesnego pola walki wojska lądowe przystosowane są do wykonywania zadań operacyjnych i taktycznych w skomplikowanych warunkach technicznych, meteorologicznych i bojowych. Dysponując dużą siłą ognia, manewrowością, ruchliwością i odpornością na uderzenia przeciwnika stanowią trzon sił zbrojnych⁹.

Współczesne wojska lądowe cechuje całkowite zmotoryzowanie, szerokie wykorzystanie nowoczesnych technik prowadzenia walki oraz wielopłaszczyznowe współdziałanie z siłami powietrznymi i marynarki wojennej¹⁰.

Oceniając w tym aspekcie charakter zagrożeń suwerenności i bezpieczeństwa państwa należy wnioskować, że wojska lądowe nadal będą spełniać podstawową rolę w odparciu powietrzno-lądowej agresji potencjalnego przeciwnika. Jednocześnie jednak należy przewidywać, że wojska lądowe obok zadań o charakterze militarnym będą realizować zadania niemilitarne, zarówno na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Taka szeroka skala zadań wojsk lądowych wskazuje, że ich skład bojowy i struktury organizacyjne powinny zapewniać wykonanie tych zadań. Oznacza to, że wojska lądowe powinny w dalszym ciągu stanowić **podstawowy rodzaj sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej**.

Członkostwo Polski w NATO wskazuje, że wojska lądowe powinny posiadać zdolność do prowadzenia działań w strukturach międzynarodowych, a ich działania mogą mieć charakter zadań militarnych, jak i niemilitarnych. Działania te mogą być prowadzone na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Z powyższego wynika kolejny istotny wniosek: aby struktury organizacyjne i skład bojowy zapewniały szybkie przechodzenie od jednego rodzaju operacji do drugiego, powinny umożliwiać tworzenie swoistych modułów, pozwalających w krótkim czasie na stworzenie pododdziałów i oddziałów zdolnych do realizacji zadań właściwych w danych warunkach i czasie. Wszystkie powyżej przedstawione uwarunkowania składu bojo-

⁹ <http://www.mon.gov.pl/start.php?page=1010800000>

¹⁰ Tamże.

wego i struktur organizacyjnych wojsk lądowych pozwalają na sformułowanie zasadniczych wymagań:

1. Wojska lądowe powinny w dalszym ciągu stanowić podstawową część składową sił zbrojnych RP.

2. Struktury organizacyjne wojsk lądowych powinny umożliwiać prowadzenie operacji militarnych i niemilitarnych na obszarze kraju i poza jego granicami.

3. Wojska lądowe powinny posiadać zdolność do prowadzenia aktywnej obrony i wykonywania zwrotów zaczepnych.

4. W strukturach organizacyjnych wojsk lądowych należy posiadać określoną część wojsk o dużym stopniu ukończenia i gotowości bojowej, zdolną do szybkiego reagowania w okresie kryzysu. Ten bowiem okres będzie charakteryzował się największym przyrostem zadań.

Gruntowna i wszechstronna analiza warunków obronności Polski upoważnia do wniosku, że wojska lądowe będą w dalszym ciągu spełniać podstawową rolę w strategicznej operacji obronnej. Można zatem, powołując się na dotychczasowe doświadczenia, wnioskować, że wojska lądowe powinny składać się z:

- wojsk operacyjnych;
- sił obrony terytorialnej.

Wojska operacyjne, stanowiące główny potencjał bojowy wojsk lądowych, powinny być zdolne do wykonania, wspólnie z innymi rodzajami sił zbrojnych, głównych zadań na obszarze kraju. W zależności od sytuacji wojska operacyjne mogą wykonywać te zadania samodzielnie lub we współdziałaniu ze związkami operacyjnymi sojusznicznych państw.

Z kolei **siły obrony terytorialnej** wykonują zadania o charakterze zbrojnym i niezbrojnym, ale wyłącznie w rejonach ich dyslokacji. W czasie agresji przeciwnika siły te powinny być użyte do obrony na drugorzędnych kierunkach zagrożeń, do obrony miast oraz do zabezpieczenia manewru i rozwinięcia wojsk operacyjnych.

Analiza głównych zadań operacyjnych wojsk lądowych wskazuje, że potrzebne są niewielkie ogólnowojskowe związki operacyjne i taktyczne, zdolne do prowadzenia manewrowych działań obronnych i zaczepnych na zagrożonych kierunkach we współdziałaniu z lotnictwem, siłami obrony terytorialnej i wojskami państw sojusznicznych. Natomiast ze względu na potrzebę posiadania dużej samodzielności w prowadzeniu działań niezbędne jest, aby w ich strukturach organizacyjnych występowały wyspecjalizowane związki taktyczne, oddziały i pododdziały rodzajów wojsk.

Część wojsk operacyjnych powinna być przygotowana do działań w strukturach międzynarodowych, szczególnie poza granicami kraju.

Podział wojsk lądowych na wojska operacyjne i siły obrony terytorialnej nie wskazuje na potrzebę ich podporządkowania Dowództwu Wojsk Lądowych. Po pierwsze, za takim rozwiązaniem przemawia głównie fakt potrzeby koordynowania działań w wymiarze lądowym przez jeden ośrodek decyzyjny. Po drugie, lądowa

operacja obronna będzie planowana i organizowana przez Dowództwo Wojsk Lądowych, które powinno planować operacje obronne związków operacyjnych w ścisłym współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej.

2.2. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH

Analiza istoty i charakteru zagrożeń w latach dziewięćdziesiątych oraz początku XXI wieku pozwala podzielić je najogólniej na kryzysowe i wojenne. W latach dziewięćdziesiątych umocniło się pojęcie kryzysu, które zajęło miejsce pośrednie między stanem pokoju i wojny, zwłaszcza za sprawą „kryzysu” bałkańskiego. Podłożem tych kryzysów i napięć są konflikty etniczne i brak stabilizacji wśród narodów Europy, czego najlepszym przykładem są Bośnia i Kosowo. Rodzi to niebezpieczeństwo wybuchu wojny lokalnej, która może przekształcić się w konflikt regionalny. W związku z tym na pierwszy plan wysunęły się zagrożenia kryzysowe o charakterze polityczno-militarnym i niemilitarnym. Natomiast możliwości wybuchu wojny powszechnej zeszły na plan dalszy.

Co to są zagrożenia kryzysowe? Przyjmuje się, że zagrożenia kryzysowe są to niebezpieczne sytuacje, np.: konflikty o podłożu polityczno-militarnym w bliższym lub dalszym otoczeniu państwa, które, choć nie stanowią zagrożenia bezpośrednią agresją, swoimi skutkami pośrednimi mogą powodować różnorakie zakłócenia w jego funkcjonowaniu. Tymi skutkami pośrednimi mogą być np.: fale uchodźców, akcje terrorystyczne, przenikanie przestępczości zorganizowanej, skażenia, epidemie. Do tego dochodzą jeszcze inne zagrożenia, które stają się współcześnie wręcz obronnym priorytetem strategicznym. Niezwykle poważnym niebezpieczeństwem jest rozprzestrzenianie broni masowego rażenia i środków do jej produkowania. Szczególna uwaga już dzisiaj musi być zwrócona na „wojnę informacyjną”. Obecnie jest to najbardziej charakterystyczny dla współczesnego świata rodzaj zewnętrznych zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa¹¹.

Niewątpliwie w ostatnim czasie, szczególnie po wydarzeniach 11 września w Stanach Zjednoczonych, gdzie doszło do tragicznych w skutkach zamachów terrorystycznych, najpoważniejszym zagrożeniem współczesnego świata stał się światowy terrorizm. Zagrożone są nim praktycznie wszystkie państwa świata. W Polsce zagrożenie to wzrosło, szczególnie po przystąpieniu do NATO, naszym udziale w wojnie w Afganistanie, a ostatnio poprzez udział naszego państwa w koalicji w wojnie w Iraku.

Do czasu, gdy Polska pozostawała w warunkach samodzielności obronnej, a więc do 1989 roku, braliśmy pod uwagę wyłącznie ewentualność prowadzenia wojny w obronie własnego terytorium dla odparcia bezpośredniej agresji. Natomiast obecnie, jako członek NATO, musimy być także gotowi brać udział w działa-

¹¹ A. Tomaszewski (red.), *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, Warszawa 1999, s. 11.

niach wojennych poza swoim terytorium, w obronie sojusznika. Przykładami takiego działania było nasze zaangażowanie w wojnie w Afganistanie, a ostatnio w Iraku.

Analizując zagrożenia o charakterze bezpośredniej agresji na Polskę – zarówno w wymiarze lokalnym, jak i powszechnym – należy przewidywać, że nasze członkostwo w NATO czyni tę groźbę jeszcze mniej prawdopodobną, niż miało to miejsce w latach dziewięćdziesiątych. Potencjał militarny NATO i jego siła odstraszająca ma tu wpływ decydujący. Po prostu agresja na Polskę oznaczać będzie, a przynajmniej powinna, agresję na NATO.

Przedstawione powyżej uwarunkowania polityczno-militarne w Europie i członkostwo Polski w NATO pozwalają wnioskować, że główną funkcją sił zbrojnych będzie zapewnienie suwerenności i integralności terytorialnej kraju. Wynika stąd wnioski, że **głównym zadaniem o charakterze militarnym** dla wojsk operacyjnych pozostanie zadanie związane z bezpośrednią obroną terytorium kraju. Należy jednak dostrzegać zmianę warunków realizacji tego zadania. Może bowiem ono być realizowane siłami narodowymi lub w strukturach sojuszniczych, co wymagać będzie zaangażowania całości lub większości składu sił zbrojnych. Przewiduje się, że jednym z ważniejszych zadań wojsk lądowych w przyszłych operacjach o charakterze obronnym może być walka z desantami przeciwnika. Do podjęcia tego zadania powinny być przygotowane wojska operacyjne i siły obrony terytorialnej wyposażone w niezbędne środki. Operacyjne ugrupowanie obronne powinno zapewnić możliwość prowadzenia równoległych działań obronnych i być zdolne przeciwstawić się jednocześnie różnym formom ataku z lądu i powietrza w całym obszarze działań operacyjnych.

Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, iż podobny sposób działania będzie miał miejsce w przypadku ewentualnego **lokalnego konfliktu zbrojnego**, w którym celem agresora byłoby naruszenie integralności terytorialnej Polski. W konflikcie takim, rozwiązywanym przy użyciu tylko sił narodowych, prowadzone będą działania obronne i wykonywane będą ewentualne zwroty zaczepne. Natomiast z całą mocą należy podkreślić niezwykle ważną rolę **sił obrony terytorialnej** (zarówno w przypadku konfliktu na dużą skalę, jak i lokalnego) w ewentualnych operacjach obronnych na obszarze kraju.

W sojuszniczych (międzynarodowych) **operacjach militarnych poza terytorium kraju** uczestniczyć będą wydzielone i przygotowane części sił wojsk operacyjnych. Wydzielone oddziały (związki taktyczne) będą wchodziły w skład sojuszniczych sił reagowania, zachowując określony stopień gotowości. Także możliwy jest udział polskich sił zbrojnych w sojuszniczych (międzynarodowych) operacjach pokojowych organizowanych pod flagą ONZ. Uwzględniając szeroki zakres możliwych zadań w operacjach pokojowych – do udziału w nich mogą być użyte również wybrane pododdziały specjalistyczne: inżynieryjne, przeciwchemiczne, logistyczne. Mogą one być wykorzystane do wsparcia działań sił głównych kontyngentu lub realizacji zadań specjalistycznych na rzecz ludności w zagrożonych rejonach.

W perspektywie należy oczekiwać wzrostu zagrożeń środowiska naturalnego, co wskazuje na potrzebę realizacji zadań związanych z ratownictwem i likwidacją skutków klęsk żywiołowych i katastrof. W zadaniach tych obok sił podległych MSWiA będą również wykorzystywane wojska lądowe, a w pierwszej kolejności siły obrony terytorialnej.

Reasumując, możemy stwierdzić, że prognozując zadania sił zbrojnych należy uwzględnić przede wszystkim zadania o charakterze militarnym przewidywane na obszarze kraju i poza jego granicami oraz potrzebę interoperacyjności w ramach Sojuszu. Ponadto należy dostrzegać dodatkowo, nowe zadania o charakterze militarnym i pokojowym w ramach operacji przywracających porządek i ratowniczych.

Zadania te wojska mogą realizować na obszarze kraju w strukturach narodowych lub sojuszniczych oraz poza jego granicami, zwykle w strukturach międzynarodowych. Zadania każdej z tych grup uwzględniają rodzaj i skalę potencjalnego zagrożenia oraz obszar działań, a zatem do ich realizacji potrzebne będą każdorazowo inne siły. Zawsze jednak będą one wykonywane w ramach **operacji połączonej** wspólnie z innymi rodzajami sił zbrojnych.

Analiza i ocena sytuacji międzynarodowej wskazuje, że nie można wykluczyć żadnego wariantu możliwego rozwoju sytuacji, w tym konfliktu na dużą skalę. Konflikt taki może swoim zasięgiem objąć szereg państw, grożąc rozprzestrzenieniem się na cały kontynent europejski, a nawet poza jego granice. W tej sytuacji zadania polskich sił zbrojnych byłyby realizowane w układzie koalicyjnym, a w zależności od rozwoju sytuacji mogą być użyte w całości lub w części, poza obszarem kraju. Zadania związane z udziałem wojsk lądowych mogą być realizowane na obszarze kraju lub poza jego granicami, w strukturach narodowych lub międzynarodowych.

2.3. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH O CHARAKTERZE MILITARNYM

Podstawowym zadaniem wojsk lądowych sił zbrojnych RP, mimo obecności Polski w NATO, jest nadal obrona suwerenności i niepodległości własnego kraju. Z tego też względu zadanie to będzie realizowane całością sił zbrojnych, a więc przez połączone działania wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Natomiast udział wojsk lądowych RP w zadaniach realizowanych poza granicami kraju, w strukturach sojuszniczych lub międzynarodowych, będzie dotyczył jedynie wybranych oddziałów (związków taktycznych) zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami rządu RP.

Współczesne zadania militarne wymagają angażowania do ich realizacji wszystkich lub większości rodzajów sił zbrojnych. Są one realizowane na lądzie i w powietrzu, a w razie potrzeby – także na morzu w postaci operacji połączonych. Trudno zatem dziś mówić o autonomicznych zadaniach militarnych wojsk ląd-

wych. Powietrzno-lądowy charakter współczesnych działań powoduje, że nawet w skali taktycznej można często dostrzec wspólny wysiłek sił lądowych i powietrznych. Natomiast jest to regułą w skali operacyjnej i strategicznej.

O rodzaju i treści zadań zbrojnych wojsk lądowych będzie decydował przede wszystkim rodzaj i charakter zagrożeń militarnych oraz koncepcja obrony i miejsce wojsk lądowych w tej koncepcji. Istotny wpływ na treść tych zadań będą miały również warunki ich realizacji związane z obszarem działań.

Uwzględniając położenie Polski w Europie, jak również doświadczenia historyczne można stwierdzić, że potencjalne zagrożenia militarne obszaru kraju będą miały przede wszystkim charakter powietrzno-lądowy. Taki charakter zagrożeń, przy uwzględnieniu właściwości współczesnych środków rażenia i zasad sztuki wojennej, wymaga zdolności systemu obronnego do zorganizowania przestrzennej i trwałej obrony na całym zagrożonym obszarze przy użyciu sił lądowych wspieranych skutecznie w wymiarze powietrznym.

W ostatnim czasie nastąpiło znaczące obniżenie liczebności sił zbrojnych w wielu państwach europejskich, a zwłaszcza w Europie Środkowej. Z tego względu żaden potencjalny agresor nie będzie mógł prowadzić skutecznych i szybkich działań zaczepnych na szerokim froncie bez uprzedniej mobilizacji i rozwinięcia swoich sił. Będzie on musiał skoncentrować siły lądowe w celu wykonania uderzeń na jednym lub dwóch głównych kierunkach i zapewnić im silne wsparcie z powietrza. Nie wyklucza to jednak zagrożenia ważnych elementów systemu obronnego państwa w głębi terytorium, które mogą być narażone na uderzenia środków rakietowych i lotniczych, a także na oddziaływanie sił dywersyjnych, desantowych i powietrznoszturmowych. Z tych względów, w ewentualnej obronie niezbędne będą siły zdolne do podjęcia zadań obronnych na kierunkach głównych uderzeń zgrupowań powietrzno-lądowych agresora, ale także siły przygotowane do wykonania szerokiego spektrum zadań na drugorzędnych kierunkach i w głębi terytorium. Współczesna obrona musi bowiem mieć charakter przestrzenny i wymiar przynajmniej operacyjny.

Zadania militarne wojsk lądowych, w zależności od skali konfliktu, można podzielić na **zadania w konflikcie na dużą skalę** i **zadania w konflikcie lokalnym**. Istotna różnica między tymi zadaniami wyrażać się będzie w wielkości użytych sił, form i sposobów działania, a także w długości czasu ich trwania. Przykładem może być trwająca trzy tygodnie wojna w Iraku przeciwko siłom zbrojnym Saddama Husajna.

Zadania wojsk lądowych w konflikcie na dużą skalę

Siły zbrojne muszą być przygotowane nie tylko do zadań najbardziej prawdopodobnych, jakimi są konflikty lokalne, ale także do zadań najtrudniejszych, na przykład odparcie agresji na dużą skalę. Tak więc w przypadku ewentualnego konfliktu zbrojnego na dużą skalę obejmującego terytorium Polski należy przyjąć, iż

wojska lądowe RP będą zmuszone w pierwszym etapie działań odierać uderzenia przeciwnika bez znaczącego udziału lądowych sił sojuszniczych. Wówczas należy się liczyć z koniecznością prowadzenia operacji przy wsparciu sił powietrznych własnych i sojuszniczych. Kolejne operacje mogą być już prowadzone wspólnie z siłami lądowymi innych państw sojuszniczych. Taką hipotezę potwierdza również lansowana na Zachodzie „Koncepcja obrony rozrzedzonej”.

Istotą tej koncepcji jest to, że w razie konfliktu zbrojnego początkowe uderzenie sił lądowych agresora przejmują wojska będące w obszarze ataku. Ich zadaniem jest prowadzenie działań obronno-opóźniających, aby zyskać czas na przemieszczenie sił głównych z terytorium innych państw w celu zorganizowania obrony na rubieży ostatecznego powstrzymania agresora oraz wykonania przeciwuderzeń¹².

W tego typu konflikcie niezbędne będzie zaangażowanie potencjału obronnego Polski i państw sojuszniczych, natomiast obrona musi mieć wymiar przestrzenny w skali operacyjnej i strategicznej. Biorąc pod uwagę stopień zagrożenia i czas niezbędny na organizację obrony, należy przyjąć, iż uczestniczyć powinny w niej dwa komponenty. W związku z tym obrona powinna być prowadzona przez dwa podstawowe komponenty: **wojska operacyjne** i **siły obrony terytorialnej**. Oba te rodzaje wojsk powinny ze sobą ściśle współdziałać, zgodnie z zasadą możliwości każdego komponentu. I tak, wojska obrony terytorialnej powinny realizować zadania związane z organizowaniem i prowadzeniem obrony na drugorzędnych i trudno dostępnych kierunkach oraz obronę aglomeracji miejskich. Ponadto do zadań tych wojsk może należeć obrona i utrzymanie sprawności przepraw, udział w zwalczaniu desantów powietrznych i grup dywersyjnych oraz organizowanie i prowadzenie działań nieregularnych.

Przedstawiona powyżej charakterystyka zadań wojsk obrony terytorialnej wskazuje, że działania większości tych sił nie muszą się charakteryzować dużą manewrowością i dużą siłą ognia. Siły te powinny zapewnić dogodne warunki użycia wojsk operacyjnych, wspierać je walką na skrzydłach i w strefie tylowej, ochraniać ważne obiekty oraz organizować działania nieregularne na tyłach przeciwnika w przypadku jego wtargnięcia na obszar kraju. Zdolność sił OT do pomyślnego wykonania tych zadań uczyni obronę przestrzenną zdolną do odparowania uderzeń w skali operacyjnej, a ponadto zapewni warunki efektywnego użycia wojsk operacyjnych.

Działania wojsk operacyjnych powinny być organizowane wyłącznie na kierunkach prawdopodobnych uderzeń zgrupowań lądowych agresora. W odróżnieniu od działań wojsk obrony terytorialnej, działania te muszą charakteryzować się wysoką manewrowością wojsk, zdolnością do skutecznego rażenia zgrupowań przeciwnika oraz odpornością na jego ogień. Wynika to z faktu, że liczebność wojsk operacyjnych jest niewielka, a ponadto dysponują one nowoczesnymi środkami walki o dużej manewrowości i sile rażenia. Oddziały i związki taktyczne wojsk operacyj-

¹² A. Burgener, *Gedanken zur operativen Neuorientierung des Heeres*, Trippenpraxis, 1991, nr 1.

nych w obronie powinny mieć zapewnione ciągłe wsparcie ogniowe ze strony lądowych i powietrznych środków wsparcia.

Uwzględniając wymienione powyżej uwarunkowania można przyjąć, że do głównych zadań tych wojsk w operacji należy zaliczyć zadania związane z organizowaniem obrony na kolejnych rubieżach i pozycjach opóźnienia w pierwszej fazie operacji, następnie będą to zadania związane z utrzymaniem ważnych obszarów (rubieży). Realizacja tych zadań powinna doprowadzić do obniżania potencjału bojowego zgrupowań przeciwnika i w końcu – załamania jego natarcia. W ostatniej fazie operacji chodzi o wykonanie przeciwuderzenia i odzyskanie utraconego obszaru.

Reasumując, siły operacyjnych wojsk lądowych powinny być zdolne do podjęcia skutecznej walki obronnej z przeważającymi siłami agresora w dogodnym miejscu i czasie, w ścisłym współdziałaniu z siłami powietrznymi i obrony terytorialnej.

Ważnym zadaniem, zarówno w czasie operacji opóźniającej, jak i obronnej, będzie zwalczanie desantów taktycznych przeciwnika wysadzanych w celu opanowania ważnych obiektów (rejonów) decydujących o powodzeniu natarcia i zachowaniu jego wysokiego tempa. Będzie to jedno z niezwykle ważnych zadań, zarówno sił obrony terytorialnej, jak i odwodów wojsk operacyjnych. Do zwalczania desantów, zwłaszcza w tych rejonach, powinny być organizowane specjalne odwody przeciwdesantowe.

Analiza kolejnych faz operacji obronnej pozwala przypuszczać, że w związku z członkostwem Polski w NATO zostaną przemieszczone i włączone do walki siły główne państw sojuszniczych. Wówczas jednym z podstawowych zadań wojsk lądowych będzie tworzenie warunków ostatecznego zatrzymania przeciwnika i zabezpieczenie wykonania przeciwuderzeń. Zadanie to może być realizowane wspólnie ze związkami operacyjnymi i taktycznymi wojsk lądowych państw sojuszniczych.

Z powyższego wynika, że w tym etapie konfliktu zbrojnego główny wysiłek obrony lądowej i powietrznej będą przejmowały wojska armii państw NATO, zmierzając do odzyskania czasowo utraconego terytorium. Cel ten będzie osiągany w ramach połączonych, sojuszniczych operacji obronnych i zaczepnych organizowanych na kierunkach głównych uderzeń agresora. W operacjach tych będą angażowane również odwody wojsk lądowych RP oraz związki taktyczne wycofujące się w ramach działań opóźniających. Podstawowym zadaniem tych ostatnich, wspólnie z siłami obrony terytorialnej, będzie zapewnienie przez siły główne dogodnych warunków i dostatecznego czasu do zorganizowania trwałej obrony na rubieży ostatecznego załamania natarcia agresora.

Niewątpliwie działania militarne wojsk lądowych podczas takiego konfliktu będą charakteryzowały się dużą intensywnością i ciągłością, przestrzennością i powietrzno-lądowym wymiarem. Niezwykle ważną rolę w tych operacjach będą odgrywały środki ogniowe precyzyjnego rażenia oraz środki zdolne do rażenia obiektów w głębi ugrupowania przeciwnika. Równoległe z rażeniem ogniowym szeroko sto-

sowane będą środki rażenia radioelektronicznego. Operacje lądowe agresora będą poprzedzone intensywnymi uderzeniami ogniowymi w skali operacyjnej przy użyciu powietrznych i lądowych środków ogniowych.

Reasumując, w przypadku konfliktu zbrojnego na dużą skalę na terytorium RP wojska lądowe mogą być zmuszone do organizacji i prowadzenia na obszarze własnego kraju przede wszystkim operacji opóźniających, ale także obronnych i zaczepnych. Ten ostatni rodzaj operacji prowadzony będzie w ramach przeciwuuderzeń i przeciwnatarcia.

Natomiast w przypadku **konfliktu zbrojnego poza granicami kraju** inny będzie charakter zadań wojsk lądowych. Wówczas do bezpośrednich działań poza granicami kraju mogą być skierowane jednostki wojsk lądowych przewidziane do działań w układzie sojuszniczym. Pozostałe jednostki wojsk operacyjnych i całe siły obrony terytorialnej będą organizowały osłonę granic RP i ochronę najważniejszych obiektów o znaczeniu administracyjnym, militarnym i gospodarczym na obszarze kraju. Jednostki wojsk operacyjnych pozostających na obszarze kraju będą przede wszystkim organizowały osłonę potencjalnych kierunków zagrożeń. Mogą one jednocześnie stanowić element odwodu wojsk sojuszniczych.

Jednostki wojsk operacyjnych wydzielone do wykonania zadań poza granicami kraju będą wykonywały zadania w sojuszniczych strukturach dowodzenia. Mogą być także wykorzystane do organizacji obrony na rubieżach ostatecznego załamania natarcia przeciwnika oraz do wykonania przeciwuuderzeń. Należy sądzić, że nie będą one najprawdopodobniej użyte w pierwszym etapie odpierania agresji.

Przeprowadzone rozważania wskazują, że związki taktyczne wojsk lądowych, przewidziane do działań w strukturach Sojuszu poza granicami kraju, powinny posiadać możliwości prowadzenia działań zarówno obronnych, jak i zaczepnych. Powyższe zadania mają oczywiście wpływ na skład bojowy sił wydzielanych do NATO. Ponadto ważnym wymogiem jest zdolność tych jednostek do współdziałania w strukturach wojsk lądowych i sił powietrznych armii NATO. Należy także podkreślić, że udział sił operacyjnych wojsk lądowych w działaniach zbrojnych poza granicami kraju będzie zawsze związany z koniecznością ich przemieszczenia w obszar działań. W zależności od odległości przemieszczenia może ono być realizowane drogą lądową, powietrzną lub morską. W przypadku działań zbrojnych prowadzonych na obszarze Europy zwykle część sił może być przemieszczona drogą powietrzną, a siły główne – drogą lądową. Natomiast więcej trudności przysparzać będzie wysłanie sił lądowych poza obszar Europy. Potwierdzeniem tej tezy są trudności z wyekspediowaniem polskiego kontyngentu sił zbrojnych do strefy stabilizacyjnej w Iraku. Chodzi tu głównie o kwestie związane z transportem oraz logistycznym zabezpieczeniem przemieszczenia i działań wojsk. Logistyka, jak wykazują ostatnie doświadczenia, będzie mieć decydujący wpływ na sprawność działania.

Zadania wojsk lądowych w konflikcie lokalnym

W lokalnych konfliktach zbrojnych specyfika zadań wojsk lądowych będzie się wyrażać przede wszystkim mniejszym zaangażowaniem sił i środków, mniejszym czasem trwania, a także działaniami wspólnymi z wojskami innych państw.

Biorąc pod uwagę fakt, że w perspektywie najbliższych lat Europa będzie narażona bardziej na lokalne konflikty zbrojne niż na konflikt o dużej skali, można wnioskować, iż możliwość realizacji tego typu zadań będzie bardziej prawdopodobna. Przykładem potwierdzającym tę tezę są wydarzenia na Bałkanach. Natomiast różne mogą być ich przyczyny i charakter. Mogą to być spory terytorialne wynikające z chęci weryfikacji powojennych traktatów, mogą być również mniejszości narodowe, ich status, stopień swobody i oczekiwania.

Zbrojne konflikty lokalne mogą mieć różne, często niezbyt jasne, cele i różny charakter. Zwykle będą one poprzedzone dość długim i zaostrzającym się kryzysem w sferze politycznej, społecznej lub ekonomicznej, by następnie przerodzić się w konflikt militarny. Konflikt taki może posiadać różny stopień intensywności. Niekiedy może posiadać przewlekły charakter i angażować zarówno regularne siły zbrojne, jak i społeczności lokalne występujące zbrojnie w obronie własnych interesów.

Należy sądzić, że najbardziej niebezpieczny może być zbrojny konflikt lokalny między państwami należącymi do różnych układów militarnych. Może on bowiem szybko przerodzić się w konflikt zbrojny na dużą skalę z zaangażowaniem innych państw. Aby do tego nie dopuścić, państwa Sojuszu będą najprawdopodobniej zabiegać przede wszystkim o izolację konfliktu i czynić próby jego rozwiązania na forum międzynarodowym bez angażowania swoich sił zbrojnych. Polska, ze względu na swoje położenie w Europie, w razie niekorzystnego rozwoju sytuacji, może w przyszłości być narażona na takie niebezpieczeństwo. Z tych względów, niezależnie od członkostwa w NATO, Polska powinna posiadać siły zbrojne, a zwłaszcza wojska lądowe, zdolne do samodzielnej obrony własnych interesów w przypadku lokalnego konfliktu zbrojnego¹³. Taki potencjał bojowy SZ RP leży również w interesie innych państw Sojuszu na wypadek konfliktu o dużej skali. Rozpatrując bowiem problem w skali strategicznej, w przypadku takiego konfliktu zbrojnego obszar Polski i Czech byłby dla Europy Zachodniej swoistym pasem przesłaniania. Zdolność sił w tym obszarze do wykonania zadań obronnych będzie decydować o bezpieczeństwie całej Europy, czego zresztą dobitnie dowodzi historia.

Cechą charakterystyczną lokalnego konfliktu zbrojnego jest to, że celem agresji nie jest całe terytorium państwa, lecz jego określona część. Stąd można wnioskować, że osiągnięcie tego celu nastąpi na ogół z zaskoczenia, aby opanować sporne terytorium, a następnie izolować je, i tym samym postawić opinię publiczną wobec faktów dokonanych. Wobec narastającego zagrożenia takim lokalnym konfliktem zadaniem wojsk lądowych będzie przede wszystkim rozwinięcie sił operacyjnych i terytorialnych na zagrożonych obszarach.

¹³ J. Nowak-Jeziorański, *Słoń i jeź*, Wprost nr 29 z 19.07.1998.

Rodzaj i charakter zagrożeń wskazuje, że zadania te powinny być realizowane wspólnie z innymi elementami systemu obronnego kraju – policją, strażą graniczną oraz innymi siłami specjalnymi MSWiA. Wzmocnienie ochrony i obrona ważnych obiektów oraz likwidacja grup dywersyjnych będą głównymi zadaniami sił MSWiA oraz sił obrony terytorialnej. Natomiast w niewielkim stopniu i w szczególnych przypadkach mogą być wykorzystane w tym celu także wojska operacyjne. Na ich bazie mogą być organizowane głównie powietrzne odwoły przeznaczone do zwalczania desantów i wzmocnienia sił ochraniających obiekty. Wojska te mogą być także użyte do odzyskania czasowo utraconych obiektów.

W razie ataku agresora wojska lądowe muszą być zdolne do organizowania i prowadzenia operacji obronnych, w których swój udział będą miały wojska operacyjne i siły obrony terytorialnej. Działania wojsk lądowych w takich operacjach będą wymagały wsparcia ze strony sił powietrznych. Można sądzić, że operacje te będą prowadzone na ogólnych zasadach, podobnie jak w konfliktach na dużą skalę, jednakże zwykle przy użyciu mniejszych zgrupowań.

Niezwykle duże znaczenie, zwłaszcza w przypadku konfliktów na tle narodowościowym, będzie miała zdolność wojsk do ochrony obiektów w głębi własnego ugrupowania oraz skutecznej walki z grupami dywersyjnymi.

W zbrojnych konfliktach lokalnych nie można wykluczyć czasowej utraty określonych rejonów na obszarze kraju. Z tych względów jednym z głównych zadań wojsk lądowych w takiej sytuacji będzie organizowanie i wykonanie przeciwuderzeń w celu ich odzyskania. Do zadań tych mogą być wykorzystane związki operacyjne rozmieszczone poza obszarem konfliktu. Będą one wówczas przemieszczane na kierunki zagrożeń z zadaniem ostatecznego powstrzymania agresora i odrzucenia jego zgrupowań poza granice kraju.

W zależności od rozmiaru i charakteru lokalnego konfliktu zbrojnego, a także w zależności od ogólnej sytuacji polityczno-militarnej w Europie, do jego wygaszenia będą wykorzystywane siły narodowe. Jednakże w skrajnych przypadkach, gdy będzie występowała eskalacja konfliktu lub niezbędne będą działania rozjemcze, nie można wykluczyć konieczności użycia na tym obszarze sił innych państw.

2.4. WOJSKA LĄDOWE W OPERACJACH WSPARCIA POKOJU

Operacje pokojowe, jak dowodzi praktyka ostatniego dziesięciolecia ubiegłego wieku, stały się jednym z podstawowych mechanizmów rozwiązywania konfliktów zagrażających pokojowi i bezpieczeństwu. Operacje te mogą być prowadzone zarówno z mandatu ONZ, a także z mandatu politycznego innych organizacji międzynarodowych, jak na przykład NATO. Potwierdzeniem tej tezy jest walka z terrorystami w Afganistanie prowadzona pod egidą ONZ oraz walka z terrorem

i dyktaturą w Iraku, prowadzona pod przywództwem Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii bez mandatu ONZ, za zgodą tylko części państw NATO.

Powyższe wyzwania polityczne rodzą nowe zadania dla wojsk lądowych. Wynika z nich, że siły zbrojne powinny być w znacznie większym stopniu wykorzystywane do zapobiegania konfliktom zbrojnym. Oczywiście działania tych sił muszą być ściśle powiązane z działaniami dyplomatycznymi.

Działania wojsk w takich operacjach mogą mieć charakter zbrojny lub pokojowy. Ze względu na fakt uczestniczenia w nich różnych rodzajów sił zbrojnych i wojsk będą to z zasady operacje połączone, w których wojska lądowe będą miały zapewnione ciągłe i silne wsparcie sił powietrznych. Cechą specyficzną tych operacji będzie także prowadzenie działań w strukturach międzynarodowych, a to z kolei wymaga odpowiedniego przygotowania wojsk i dowództw.

Rozwój społeczeństw wiąże się także z wyraźnym wzrostem zagrożeń o charakterze niemilitarnym. Są to głównie zagrożenia środowiska naturalnego spowodowane przez klęski żywiołowe i katastrofy przemysłowe lub komunikacyjne. W systemie obronnym RP do przeciwdziałania tym zjawiskom przygotowywane są głównie siły podległe MSWiA. Jednakże, jak uczy doświadczenie, w sytuacjach wyjątkowych do realizacji zadań ratowniczych mogą być użyte także wybrane jednostki wojskowe. Dotyczyć to może zwłaszcza jednostek sił obrony terytorialnej, inżynierskich i przeciwchemicznych, ale również lotnictwa, wojsk lądowych i innych.

Obecność Polski w NATO, a także praktykowane przez ONZ sposoby rozwiązywania sytuacji kryzysowych w świecie pozwalają wnioskować, że wojska lądowe RP powinny być przygotowane także do udziału w operacjach sojuszniczych (międzynarodowych) organizowanych w celu wymuszenia (przywrócenia) pokoju na obszarze innych państw w Europie i poza jej granicami. Do takich zadań, w zależności od rodzaju i skali konfliktu zbrojnego, mogą być użyte pododdziały, oddziały, a niekiedy i związki taktyczne różnych rodzajów wojsk, które będą wchodziły w skład operacyjnych struktur sojuszniczych lub międzynarodowych. Ich zadania w tych strukturach mogą mieć charakter bojowy, zabezpieczający lub rozjemczy.

Wojska biorące udział w operacjach przywracania pokoju poza granicami kraju (w rejonach lokalnych konfliktów zbrojnych) mogą być narażone na konfrontację (starcia zbrojne) zarówno z siłami regularnymi, jak i oddziałami partyzanckimi. Zwykle nie będą posiadały dostatecznego oparcia w społeczności lokalnej. Z tych względów niezwykle ważnym zadaniem w czasie takich działań będzie ochrona i samoobrona wszystkich elementów własnego ugrupowania. Niezbędne będzie również tworzenie wysokomobilnych (powietrznych) odwodów zdolnych do wsparcia sił (obiektów) atakowanych przez przeciwnika. Wyjątkowo ważną rolę w takich działaniach będzie odgrywał sprawny system rozpoznania i dowodzenia, organizowany według standardów NATO.

Podsumowanie

Niezależnie od nowych uwarunkowań polityczno-militarnych w Europie i członkostwa Polski w NATO nadal główną funkcją sił zbrojnych, a w tym wojsk lądowych RP, będzie zapewnienie suwerenności i integralności terytorialnej kraju. Z tych względów **za główne zadania wojsk lądowych należy w perspektywie uznać zadania o charakterze militarnym związane z bezpośrednią obroną terytorium kraju**. Przy tym, w nowej rzeczywistości polityczno-militarnej zadania te, w zależności od rodzaju i skali ewentualnego konfliktu zbrojnego, mogą być realizowane siłami narodowymi lub w strukturach sojuszniczych. Będą one wymagały zaangażowania całości lub większości składu sił zbrojnych.

Wojska lądowe przygotowane do takich zadań będą zdolne podjąć także inne zadania w konfliktach lokalnych na obszarze kraju i poza jego granicami.

Zakładając w dalszej perspektywie ewentualne zagrożenia obszaru kraju konfliktem zbrojnym na dużą skalę ocenia się, że potencjalny agresor może rozpocząć agresję od wykonania silnych uderzeń powietrzno-lądowych. W tej sytuacji, uwzględniając koncepcję obronną Sojuszu, do podjęcia działań opóźniających (obronnych) w pierwszym etapie konfliktu przystąpią siły narodowe.

Podobny przebieg będzie mieć ewentualny lokalny konflikt zbrojny, w którym celem agresora byłoby naruszenie integralności terytorialnej Polski. Taki konflikt rozwiązywany będzie przy użyciu sił narodowych, które będą prowadzić działania obronne i wykonywać ewentualne zwroty zaczepne.

Niezwykle ważna rola (zarówno w przypadku konfliktu na dużą skalę, jak i lokalnego) w ewentualnych operacjach obronnych na obszarze kraju przypadnie siłom obrony terytorialnej. Mogą one spełniać funkcję obronną i funkcję związaną z zabezpieczeniem efektywnego użycia wojsk operacyjnych. Siły obrony terytorialnej, użyte na obszarze całego kraju (obszarze zagrożonym) zgodnie z ich przeznaczeniem, uczynią obronę przestrzenną i zdecydowanie trwalszą. Będzie to miało szczególne znaczenie, zwłaszcza w pierwszym etapie ewentualnego konfliktu zbrojnego, gdy nie będzie można liczyć na szybkie lądowe wsparcie sił sojuszniczych.

Do udziału w sojuszniczych (międzynarodowych) operacjach militarnych poza terytorium kraju potrzebne będzie wydzielenie i przygotowanie części sił wojsk operacyjnych. Wydzielone oddziały (związki taktyczne) będą wchodziły w skład sojuszniczych sił reagowania, zachowując określony stopień gotowości. Zakłada się, że pozostałe siły operacyjne wojsk lądowych (siły główne) mogą być użyte w operacjach sojuszniczych za zgodą władz polskich tylko w przypadku konfliktu zbrojnego na dużą skalę, gdy konflikt ten nie obejmuje obszaru Polski.

Należy podkreślić, że wojska obrony terytorialnej w każdej sytuacji będą realizować swoje zadania wyłącznie na obszarze kraju. Natomiast do udziału w sojuszniczych (międzynarodowych) operacjach pokojowych trzeba będzie wydzielić i przygotować określone siły ze składu wojsk operacyjnych. Przewiduje się, że mogą być użyte również wybrane pododdziały specjalistyczne: inżynieryjne, przeciwchemiczne, logistyczne.

Uwzględniając powietrzno-lądowy charakter ewentualnej agresji, podstawowym warunkiem efektywnego wykorzystania sił lądowych w każdej operacji będzie zdolność wojsk do odpierania ataków lotniczych i raketowych, a tym samym osłona wojsk lądowych przed środkami napadu powietrznego. Jak dowodzą wnioski z Zatoki Perskiej, nawet doborowe związki taktyczne pozbawione osłony przeciwlotniczej i przeciwraketowej szybko mogą utracić zdolność bojową.

Przewiduje się, że jednym z ważniejszych zadań wojsk lądowych w przyszłych operacjach o charakterze obronnym może być walka z desantami przeciwnika. Do podjęcia tego zadania powinny być przygotowane wojska operacyjne i siły obrony terytorialnej wyposażone w niezbędne środki. Operacyjne ugrupowanie obronne powinno zapewnić możliwość prowadzenia równoległych działań obronnych w strefie taktycznej i operacyjnej i być zdolne przeciwstawić się jednocześnie różnym formom ataku z lądu i powietrza w całym obszarze działań operacyjnych.

Uwzględniając zakładaną koncepcję obrony obszaru kraju oraz rodzaj możliwych operacji należy podkreślić, że w szkoleniu sztabów i wojsk operacyjnych wyjątkowo dużą uwagę powinno się przywiązywać do ich umiejętnego współdziałania z siłami obrony terytorialnej i siłami powietrznymi – narodowymi i sojuszniczymi. Treścią operacji połączonych będzie bowiem umiejętnie powiązanie działań tych trzech komponentów sił zbrojnych. Z kolei stopień powiązania tych komponentów będzie w dużej mierze zależał od rozwiązań organizacyjno-funkcjonalnych, przyjętych w systemie dowodzenia wojsk lądowych.

Problemy do samodzielnego studiowania:

- 1. Jakie czynniki determinują przeznaczenie wojsk lądowych i ich ogólny podział?*
- 2. Jakie są główne zadania wojsk lądowych sił zbrojnych RP?*
- 3. Jakie są rodzaje działań militarnych wojsk lądowych SZ RP?*
- 4. Jakie czynniki determinują zadania niemilitarne wojsk lądowych i jakie to będą zadania?*
- 5. Jakie wojska z sił zbrojnych RP powinny uczestniczyć w operacjach poza obszarem kraju?*

3. ZADANIA MILITARNE I NIEMILITARNE WOJSK LĄDOWYCH

3.1. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH W OPERACJACH NA OBSZARZE KRAJU

W ostatnich latach coraz większego znaczenia nabiera koncepcja wykorzystania sił zbrojnych w celu utrzymania pokoju w Europie i świecie. Założenia tej koncepcji wskazują, że siły zbrojne powinny być w znacznie większym stopniu wykorzystywane już w czasie narastania kryzysów do zapobiegania konfliktom zbrojnym. Działania tych sił muszą być ściśle powiązane z działaniami dyplomatycznymi i wzajemnie się uzupełniać. W wyniku takich poglądów w terminologii wojskowej pojawiły się operacje, których celem jest zapobieganie konfliktom oraz wymuszanie, przywracanie i utrzymanie pokoju. Operacje takie prowadzone są już obecnie i zwykle mają charakter międzynarodowy przy dominującym udziale państw NATO.

3.1.1. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH W CZASIE POKOJU

Uwarunkowania polityczno-militarne w Europie i członkostwo Polski w NATO pozwalają wnioskować, że główną funkcją sił zbrojnych będzie zapewnienie suwerenności i integralności terytorialnej kraju. W związku z tym opracowana została strategia prewencyjno-stabilizacyjna, w ramach której Polska – działając zarówno samodzielnie, jak i w ramach NATO oraz innych organizacji międzynarodowych – realizuje następujące główne zadania strategiczne o charakterze politycznym i militarnym:

- aktywne kształtowanie bezpiecznego środowiska międzynarodowego w otoczeniu Polski, budowa wzajemnego zaufania w dziedzinie militarnej oraz działanie na rzecz kontynuacji procesu poszerzania NATO;
- budowanie strefy wzajemnego zaufania w otoczeniu Polski w wyniku współdziałania wojskowego ze wszystkimi sąsiadami i partnerami, a zwłaszcza z sąsiadami nie będącymi członkami NATO w ramach Partnerstwa dla Pokoju;
- wspieranie wysiłków swych partnerów w bliższym i dalszym otoczeniu w bezkonfliktowym przekształcaniu struktur wojskowych – poprzez współpracę militarną, w tym tworzenie wspólnych, wielonarodowych formacji wojskowych;
- neutralizowanie źródeł potencjalnych zagrożeń w szczególnie konfliktogennych rejonach – poprzez uczestniczenie w międzynarodowych prewencyjnych misjach pokojowych;

– odstraszenie militarne – poprzez ciągle utrzymywanie sił zbrojnych na poziomie adekwatnym do potrzeb i możliwości państwa – zarówno wydzielanych do struktur sojuszniczych NATO, jak i pozostających w wyłącznej dyspozycji dowództwa narodowego – oraz szkoleniowe (ćwiczebne) demonstrowanie ich gotowości bojowej i sprawności operacyjnej do użycia w warunkach kryzysu i wojny.

3.1.2. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH W CZASIE KRYZYSU

Myślą przewodnią reagowania kryzysowego jest jak najszybsze opanowanie sytuacji kryzysowej zagrażającej interesom państwa lub społeczności międzynarodowej, w celu zminimalizowania jej skutków i przywrócenie stanu sprzed kryzysu, a w szczególności – zapobieżenie przerodzeniu się jej w bezpośrednie zagrożenie wojenne dla Polski lub jej sojuszników. Polska utrzymuje struktury i siły niezbędne do udziału w międzynarodowym reagowaniu na sytuacje kryzysowe, zwłaszcza te, które mogą mieć bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo jej samej. System obronności Rzeczypospolitej Polskiej jest przygotowany do realizacji dwóch podstawowych rodzajów zadań reagowania kryzysowego. Pierwszym z nich jest reagowanie na kryzys stanowiący bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski lub jej sojuszników, mogący przerodzić się w konflikt wymagający reagowania wedle zobowiązań wynikających z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Główne działania, przewidziane w takich sytuacjach, to uruchomienie przedsięwzięć pogotowia obronnego – stosownie do skali i tempa narastania kryzysu.

Przygotowany i utrzymywany w tym celu Narodowy System Pogotowia Obronnego, kompatybilny z Systemem Pogotowia NATO, obejmuje trzy grupy środków i przedsięwzięć: podwyższanie gotowości obronnej państwa, w tym jego struktur cywilnych oraz sił zbrojnych; podejmowanie działań pozwalających uniknąć zaskoczenia oraz stosowne rozwinięcie strategiczne (mobilizacyjne i operacyjne) określonych komponentów sił zbrojnych, zapewniające ich gotowość do użycia przeciwko potencjalnemu agresorowi. Główne zadania Systemu to:

– osłona terytorium Polski przed bezpośrednim zagrożeniem oraz pośrednimi skutkami sytuacji kryzysowej – poprzez prowadzenie (udział w prowadzeniu) kompleksowej (militarnej i pozamilitarnej) operacji osłonowej;

– zapewnienie warunków do przyjęcia na terytorium Polski sojuszniczych sił prewencyjnego wzmocnienia – poprzez realizację przez państwo gospodarza wyznaczonych mu zadań wsparcia militarnego i pozamilitarnego;

– udział w osłonie terytorium innego państwa sojuszniczego – poprzez wydzielenie, przerzut i rozwinięcie własnych sił w ramach zgrupowań sojuszniczych na kierunku zagrożenia poza terytorium Polski¹⁴.

¹⁴ *Strategia...*, wyd. cyt.

Drugim rodzajem zadań w ramach reagowania kryzysowego jest reagowanie na kryzys mogący stworzyć jedynie pośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski lub jej sojuszników. Oznacza to udział w międzynarodowych operacjach reagowania kryzysowego (w tym w operacjach sojuszniczych), które – zależnie od sytuacji – mogą obejmować:

- rozpoznawanie i lokalizowanie pojawiającego się kryzysu oraz podjęcie działań w celu jego jak najszybszego rozwiązania – poprzez izolowanie rejonów objętych konfliktem oraz wywieranie militarnej i pozamilitarnej presji na strony konfliktu;

- wspieranie (militarne i pozamilitarne) wysiłków na rzecz rozwiązania konfliktu – poprzez organizowanie akcji humanitarnych i antyterrorystycznych, a także wojskowych operacji utrzymywania pokoju;

- bezpośrednie wymuszanie pokoju – poprzez przeprowadzenie interwencyjnych operacji militarnych, rozdzielanie i rozbrajanie bądź rozbijanie formacji zbrojnych stron konfliktu.

Siły zbrojne mogą również uczestniczyć w reagowaniu na pozamilitarne zagrożenia kryzysowe (również te o charakterze ponadnarodowym) – poprzez wspieranie działań sił i środków bezpieczeństwa wewnętrznego. Ponieważ należy nie dopuścić do przekształcenia się sytuacji kryzysowej w konflikt wojenny, stąd niezbędne jest wnoszenie wkładu do międzynarodowych wysiłków w reagowanie na zagrożenia kryzysowe. Chodzi zwłaszcza o aktywne uczestnictwo w opanowywaniu kryzysów w strategicznym otoczeniu Polski, a także o reagowanie na niemilitarne zagrożenia kryzysowe. W ramach reagowania kryzysowego powinniśmy być gotowi do realizacji następujących zadań strategicznych:

- lokalizowanie pojawiającego się kryzysu i stymulowanie jego jak najszybszego rozwiązania. W związku z tym należy izolować rejony objęte konfliktem oraz wywierać presję militarną i niemilitarną (polityczną, ekonomiczną, informacyjną, psychologiczną itp.) na strony konfliktu;

- wsparcie militarne i pozamilitarne wysiłków stron konfliktu na rzecz jego rozwiązania i utrzymania pokoju. Jedną z form realizacji tego przedsięwzięcia może być przeprowadzanie wojskowych operacji utrzymywania pokoju;

- bezpośrednie wymuszanie pokoju – poprzez przeprowadzenie interwencyjnych operacji militarnych i rozbrojenie lub rozbicie formacji zbrojnych skonfliktowanych stron;

- strategiczna osłona przed skutkami kryzysu na dużą skalę. Przedsięwzięcie to może zostać zrealizowane poprzez zorganizowanie i przeprowadzenie kompleksowej operacji osłonowej, obejmującej działania zbrojne i pozazbrojne;

- udział w przeciwstawianiu się ponadnarodowym niemilitarnym zagrożeniom kryzysowym. W związku z tym niezbędne jest zwalczanie grup i organizacji przestępczych oraz likwidowanie skutków sytuacji kryzysowych spowodowanych ich działalnością lub też będących następstwem wielkich katastrof bądź klęsk przyrodniczo-cywilizacyjnych.

Istotą zadań wojsk lądowych w czasie kryzysu w sytuacji zagrożenia bezpośredniego jest utrzymywanie niezbędnego potencjału wojsk na poziomie odpowiednim do skali zagrożenia. Jednocześnie należy zapobiegać rozwijaniu się sytuacji kryzysowej. Prawdopodobnie w sytuacji kryzysu będzie miała zastosowanie zasada przeciwkoncentracji. Ześrodkowanie sił zgrupowanych w zagrożonym regionie stanowi istotny element postępowania służącego przewyciężaniu kryzysów. Jest także warunkiem skutecznej obrony sojuszniczej, uzmysławia bowiem potencjalnemu agresorowi ryzyko związane z uderzeniem przeciwko Sojuszowi. Takie odstraszenie stanowi istotny element bezpieczeństwa i służy zachowaniu pokoju¹⁵.

W związku z tym zadania wojsk lądowych powinny koncentrować się na:

- demonstrowaniu gotowości do obrony kraju wraz z rzeczywistą osłoną granic państwa z zagrożonych kierunków.

- reagowaniu bezpośrednim, samodzielnie lub we współdziałaniu z siłami państw sojuszniczych, w wypadku naruszenia suwerenności kraju. Warto w tym miejscu wskazać, iż przynależność do NATO nie zwalnia nas od troski o własne bezpieczeństwo. Powinniśmy posiadać siły, które będą zdolne odeprzeć lokalną agresję.

Ponieważ wojska lądowe są jednym z rodzajów sił zbrojnych, to należy przewidywać, iż będą realizowały wymienione wyżej zadania we współdziałaniu z pozostałymi rodzajami sił zbrojnych. Całokształt tych działań będzie miał na celu:

- tworzenie warunków zapewniających sprawne przestawienie gospodarki narodowej na potrzeby wojny;

- osłonę ważnych obiektów kierowania państwem i gospodarką narodową;

- osłonę strategiczną państwa;

- tworzenie warunków mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Jednym z ważniejszych zadań wojsk lądowych realizowanych w okresie kryzysu będzie mobilizacyjne i operacyjne ich rozwinięcie. Te przedsięwzięcia będą warunkowały efektywne wykorzystanie potencjału bojowego wojsk lądowych w operacji obronnej.

W nowych uwarunkowaniach wynikających głównie z ograniczonego składu sił zbrojnych, zmniejszenia środków finansowych na ich bieżącą działalność należy przewidywać, że ponad połowa jednostek wojskowych będzie rozwijana mobilizacyjnie w okresie kryzysu. Dopiero po zmobilizowaniu będzie można przemieścić związki taktyczne i oddziały do rejonów przyszłych działań obronnych. Z tego też względu sprawność mobilizacyjnego rozwinięcia i przemieszczenia wojsk w ramach operacyjnego rozwinięcia będzie warunkować zdolność związków operacyjnych do prowadzenia operacji obronnej. Ma to szczególne znaczenie w porównaniu z niewielką ilością związków operacyjnych wobec możliwych kierunków zagrożeń uderzeniami przeciwnika. Wnikliwa analiza tego problemu wskazuje, że

¹⁵ P. Kraska, *Tarcza i miecz*, Warszawa 1998, s. 67.

sprawność przemieszczenia wojsk, często na znaczne odległości, będzie wymagała realizacji zadań związanych z:

- utrzymaniem sprawności ruchu wojsk po drogach, szczególnie w zakresie utrzymania przejezdności dróg;
- osłoną wojsk przed ewentualnym działaniem różnego rodzaju grup dywersyjno-rozpoznawczych przeciwnika, uderzeniami elektronicznymi i uderzeniami z powietrza.

Realizacja pierwszej grupy zadań sprowadzać się będzie do utrzymania w stanie przejezdności mostów, wiaduktów, węzłów dróg, prowadzenia likwidacji skażeń przemysłowych powstałych w wyniku oddziaływań dywersyjnych przeciwnika.

Druga grupa zadań związana będzie ze zwalczaniem desantów powietrznych przeciwnika, jego GDR, sił specjalnego przeznaczenia, których celem będzie dywersja i prowokacja. Ponadto jest bardzo prawdopodobne, iż w okresie kryzysu przeciwnik będzie stosował zakłócenia elektroniczne, dążąc do zdeorganizowania systemu dowodzenia mobilizacją i operacyjnym rozwinięciem. Nie można także wykluczyć, iż w końcowej fazie kryzysu nastąpi użycie lotnictwa przez przeciwnika. Może to stanowić jednocześnie początek jego operacji powietrznej. Jednakże, jak to już zasygnalizowano wcześniej, większość wymienionych zadań powinny realizować wojska obrony terytorialnej – element składowy wojsk lądowych.

Reasumując powyższe rozważania należy stwierdzić, że w okresie kryzysu wzrasta skala zadań wojsk lądowych. Natomiast uwarunkowania naszej obronności wskazują, że gros tych zadań powinno wymagać **wspólnego działania wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej**.

3.1.3. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH PODCZAS WOJNY

Polska jako członek NATO może brać udział jedynie w wojnie sojuszniczej, zgodnie z zasadą, że każda agresja na członka NATO jest agresją na całe NATO. Stąd możemy mówić o udziale sił zbrojnych RP w zadaniach związanych z odparciem agresji na nasze państwo lub państwo-członka NATO.

W sytuacji gdy będzie miała miejsce agresja na nasz kraj, wówczas angażowany byłby cały potencjał obronny państwa – militarny i pozamilitarny. W takiej sytuacji strategia działań obronnych państwa zakłada skoordynowane wykorzystanie narodowego potencjału obronnego z użyciem na terytorium Polski potencjału sojuszniczego NATO. Jednak wówczas należy liczyć się ze znacznymi stratami majątku narodowego i wśród ludności cywilnej.

Zbrojne działania wojenne na terytorium Polski – w zależności od ich skali – miałyby charakter jednej lub kilku sojuszniczych kampanii obronnych i zaczepnych, składających się z równoczesnych lub kolejnych operacji i bitew na lądzie, morzu i w powietrzu, z wykorzystaniem także sojuszniczych środków kosmicznych oraz

sprężonych z regularnymi i nieregularnymi działaniami narodowych sił obrony terytorialnej. W ramach tych działań realizowane byłyby następujące główne zadania strategiczne:

- rozpoznanie, zatrzymanie i osłabienie zgrupowania inwazyjnego przeciwnika w celu przejęcia inicjatywy strategicznej – poprzez przeprowadzenie operacji osłownych i obronnych początkowego okresu wojny siłami lokalnymi stacjonującymi bezpośrednio na zaatakowanym obszarze oraz siłami natychmiastowego i szybkiego reagowania;

- doprowadzenie do uzyskania przewagi strategicznej – poprzez strategiczne rozwinięcie sił głównych i wzmocnienia na teatrze wojny (mobilizacja i przegrupowanie sił narodowych oraz sojuszniczych zgrupowań operacyjnych z głębi);

- rozbicie zgrupowania inwazyjnego i zniszczenie potencjału ofensywnego przeciwnika – poprzez zorganizowanie i wykonanie przeciwnatarcia strategicznego.

Właściwe przygotowanie naszych sił zbrojnych wymaga uwzględnienia faktu, iż przyszłe operacje będą miały charakter wielonarodowy i sojuszniczy, a dominująca w nich będzie rola takich czynników, jak manewr, informacja i precyzyjne rażenie. Należy podkreślić, że operacje te będą ściśle sprężone z działaniami narodowych **sił obrony terytorialnej**.

Dokonując identyfikacji podstawowych zadań wojsk lądowych w czasie wojny możemy je umownie podzielić na **zadania o charakterze militarnym i niemilitarnym**. Powyższy podział przyjęto uwzględniając podstawowe założenie, że mimo obecności Polski w NATO nadal głównym zadaniem sił zbrojnych RP jest przede wszystkim obrona suwerenności i niepodległości własnego kraju. A ponieważ współczesne zadania militarne wymagają zaangażowania do ich realizacji wszystkich lub większości rodzajów sił zbrojnych, są one realizowane na lądzie i w powietrzu, a w razie potrzeby – także na morzu w postaci operacji połączonych. Trudno zatem dziś mówić o autonomicznych zadaniach militarnych wojsk lądowych. Powietrzno-lądowy charakter współczesnych działań powoduje, że nawet w skali taktycznej można często dostrzec wspólny wysiłek sił lądowych i powietrznych; natomiast jest to regułą w skali operacyjnej i strategicznej.

O rodzaju i treści zadań zbrojnych wojsk lądowych będzie decydował przede wszystkim rodzaj i charakter zagrożeń militarnych oraz koncepcja obrony i miejsce wojsk lądowych w tej koncepcji. Istotny wpływ na treść tych zadań będą miały również warunki ich realizacji związane z obszarem działań.

Zarówno położenie Polski w Europie, jak również doświadczenia historyczne wskazują, że potencjalne zagrożenia militarne obszaru kraju będą miały przede wszystkim charakter powietrzno-lądowy. Wymaga to z kolei zdolności systemu obronnego do zorganizowania przestrzennej i trwałej obrony na całym zagrożonym obszarze przy użyciu sił lądowych wspieranych skutecznie w wymiarze powietrznym.

Obniżona, w wyniku traktatów rozbrojeniowych, liczebność sił zbrojnych w wielu państwach europejskich nie pozwoli żadnemu potencjalnemu agresorowi prowadzić skutecznych i szybkich działań zaczepnych na szerokim froncie. Dlatego też będzie on musiał skoncentrować siły lądowe w celu wykonania uderzeń na głównych kierunkach. Taki scenariusz agresji nie wyklucza jednak zagrożenia ważnych elementów systemu obronnego państwa w głębi terytorium, które mogą być narażone na uderzenia środków rakietowych i lotniczych, a także na oddziaływanie sił dywersyjnych, desantowych i powietrznoszturmowych.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, do prowadzenia ewentualnej obrony niezbędne będą siły zdolne do podjęcia zadań obronnych na kierunkach głównych uderzeń zgrupowań powietrzno-lądowych agresora, ale także siły przygotowane do wykonania wielu różnorodnych zadań na drugorzędnych kierunkach i w głębi terytorium. Współczesna obrona musi bowiem mieć charakter przestrzenny.

Należy podkreślić, że konflikt zbrojny na dużą skalę obejmie swoim zasięgiem całe terytorium Polski. W tej sytuacji nie można wykluczyć, iż wojska lądowe RP będą zmuszone w pierwszym etapie działań odierać uderzenia przeciwnika samodzielnie. Konieczne będzie prowadzenie operacji opóźniających przy wsparciu sił powietrznych własnych i sojuszniczych. Natomiast kolejne operacje (obronne i zaczepne w ramach przeciwuderzeń) mogą być już prowadzone wspólnie z siłami lądowymi innych państw sojuszniczych.

W czasie gdy wojska lądowe będą odierać uderzenie sił lądowych agresora, będzie miało miejsce mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie sił głównych, które następnie przejmują prowadzenie obrony w głębi. Także w tej fazie działań obronnych na terytorium Polski dokonywany będzie przerzut (przemieszczenie) sił głównych z terytorium innych państw, w celu zorganizowania obrony na rubieży ostatecznego powstrzymania agresora oraz wykonania przeciwuderzeń¹⁶.

Konflikt zbrojny o dużej skali będzie zatem wymagał pełnego zaangażowania potencjału obronnego Polski i państw sojuszniczych. Uwzględniając powietrzno-lądowy charakter ewentualnej agresji, organizowana obrona musi mieć wymiar przestrzenny w skali operacyjnej i strategicznej. Niezwykle ważnym zadaniem w takiej obronie będzie zapewnienie warunków manewru wojsk operacyjnych (własnych i sojuszniczych) na kierunki zagrożeń. W związku z tym obrona powinna być prowadzona przez dwa podstawowe komponenty: wojska operacyjne i siły obrony terytorialnej.

Charakter możliwej agresji i niewielka liczebność wojsk operacyjnych wskazuje, że działania większości sił obrony terytorialnej nie muszą się charakteryzować dużą manewrowością i dużą siłą ognia. Poprzez skuteczne działania w określonych rejonach siły te powinny zapewnić dogodne warunki użycia wojsk operacyjnych, ochraniać ważne obiekty oraz organizować działania nieregularne na tyłach przeciwnika w przypadku jego wtargnięcia na obszar kraju. Ponadto zapewnią

¹⁶ A. Burgener, *Gedanken...*, wyd. cyt.

warunki efektywnego użycia wojsk operacyjnych na kierunkach uderzeń agresora. Na wspomnianą warstwę obrony organizowaną na obszarze całego kraju przez siły obrony terytorialnej powinny być „nałożone” działania wojsk operacyjnych.

Wojska operacyjne, z racji że są liczebnie niewielkie oraz ze względu na ich właściwości bojowe i prawdopodobny charakter ewentualnej agresji, powinny być użyte wyłącznie na kierunkach prawdopodobnych uderzeń zgrupowań lądowych agresora. Działania te muszą się charakteryzować wysoką manewrowością wojsk, zdolnością do skutecznego rażenia zgrupowań przeciwnika oraz odpornością na jego ogień. Oddziały i związki taktyczne wojsk operacyjnych w obronie powinny mieć zapewnione ciągłe wsparcie ogniowe ze strony lądowych i powietrznych środków wsparcia. Do ich głównych zadań w operacji należy zaliczyć:

- organizowanie obrony na kolejnych rubieżach i pozycjach opóźnienia;
- utrzymanie ważnych obszarów (rubieży);
- systematyczne i skuteczne obniżanie potencjału bojowego zgrupowań przeciwnika;
- dezorganizowanie, a w sprzyjających warunkach – załamanie jego natarcia;
- izolowanie, wspólnie z lotnictwem, kierunków uderzeń przed napływem odwodów agresora;
- wykonanie przeciwuderzeń i odzyskanie czasowo utraconych rejonów.

Najogólniej mówiąc siły operacyjnych wojsk lądowych powinny być zdolne do podjęcia skutecznej walki obronnej z przeważającymi siłami agresora w dogodnym miejscu i czasie, w ścisłym współdziałaniu z siłami powietrznymi i obrony terytorialnej działającymi w tym samym obszarze.

Należy przewidywać, że w ostatnim etapie obrony na naszym terytorium, gdy zostaną włączone do walki siły główne państw sojuszniczych, podstawowym zadaniem wojsk lądowych będzie organizowanie obrony na rubieżach ostatecznego załamania natarcia agresora oraz udział w organizacji i wykonaniu **przeciwuderzenia strategicznego (przeciwnatarcia)**. Zadania te mogą być realizowane wspólnie ze związkami operacyjnymi i taktycznymi wojsk lądowych państw sojuszniczych oraz przy intensywnym wsparciu ich sił powietrznych. Można bowiem przypuszczać, że w tym okresie siły Sojuszu będą posiadały już przewagę w powietrzu.

W świetle powyższych założeń można uznać, że w tym etapie konfliktu zbrojnego główny wysiłek obrony lądowej i powietrznej będą przejmowały wojska sojusznicze, zmierzając do ostatecznego powstrzymania agresora, zdeorganizowania jego zamiaru, zdecydowanego obniżenia potencjału bojowego jego zgrupowań, izolacji obszaru działań i odzyskania czasowo utraconego terytorium. Cele te będą osiągnane w ramach połączonych, sojuszniczych operacji obronnych i zaczepnych organizowanych na kierunkach głównych uderzeń agresora. W operacjach tych będą zaangażowane również odwody wojsk lądowych RP oraz związki taktyczne wycofujące się w ramach działań opóźniających. Podstawowym zadaniem tych

ostatnich, wspólnie z siłami obrony terytorialnej, będzie zapewnienie dogodnych warunków i dostatecznego czasu do zorganizowania trwałej obrony przez siły główne na rubieży ostatecznego załamania natarcia agresora¹⁷.

Ocena warunków działania podczas takiego konfliktu pozwala sądzić, że zadania realizowane przez wojska lądowe będą się charakteryzowały dużą intensywnością i ciągłością działań, wysoką manewrowością oraz dużą siłą ognia. Operacje będą wyróżniały się przestrzennością i powietrzno-lądowym wymiarem, a niezwykle ważną rolę w tych operacjach będą odgrywały środki ogniowe precyzyjnego rażenia oraz środki zdolne do rażenia obiektów w głębi ugrupowania przeciwnika. Równoległe z rażeniem ogniowym szeroko stosowane będą środki rażenia radioelektronicznego. Ponadto można sądzić, że operacje lądowe agresora będą poprzedzone intensywnymi uderzeniami ogniowymi w skali operacyjnej przy użyciu powietrznych i lądowych środków ogniowych.

W podsumowaniu powyższych rozważań można stwierdzić, że w przypadku konfliktu zbrojnego o dużej skali Wojska Lądowe RP mogą być zmuszone do organizacji i prowadzenia na obszarze własnego kraju przede wszystkim **operacji opóźniających i obronnych**, a także i **zaczepnych**, w ramach przeciwnatarcia strategicznego. Należy również podkreślić, że operacje opóźniające organizowane przez wojska lądowe w pierwszym etapie konfliktu nie będą miały charakteru wyłącznie narodowego. Będą one bowiem częścią strategicznej operacji obronnej organizowanej w ramach sojuszu i muszą zmierzać do osiągnięcia częściowych celów tej operacji.

Inny przebieg będzie miał lokalny konflikt zbrojny, czego przykładem mogą być wydarzenia na Bałkanach. Ponieważ zwykle będą one poprzedzone dość długim i zaostrzającym się kryzysem w sferze politycznej, społecznej lub ekonomicznej, to przerodzenie się go w konflikt zbrojny można przewidzieć, a tym samym – przygotować się do niego. Konflikt taki może mieć przewlekły charakter i angażować zarówno regularne siły zbrojne, jak i społeczności lokalne, które mogą występować zbrojnie w obronie własnych interesów.

Doświadczenia minionych konfliktów zbrojnych w Europie pozwalają przypuszczać, iż w przyszłości mogą wystąpić **dwa podstawowe rodzaje zbrojnych konfliktów lokalnych**:

- konflikty międzypaństwowe, w których angażowane będą regularne siły zbrojne tych państw;
- konflikty wewnętrzne na obszarze określonych państw, w których będą angażowane regularne siły zbrojne i formacje o charakterze partyzanckim¹⁸.

Konflikty te mogą szybko przerodzić się w konflikt zbrojny na dużą skalę z zaangażowaniem innych państw. Z tych względów, niezależnie od członkostwa w NATO, Polska powinna posiadać siły zbrojne zdolne do samodzielnej obrony

¹⁷ A. Tomaszewski (red.), *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, AON, Warszawa 1996, s. 51.

¹⁸ A. Tomaszewski, *Wojska Lądowe...*, wyd. cyt., s. 55.

własnych interesów w przypadku lokalnego konfliktu zbrojnego¹⁹. Taki potencjał bojowy SZ RP leży również w interesie innych państw Sojuszu na wypadek konfliktu o dużej skali, bowiem zdolność sił w tym obszarze do wykonania zadań obronnych będzie decydować o bezpieczeństwie całej Europy.

W zbrojnych konfliktach lokalnych potencjalny agresor będzie dążył do uzyskania zaskoczenia, izolowania tej części terytorium i szybkiej jego aneksji. W tej sytuacji, gdy zagrożenie konfliktem lokalnym narasta w pobliżu granic lub na obszarze kraju i zagraża interesom państwa, wojska lądowe będą zobowiązane przeciwdziałać temu zagrożeniu. Wówczas zadaniem wojsk lądowych będzie rozwinięcie odpowiednich wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej na kierunkach zagrożeń.

W związku z tym wojska lądowe powinny realizować następujące zadania:

– ochrona ważnych obiektów o znaczeniu militarnym, gospodarczym i administracyjnym;

– sprawne rozwinięcie operacyjne wojsk;

– osłona i obrona granicy państwowej;

– odparcie ewentualnych agresji lub ataków przeciwnika;

– walka z desantami i grupami dywersyjnymi przeciwnika;

– nadzorowanie rozwoju sytuacji na zagrożonych kierunkach.

Oczywiście, z uwagi na charakter zagrożeń zadania te powinny być realizowane wspólnie z innymi elementami systemu obronnego kraju – policją, strażą graniczną, siłami UOP. I tak na przykład ochrona i obrona ważnych obiektów oraz likwidacja grup dywersyjnych będzie głównym zadaniem sił MSWiA oraz sił obrony terytorialnej. Z kolei wojska lądowe, wspólnie z siłami obrony terytorialnej mogą uczestniczyć w likwidacji desantów grup dywersyjnych i grup dywersyjnych.

Jednak w sytuacji gdy będzie miała miejsce agresja, wojska lądowe muszą być zdolne do organizowania i prowadzenia operacji obronnych. Operacje obronne będą musiały być wspierane przez siły powietrzne, stąd można sądzić, iż operacje te będą realizowane na ogólnych zasadach, podobnie jak w konfliktach na dużą skalę. Nie można wykluczyć, iż podczas zbrojnego konfliktu lokalnego może mieć miejsce czasowa utrata określonych obszarów. Wówczas głównym zadaniem wojsk lądowych będzie wykonanie przeciwuderzeń w celu ich odzyskania. Przeciwuderzenie mogą wykonywać siły prowadzące obronę, ale przede wszystkim związki operacyjne rozmieszczone poza obszarem konfliktu.

Należy przewidywać, że w zależności od wielkości sił użytych do agresji, a także w zależności od ogólnej sytuacji polityczno-militarnej w Europie, do likwidacji tego konfliktu będą wykorzystywane siły narodowe. Nie oznacza to jednak, że niekiedy, gdy będzie występowała eskalacja konfliktu, zaistnieje potrzeba użycia sił innych państw.

¹⁹ J. Nowak-Jeziorański, *Stoń i jeź*, wyd. cyt.

3.2. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH W OPERACJACH MILITARNYCH POZA OBSZAREM KRAJU

Inny charakter będą miały zadania wojsk lądowych realizowane w przypadku takiego **konfliktu zbrojnego poza granicami własnego kraju**. Wówczas, w zależności od rozmiaru konfliktu i decyzji politycznych, do bezpośrednich działań poza granicami kraju mogą być skierowane wybrane jednostki lub większość sił operacyjnych wojsk lądowych. Zadaniem pozostałych sił operacyjnych i całych sił obrony terytorialnej będzie zorganizowanie osłony granic RP i ochrona najważniejszych obiektów o znaczeniu administracyjnym, militarnym i gospodarczym na obszarze kraju. Przy tym zadaniem sił operacyjnych wojsk lądowych pozostających na obszarze kraju będzie osłona potencjalnych kierunków zagrożeń. Mogą one jednocześnie stanowić element odvodu wojsk sojuszniczych. Sytuacja taka może wystąpić, gdy konflikt zbrojny w Europie w swej pierwszej fazie nie obejmie obszaru Polski, a jej terytorium nie będzie bezpośrednio narażone na atak lądowy agresora.

Siły wydzielone do wykonania zadań poza granicami kraju będą występowały w sojuszniczych strukturach dowodzenia i mogą być wykorzystane do organizacji obrony na rubieżach ostatecznego załamania natarcia przeciwnika oraz do wykonania przeciwuderzeń. Nie będą one najprawdopodobniej użyte w pierwszym etapie agresji z tych samych powodów, z których sojusznicze siły lądowe nie zostaną użyte w pierwszym etapie działań zbrojnych na obszarze Polski.

Z powyższych rozważań wynika, że związki taktyczne przewidziane do użycia w strukturach Sojuszu poza granicami kraju powinny być przygotowane do udziału w operacjach obronnych i zaczepnych – prowadzonych w ramach przeciwuderzeń i przeciwnatarcia. W tych operacjach muszą być zdolne do współdziałania ze strukturami lądowymi i siłami powietrznymi innych państw sojuszniczych.

Udział wojsk operacyjnych w działaniach zbrojnych poza granicami kraju będzie zawsze związany z koniecznością ich przemieszczenia w obszar działań. W zależności od odległości przemieszczenia może ono być realizowane drogą lądową, powietrzną lub morską. W przypadku działań zbrojnych prowadzonych na obszarze Europy zwykle część sił (siły szybkiego reagowania) może być przemieszczona drogą powietrzną, a siły główne – drogą lądową, także przy użyciu transportu kolejowego. Użycie sił operacyjnych w działaniach zbrojnych poza granicami kraju będzie stwarzać istotne problemy w obszarze logistyki, a zwłaszcza w przedmiocie zaopatrzenia materiałowego i technicznego. Logistyka w tym przypadku będzie miała charakter narodowy. Oznacza to potrzebę bieżącego i intensywnego zasilania wojsk z obszaru kraju.

W razie udziału w wojnie **poza terytorium własnego kraju** główne zadania strategiczne obejmowałyby:

– wszechstronną (zbrojną i niezbrojną) osłonę strategiczną własnego terytorium;

- udział wydzielonych zgrupowań wojsk operacyjnych w sojuszniczych kampaniach i operacjach militarnych na teatrze wojny;
- udział w niemilitarnym (zwłaszcza dyplomatycznym, informacyjnym, ekonomicznym) oddziaływaniu na przeciwnika;
- wszechstronne wsparcie i zabezpieczenie własnych wojsk operujących na teatrze wojny.

Zadania te wojska mogą realizować w strukturach narodowych lub sojuszniczych, a zwykle w strukturach międzynarodowych. Zadania każdej z tych grup uwzględniają rodzaj i skalę potencjalnego zagrożenia oraz obszar działań, a zatem do ich realizacji potrzebne będą każdorazowo inne siły. Zawsze jednak będą one wykonywane w ramach operacji połączonej wspólnie z innymi rodzajami sił zbrojnych.

3.3. ZADANIA WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ W OPERACJACH NA OBSZARZE KRAJU

Wojska obrony terytorialnej to część sił zbrojnych przewidziana do realizacji zadań obrony terytorialnej; stanowią ją jednostki ogólnowojskowe i rodzajów wojsk, formowane z miejscowych zasobów, przeznaczone głównie do prowadzenia regularnych i nieregularnych działań bojowych w rejonach odpowiedzialności, wspierania wojsk operacyjnych oraz udzielania pomocy obronie cywilnej w akcjach ratunkowych²⁰. Tak więc wojska OT są zarówno częścią systemu obrony terytorialnej, jak również sił zbrojnych RP. Przeznaczone są do wykonywania zadań bojowych i humanitarnych w wyznaczonych im rejonach odpowiedzialności. Wynika stąd, że są one w stanie prowadzić samodzielne działania obronne w przydzielonych im rejonach odpowiedzialności i wspierać wojska operacyjne w strefach walki. Tak więc bronią one całego terytorium państwa przed agresją, penetracją wojsk przeciwnika, sabotażem i zakłóceniami porządku publicznego w obszarach tyłowych wojsk operacyjnych.

Na podstawie powyższych rozważań możemy uznać, że wojska obrony terytorialnej mogą realizować następujące zadania:

- organizowanie i prowadzenie obrony na drugorzędnych i trudnodostępnych kierunkach;
- obrona aglomeracji miejskich;
- obrona ważnych obiektów o znaczeniu militarnym i gospodarczym w głębi kraju;
- obrona i utrzymanie sprawności przepraw, składów materiałowych, węzłów komunikacyjnych, lotnisk i baz morskich;

²⁰ R. Jakubczak, *Organizacja i wykorzystanie wojsk obrony terytorialnej*, AON, Warszawa 1996, s. 12.

- udział w zwalczaniu desantów powietrznych i grup dywersyjnych; zabezpieczenie swobody manewru wojsk operacyjnych w głębi terytorium;
- organizowanie i prowadzenie działań nieregularnych na obszarach zajętych przez agresora.

Przedstawione powyżej zadania wojsk OT wskazują na ich ważność i duże znaczenie w operacji obronnej, szczególnie obecnie, gdy Polska jest członkiem sojuszu NATO. Nasz kraj może spełniać obecnie rolę państwa-gospodarza, w przypadku ewentualnego kryzysu we wschodniej części obszaru NATO. Zaistnienie wówczas potrzeba realizowania szeregu zadań związanych z obowiązkami państwa-gospodarza, a zadania te mogą i powinny w części realizować wojska obrony terytorialnej.

Specyficzną cechą działania wojsk OT jest możliwość realizacji zadań we wszystkich okresach funkcjonowania państwa, co oznacza gotowość do wykonywania zadań bojowych i humanitarnych zarówno w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Z tego względu istnieje możliwość powierzenia im funkcji obronnej, ratowniczej oraz koordynacyjnej.

W zakresie **funkcji obronnej** na uwagę zasługują zadania militarne, a wśród nich:

- walka (zwalczanie sił przeciwnika, które usiłują wtargnąć lub wtargnęły na obszar kraju);
- zabezpieczenie (wsparcie) działań wojsk operacyjnych;
- zabezpieczenie innych (pozamilitarnych) podsystemów systemu obronnego państwa.

Szczególną uwagę należałoby zwrócić na przygotowanie struktury obrony terytorialnej umożliwiającej wykonywanie pierwszej grupy zadań. Dotyczy to zwłaszcza możliwości wykorzystania sił OT do:

- obrony określonych rubieży, rejonów, aglomeracji, miast i miejscowości, realizowanej samodzielnie lub we współdziałaniu (w ugrupowaniu) z wojskami operacyjnymi;
- walki z siłami desantowymi, powietrznoszurmowymi i dywersyjnymi (specjalnymi) przeciwnika w głębi ugrupowania operacyjnego i na zapleczu wojsk operacyjnych;
- prowadzenie działań nieregularnych zarówno na części terytorium kraju zajętej przez przeciwnika, jak i w czasie jego wdzierania się w ugrupowanie operacyjne naszych wojsk.

Wśród **zadań zabezpieczających**, które powinny być przewidywane do realizacji przez siły OT, można wymienić:

- zabezpieczenie procesu organizacyjno-mobilizacyjnego i strategicznego rozwinięcia sił zbrojnych;
- zabezpieczenie przegrupowania wojsk do nakazanych rejonów, zwłaszcza przejezdności dróg samochodowych i linii kolejowych; regulacja ruchu wojsk;

– udział w przedsięwzięciach operacyjnego przygotowania obszaru kraju, m.in. w rozbudowie fortyfikacyjnej rubieży i rejonów obrony, urządzaniu i utrzymywaniu – w razie konieczności – przepraw zapasowych oraz dróg na przełaj, a także przygotowywaniu i utrzymywaniu systemu zapór i niszczeń;

– ochronę obiektów wojskowych – w tym wytypowanych elementów systemu kierowania i dowodzenia wojskami operacyjnymi – oraz obiektów gospodarki narodowej szczególnie ważnych pod względem strategiczno-operacyjnym;

– osłonę granicy RP z państwem nie będącym stroną konfliktu przy wykorzystaniu włączonej w skład sił zbrojnych Straży Granicznej i we współdziałaniu z Policją;

– udział we wsparciu logistycznym wojsk operacyjnych oraz w akcjach ratunkowych prowadzonych w jednostkach i obiektach wojskowych;

– utrzymywanie porządku w garnizonach wojskowych.

Zadania z zakresu wspomagania innych (pozamilitarnych) to:

– udział w prowadzonych przez specjalistyczne siły obrony cywilnej akcjach ratunkowych na rzecz ludności cywilnej (w rejonach masowych porażeń, rozległych klęsk żywiołowych, awarii urządzeń z toksycznymi środkami przemysłowymi itp.);

– postulowanie rozwiązań w zakresie ewakuacji ludności ze strefy działań bojowych, wskazywanie dróg przemieszczeń, uczestniczenie w utrzymaniu porządku w punktach za- i wyładowniczych, na trasach ewakuacji oraz ewentualna pomoc medyczna;

– udzielanie pomocy organom resortu spraw wewnętrznych w realizacji zadań z zakresu ochrony państwa, utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W czasie **pokoju** działalność obrony terytorialnej powinna koncentrować się na przedsięwzięciach organizacyjno-planistycznych, mobilizacyjnych i szkoleniowych oraz prowadzeniu prac studyjnych i operacyjnym przygotowaniu obszaru kraju. Z kolei do zadań realizowanych przez te siły w **okresie kryzysu** powinny należeć takie zadania, jak:

– utrzymanie w stanie przejezdności dróg kołowych, budowa lub odbudowa przepraw, wiaduktów i szeroko rozumiana pomoc techniczna;

– zwalczanie desantów przeciwnika, jego grup dywersyjno-rozpoznawczych;

– ochrona obiektów, składów zaopatrzenia, węzłów dowodzenia, a więc podstawowych elementów infrastruktury operacyjnej;

– udział wydzielonych sił w osłonie granicy państwowej.

Taka szeroka skala zadań wojsk obrony terytorialnej powinna rzutować na wyposażenie ich w odpowiednie siły i środki oraz strukturę organizacyjną. Z powyższych względów, o czym wspomniano już wcześniej, zasadne jest posiadanie dwóch rodzajów jednostek obrony terytorialnej:

– **pierwszy** – stanowić powinny jednostki posiadające zdolności manewrowe. Ich zadaniem byłaby osłona granicy państwowej, wsparcie wojsk operacyjnych, współdziałanie w akcjach przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych, a także prowa-

dzenie działań w warunkach szczególnych, np.: teren lesisto-jeziorny, zurbanizowany, górski itp. Powyższe zadania jednostki te będą realizować w ustalonych wcześniej rejonach odpowiedzialności;

– **drugi** – jednostki stacjonarne, przywiązane terytorialnie do obszaru i obiektów. Do tej grupy należeć powinny jednostki wykonujące zadania ukierunkowane na realizację akcji przeciwdywersyjnych, osłonę systemu logistycznego, udział w zabezpieczeniu przegrupowania wojsk, obronę rejonów umocnionych, a także działania ratunkowe. Zadania tych jednostek powinny być związane z ochroną obiektów, ważnych z punktu widzenia operacyjnego. Do tej grupy należy także zaliczyć jednostki ochrony obiektów oraz utrzymania ruchu wojsk, np.: pontonowe.

Jednym z niezwykle ważnych zadań sił obrony terytorialnej będzie zwalczanie desantów agresora wysadzanych w celu opanowania ważnych obiektów (rejonów) decydujących o powodzeniu natarcia i zachowaniu jego wysokiego tempa. Dotyczyć to będzie głównie obiektów w rejonie planowanej rubieży ostatecznego załamania natarcia. Do zwalczania desantów, zwłaszcza w tych rejonach, powinny być organizowane specjalne odwody przeciwdesantowe.

3.4. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH W OPERACJACH POKOJOWYCH

Mimo pozytywnych zmian polityczno-militarnych niemal na całym świecie, ludność wielu krajów w dalszym ciągu jest nękana groźbą wybuchu różnych konfliktów. Wewnętrzne lub międzynarodowe spory często przeradzały się konflikty zbrojne. U ich źródeł najczęściej leżały sprzeczności narodowościowe (nacjonalizm), roszczenia terytorialne (graniczne), religijne (fundamentalizm religijny), ekonomiczne lub polityczne (wewnętrzne lub światowe).

W konsekwencji tej sytuacji operacje pokojowe stały się **trwałym** elementem polityki międzynarodowej. W początkowej fazie przybierały one formę dyplomatycznych działań pojednawczych, wspieranych przez misje wojskowe. Ich celem była próba obiektywnej oceny sytuacji i dostarczania dyplomacji niezbędnych informacji o przebiegu konfliktów. Jednak ich rola i znaczenie oraz zakres działań szybko uległ zmianie. Wraz ze zmianą sytuacji politycznej i powstaniem nowych zagrożeń bezpieczeństwa interwencje pokojowe zatraciły **pierwotny** charakter pasywnych misji obserwacyjno-rozdzielających, by stać się obecnie wielofunkcyjnymi polityczno-ekonomiczno-militarnymi międzynarodowymi przedsięwzięciami o charakterze prewencyjnym, wymuszającym lub wspierającym. Przyjęły one zaproponowaną na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia nazwę operacji pokojowych²¹.

²¹ Termin „operacje pokojowe ONZ” został po raz pierwszy zdefiniowany przez sekretarza generalnego tej organizacji w dokumencie zatytułowanym „Program dla Pokoju”, który został przyjęty przez Radę Bezpieczeństwa na posiedzeniu w dniu 31 stycznia 1992 roku.

Operacje pokojowe kojarzono na ogół z użyciem siły zbrojnej, prowadzącej do ograniczonej interwencji zbrojnej, której celem było przywrócenie pokoju i ustanowienie stabilnej sytuacji w rejonie objętym kryzysem. W ostatnim okresie jednakże znacznie wzrosła potrzeba skutecznej interwencji dla powstrzymania zagrożeń pokoju i bezpieczeństwa. Legło to u podstaw wyznaczenia siłom zbrojnym nowych zadań, rozszerzając ich tradycyjne funkcje o działania pozawojenne (inne niż wojna).

Takie zmiany zaszły nie tylko w doktrynach militarnych wielkich mocarstw i sojuszy obronnych. Dotyczy to również naszego państwa i jego sił zbrojnych. Nowe funkcje i zadania sił zbrojnych zostały przyjęte w „Strategii bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej”²², odzwierciedlając jednocześnie zaangażowanie Polski w działalność międzynarodowego systemu bezpieczeństwa.

Jak wykazują doświadczenia, w latach dziewięćdziesiątych dominującym typem konfliktów zbrojnych stały się wewnętrzne konflikty zbrojne. Spośród ponad 20 konfliktów światowych, jakie miały miejsce w 1997 r., tylko jeden miał charakter międzypaństwowy. Natomiast wydarzenia lat 1998 i 1999 potwierdzają tezę o zdominowaniu środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego przez wojny i konflikty lokalne (Kosowo, Irlandia Płn., Cypr, Indonezja, Rwanda, Czeczenia, Turcja, Gruzja, Afganistan).

Charakter wojen i konfliktów lokalnych przejawia się przede wszystkim w nietypowym prowadzeniu działań bojowych, szczególnie przez tzw. siły paramilitarne lub ugrupowania ekstremistów. Używają oni broni nie tylko jako środka do realizacji celów walki, ale głównie jako środka do zastraszania, a często mordowania ludności cywilnej. W efekcie tego ma miejsce brutalizowanie działań wojennych w konfliktach lokalnych, co przyczynia się do powstawania dużych zniszczeń materialnych i powoduje znaczne migracje ludności cywilnej.

3.4.1. CHARAKTERYSTYKA OPERACJI I MISJI POKOJOWYCH

W ostatnich latach jednym z ważniejszych sposobów rozwiązywania konfliktów, zagrażających bezpieczeństwu międzynarodowemu, stały się operacje pokojowe. Operacje te są prowadzone nie tylko pod auspicjami ONZ, ale także z mandatu politycznego innych organizacji międzynarodowych, jak na przykład OBWE czy NATO. Organizacje te dają mandat na użycie sił zbrojnych w celu rozwiązania konfliktu. Istnieje jednak zalecenie nakazujące użycie sił zbrojnych nie tylko w fazie zaistnienia kryzysu, ale już w czasie jego narastania. Drugim zaleceniem jest potrzeba ścisłego powiązania działań sił zbrojnych z działaniami dyplomatycznymi, z którymi powinny się one wzajemnie uzupełniać. Tak więc pojawiły się w terminologii wojskowej nowe operacje, nazywane operacjami lub misjami pokojowymi.

²² Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej (przyjęta na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 4 stycznia 2000 roku), <http://www.msz.gov.pl/polzagr/strategiabezpro.html>.

Należy podkreślić, iż do przeprowadzenia operacji pokojowych ONZ niezbędne jest spełnienie trzech warunków, a mianowicie:

- Rada Bezpieczeństwa lub Zgromadzenie Ogólne będą mogły uchwalić odpowiednią rezolucję;
- kraj przyjmujący i inne kraje dostarczające kontyngentów zbrojnych, obserwatorów i wsparcia logistycznego zgodzą się na ich wielkość, skład i mandat;
- wielkie mocarstwa udzielą poparcia.

Działania wojsk w takich operacjach mogą mieć charakter **zbrojny** lub **niezbrojny**. Zwykle będą to operacje połączone, w których wojska lądowe będą miały zapewnione ciągłe i silne wsparcie sił powietrznych. Biorąc pod uwagę, że nadal będzie istnieć potrzeba prowadzenia takich operacji, można sądzić, że w przyszłości w strukturach wojsk lądowych powstaną wyspecjalizowane pododdziały zdolne do podjęcia zadań w takich operacjach i przygotowane do działania w strukturach międzynarodowych.

Natomiast **misja pokojowa ONZ** jest szczególną formą działalności, którą definiuje się jako podporządkowany tej organizacji organ powołany na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa lub wyjątkowo Zgromadzenia Ogólnego.

Cele poszczególnych misji wynikają z sytuacyjnych potrzeb tworzenia zgrupowań celowo-zadaniowych odpowiednich sił i środków o charakterze militarnym, paramilitarnym lub niemilitarnym w celu utrzymania, przywrócenia międzynarodowego pokoju, bezpieczeństwa, przy zachowaniu całkowitej niezależności.

Istotnym warunkiem powstania misji jest zgoda zarówno państwa lub państw, na których terenie będzie wykonywana dana misja pokojowa, jak również zgoda państw wydzielających kontyngenty operacyjne, wsparcie logistyczne bądź też obserwatorów wojskowych. Nie można faworyzować żadnej ze stron, jak również nie wolno się angażować w sprawy międzynarodowe kraju, na którego terenie misja funkcjonuje. Personel wojskowy biorący udział w operacji wojskowej posiada broń, jednakże jej użycie ograniczone jest do samoobrony.

Rozróżniamy zasadniczo dwa typy misji pokojowych:

- z udziałem kontyngentów wojskowych;
- misje obserwacyjne z udziałem obserwatorów wojskowych.

Niemniej jednak w misjach z udziałem kontyngentów wojskowych może występować komponent składający się z obserwatorów. Ostatnie doświadczenia wskazują również na konieczność organizacji misji o charakterze humanitarnym lub misji nowej generacji, tzw. „misji nowoczesnych”. Są to misje tzw. wielofunkcyjne, w ramach których może być podejmowany cały szereg przedsięwzięć, np. koordynacja zadań różnego typu o charakterze dyplomatycznym, humanitarnym, militarnym oraz politycznym. W praktyce sprowadza się to do utworzenia cywilno-wojskowego dowództwa misji, zapewniającego skoordynowane kierowanie operacją, wspólne podejmowanie zadań różnego typu i wzajemne ubezpieczenie personelu misji, jak i społeczności cywilnej zaangażowanych stron.

Misją pokojową z reguły kieruje cywilny przedstawiciel – Specjalny Reprezentant – desygnowany przez sekretarza generalnego, któremu podlega dowódca sił lub szef grupy obserwatorów (CMO). Jest on dowódcą misji obserwacyjnej lub też dowódcą wydzielonej grupy składającej się z obserwatorów występujących w misji złożonej z kontyngentów wojskowych (pododdziałów operacyjnych i logistycznych).

Instytucją koordynującą całokształt zadań planistyczno-szkoleniowych na poziomie Sekretariatu ONZ, jest natomiast Departament Operacji Pokojowych (DPKO). Departament ten kieruje wszystkimi misjami w zakresie operacyjnym, logistycznym, planowania wojskowego i specjalistycznego szkolenia personelu. Odpowiada on również za przepływ informacji pomiędzy państwami członkowskimi wydzielającymi swoje wojska do misji pokojowych. W związku z tym większość państw posiada w tym celu wojskowych przedstawicieli (doradców) w Sekretariacie. Także i Polska jest reprezentowana przez dwóch oficerów. Misje pokojowe pod względem kierowania i systemu łączności można podzielić na trzy poziomy:

- strategiczny, którym kieruje i sprawuje nad nim nadzór Sekretariat ONZ, przez Specjalnego Reprezentanta lub inne instytucje ONZ;
- operacyjny, na którym dowództwo misji lub cywilno-wojskowe centrum koordynacyjne kieruje wypełnianiem zadań mandatowych w terenie;
- taktyczny – na szczeblu narodowych pododdziałów lub wydzielonych grup obserwacyjnych.

3.4.2. RODZAJE OPERACJI POKOJOWYCH

Analiza operacji pokojowych końca XX w. pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż obok podstawowych zadań związanych z łagodzeniem i rozwiązywaniem konfliktów między państwowych siły pokojowe skierowane zostały do rozwiązywania problemów związanych z konfliktami wewnętrznymi. Polegały one głównie na nakłanianiu stron do przerwania walk i wycofania wojsk, na tworzeniu warunków do przeprowadzania akcji humanitarnych, kontroli warunków rozejmu, pełnej lub częściowej demobilizacji oraz przeprowadzenia wolnych wyborów. Do czasu ustanowienia i umocnienia nowych władz zapewniały tymczasową administrację oraz warunki do odbudowy gospodarczej i politycznej państwa.

W ramach interwencji wielokrotnie stosowane były różne sankcje²³. Ich zasadniczym celem były próby przywrócenia pokoju poprzez wymuszanie. Takie próby zastosowano w latach 1991–1993 wobec byłej Jugosławii, w 1992 r. wobec Soma-

²³ Sankcje są jedną z konsekwencji naruszenia norm prawa międzynarodowego. W przypadku operacji pokojowych mamy do czynienia z formą sankcji zorganizowanych. Sankcje zorganizowane są wyraźnie przewidziane przez umowy międzynarodowe, które określają dokładnie sytuacje, w jakich powstaje kwestia ich zastosowania, rodzaj (ekonomiczna, wojskowa itp.), sposób, w jaki mają być podjęte (kolektywnie czy indywidualnie). *Encyklopedia prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Powszechne, Warszawa 1976, s. 350.

lii i Haiti w 1993 roku. Były to operacje pokojowe polegające na użyciu siły w celu zmuszenia stron konfliktów do przestrzegania odpowiednich postanowień Rady Bezpieczeństwa. Operacje te stanowią bardzo ważny etap w ewolucji misji pokojowych ONZ – bezstronności wobec stron konfliktu. W przypadku konfliktów między państwowych, następowało określenie jednej strony za naruszającą prawo lub agresora, a siły pokojowe działały na korzyść drugiej strony, jako ofiary agresji. Sytuacja ta, odejście od tradycyjnych operacji pokojowych, była jednym z przyczynków do nowych podziałów zastosowanych w kontekście operacji pokojowych, powstania ich kolejnej generacji²⁴.

Do pierwszej generacji zaliczono tradycyjne operacje, których celem było utrzymanie rozejmu lub przywróconego pokoju. Były one realizowane zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych. Dzieliły się one na operacje kontrolno-obszaryjne i rozdzielające. Do pierwszej grupy zaliczono takie operacje, jak: kontrola przestrzegania porozumień, dozór przerwania działań, obserwacja zachowania stron i sprawdzanie realizacji rezolucji Rady Bezpieczeństwa. Drugą grupę stanowiły misje: tworzenia stref buforowych, rozdzielania stron konfliktu i nakłaniania do mediacji oraz tworzenia i monitorowania stref zdemilitaryzowanych.

Operacje pokojowe drugiej generacji również opierały się na postanowieniach rezolucji ONZ i Karty Narodów Zjednoczonych. Szerzej jednak w nich korzystano ze wsparcia przez siły zbrojne i wymuszania przez nie w sposób siłowy nałożonych sankcji. W podziale drugiej generacji wyróżniono po raz pierwszy wielofunkcyjne operacje utrzymania pokoju typu: rozdzielanie stron, nadzorowanie rozbrojenia i demobilizacji, ochrona i nadzorowanie wyborów oraz utrzymanie bezpieczeństwa w okresie odbudowy struktur państwowych.

Do trzeciej generacji zostały zaliczone operacje przywracania pokoju, korzystające ze wsparcia sił zbrojnych. Były to operacje:

- zapewniające bezpieczeństwo akcjom humanitarnym;
- wymuszające przestrzeganie sankcji i warunków rozejmów;
- wymuszające pokój poprzez interwencję zbrojną przeciw łamaniu praw mniejszości lub przeciw agresji.

Reasumując, można stwierdzić, że generalnie ukształtował się podział operacji pokojowych **według rodzajów przedsięwzięć** podejmowanych przez ONZ dla rozwiązywania groźnych konfliktów. Zaś poszczególne operacje pokojowe (misje) przyjmowały nazwy odpowiadające zadaniom przedstawicieli ONZ, które określał mandat Rady Bezpieczeństwa ONZ. Przykładowo były to misje obserwacyjne, pojednawcze, rozjemcze, stabilizacyjne i udzielania pomocy humanitarnej.

Warto również skonstatować, że terminologia stosowana w oficjalnych dokumentach i instrukcjach sił zbrojnych oraz koalicji i sojuszy obronnych, np. NATO,

²⁴ Historycznie i zwyczajowo został przyjęty w publicystyce podział operacji pokojowych na generacje.

jest częściowo odmienna od stosowanej przez ONZ. Sojusz oraz inne instytucje i organizacje wojskowe posługują się pojęciem „operacji wspierania pokoju” (ang. *Peace Support Operation*), ujmowanych często w odróżnieniu od typowych działań bojowych jako „militarne operacje inne niż wojna” (ang. *Military Operations other than War* – MOOTW). Spotyka się również określenie tego typu działań jako „operacje nie wynikające z artykułu V” (ang. *Non-Article V Operations*), a w dokumentach armii Stanów Zjednoczonych²⁵ występuje również pojęcie „operacji poniżej poziomu wojny”.

Występujące różnice w nazewnictwie przedsięwzięć pokojowych, stosowanie różnych pojęć przez międzynarodowe instytucje cywilne i organizacje wojskowe oraz często odmienne ujmowanie zakresu czynności, obejmowanego przez poszczególne rodzaje operacji, bardzo utrudnia czytelną klasyfikację według jednego kryterium.

Z treści tych definicji wynika, że ich autorzy utożsamiali je wyłącznie z operacjami utrzymania pokoju po wprowadzeniu rozejmu, realizowanymi w przeszłości przez ONZ. Sekretarz generalny ONZ, B. Butrus Ghali, w dokumencie ONZ z 1992 r. „*An Agenda for Peace*” („Program dla Pokoju”), zamieścił następującą definicję: *operacja pokojowa to powstrzymanie, zahamowanie lub spowodowanie zaprzestania działań wojennych toczonych pomiędzy państwami lub w granicach jednego państwa, drogą bezstronnej interwencji strony trzeciej. Celem operacji pokojowej jest nakłonienie stron konfliktu do jego rozwiązania przez zastosowanie środków przewidzianych w rozdziale VI i VII Karty Narodów Zjednoczonych*²⁶.

Na obecnym etapie zasadne wydaje się przyjęcie definicji stanowiącej, że **operacja pokojowa** to wielofunkcyjne działania podejmowane przez społeczność międzynarodową, z wykorzystaniem powszechnej lub regionalnej organizacji bezpieczeństwa, w celu zapobiegania konfliktom, przywrócenia lub odbudowy pokoju, drogą zabiegów dyplomatycznych przy wykorzystaniu niezbędnych środków politycznych, ekonomicznych i militarnych.

Wymienione w definicji trzy zasadnicze kategorie operacji pokojowych (utrzymanie, przywracanie i budowanie pokoju), wyszczególnione ze względu na cel przyświecający podejmowanym działaniom, posiadają swoje odmiany i towarzyszące im działania, wynikające z mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ.

Z kolei uwzględniając zasady definiowania operacji pokojowych, przyjęte w oficjalnych dokumentach ONZ i Sojuszu Północnoatlantyckiego²⁷, dla dokonania podziału operacji pokojowych na rodzaje, zasadne wydaje się przyjęcie za podsta-

²⁵ JP 3-07, *Joint Doctrine for military Operations Other Than War*, Washington DC, 16 June 1995.

²⁶ B. Butrus Ghali, *An Agenda for Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping*, Report of the Secretary General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992, United Nations, New York 1992.

²⁷ AJP 3.4.1 *Peace Support Operations*, 2nd Study Draft. MAS. Brussels 1999; *Bi - MNC Directive for „NATO Doctrine for Peace Support Operations”*, NATO SACLANT, 16 October 1998; *JWP 3-50 Peace Support Operations*; *MC 327/1 – NATO Military Concept for NATO Peace Support Operations*, Brussels 20 October 1997.

wowe kryteria: **cel operacji i zadania sił pokojowych**, wynikające z treści przyznanego im mandatu przez Radę Bezpieczeństwa ONZ.

Cel, który wynika z oceny sytuacji i zagrożeń, jest ściśle związany z rodzajem zaistniałego kryzysu oraz etapem jego rozwoju, w jaki mają ingerować międzynarodowe siły zbrojne. Takie kryterium upoważnia do podziału operacji pokojowych na trzy kategorie:

- operacje zapobiegania konfliktom;
- operacje przywracania pokoju;
- operacje budowania pokoju.

Odpowiadają im zadania sił zbrojnych, które można określić jako: prewencja, wymuszanie i wsparcie.

Pierwsza kategoria obejmuje działania zmierzające do powstrzymania rozwoju zaistniałego konfliktu i niedopuszczenia do jego przerodzenia się w formę niosącą zagrożenie wewnętrzne lub międzynarodowe (regionalne). Zapobieganie konfliktom obejmuje stwarzanie warunków do dialogu i porozumienia przez różne formy pomocy i nacisku na forum politycznym, wprowadzanie ograniczeń i zakazów do odstraszenia militarnego włącznie.

Charakter operacji pokojowych powinien wynikać z Karty Narodów Zjednoczonych, ale niestety karta ta jednak nie zawiera jednoznacznego i precyzyjnego określenia tej działalności. Funkcjonuje natomiast utrwalone w praktyce pojęcie „utrzymania pokoju” (ang. *peacekeeping*), które wynikało raczej z ograniczonych w okresie zimnej wojny możliwości współpracy stałych członków Rady Bezpieczeństwa.

Cele i zadania operacji pokojowych bliżej precyzuje raport sekretarza generalnego ONZ z czerwca 1992 roku, zatytułowany „Program dla Pokoju”. W raporcie tym ówczesny sekretarz generalny, Butrus Ghali, definiuje następujące rodzaje operacji pokojowych ONZ²⁸:

– **dyplomacja prewencyjna** (ang. *preventive diplomacy*) oznacza działanie mające zapobiegać powstawaniu sporów między stronami, przeciwdziałać przerażaniu się istniejących sporów w konflikty zbrojne oraz ograniczać zasięg tych konfliktów w przypadku ich powstania; dyplomacja prewencyjna może wymagać prewencyjnego rozmieszczenia sił (ang. *preventive deployment*), a w pewnych przypadkach również ustanowienia stref zdemilitaryzowanych;

– **tworzenie pokoju** (ang. *peacemaking*) z kolei oznacza działanie mające doprowadzić do porozumienia walczących stron, głównie za pomocą środków przewidzianych w rozdziale VI Karty. Jednak w pewnych przypadkach działania te mogą wymagać zastosowania także środków przewidzianych w rozdziale VII, czyli operacji wymuszania pokoju (ang. *peace enforcement*);

²⁸ F. Gałor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1998, s. 58.

– **utrzymanie pokoju** (ang. *peacekeeping*) oznacza natomiast rozmieszczenie sił ONZ w rejonie konfliktu, za zgodą wszystkich zainteresowanych stron. Siły te składają się zwykle z komponentu wojskowego, policyjnego i cywilnego, a utrzymanie pokoju jest operacją poszerzającą możliwości zarówno zapobiegania konfliktom, jak i tworzenia pokoju;

– **budowanie pokoju** (ang. *peacebuilding*) to z kolei wszelkie działania po zakończeniu konfliktu realizowane na rzecz utworzenia i wsparcia struktur zmierzających do umocnienia i utrwalenia osiągniętego pokoju. Działania te mają na celu uniknięcie ponownego wybuchu konfliktu.

Operacje pokojowe z punktu widzenia kryterium koncepcji użycia wojsk oraz ich odpowiedniego przygotowania i wyposażenia można podzielić na:

– **tradycyjne operacje pokojowe**, w których biorą udział nieuzbrojone lub lekko uzbrojone kontyngenty. Ich głównym zadaniem jest obserwacja, nadzór i weryfikacja przestrzegania porozumień o zawieszeniu ognia, wycofaniu jednostek, utworzenie tref buforowych itp.

– **rozszerzone operacje pokojowe**, w których operacja „tradycyjna”, uzupełniona jest takimi działaniami, jak obserwowanie lub organizacja wyborów, ochrona praw człowieka oraz pomoc lub wykonywanie funkcji administracji cywilnej w okresie przejściowym do niepodległości lub demokracji.

W sytuacjach gdy stwierdzona zostanie agresja lub zagrożenie pokoju, mogą zostać podjęte dwa rodzaje działań, a mianowicie:

– *działania bez użycia siły zbrojnej*. Są to np. sankcje ekonomiczne w postaci całkowitego lub częściowego zerwania stosunków gospodarczych oraz komunikacji kolejowej, morskiej, lotniczej, pocztowej, telegraficznej, radiowej i innej, jak również zerwania stosunków dyplomatycznych z danym krajem lub grupą państw;

– *działania z użyciem siły zbrojnej* należy z kolei postrzegać jako sankcje wojskowe. Formą tych działań może być wycofanie oddziałów NZ i nałożenie embarga na dostawy sprzętu wojskowego i uzbrojenia dla walczących stron.

3.4.3. ZADANIA WOJSK LĄDOWYCH W OPERACJACH I MISJACH POKOJOWYCH

Jeśli chodzi o operacje pokojowe z użyciem sił zbrojnych, to koncepcje i procedury organizowania ich i prowadzenia zakładają jako warunek podstawowy, że operacje te zostaną poprzedzone układami (negocjacjami) z państwami mającymi dostarczyć kontyngenty wojskowe. W tym celu przed podpisaniem układu prowadzone są nieoficjalne rozmowy sondażowe, czy dany kraj jest w stanie wydzielić określony kontyngent do sił ONZ. Wynika stąd, iż udział naszego kontyngentu wojskowego uczestniczącego w operacjach pokojowych zarówno na Bliskim Wschodzie, jak i np. w Kosowie podlegał tym samym procedurom i negocjacjom.

Do kierowania operacjami pokojowymi ONZ sekretarz generalny upoważnia swego zastępcę do spraw operacji pokojowych. Kieruje on Departamentem Operacji Pokojowych, i tym samym za jego pośrednictwem odbywa się kierowanie operacją pokojową. Departament ten zbiera raporty i meldunki od dowódcy lub szefa operacji pokojowej, na podstawie których podejmowane są odpowiednie decyzje. Na ich podstawie z kolei stawiane są polecenia wykonawcze dla dowódcy operacji. Natomiast sekretarz generalny NZ, jako bezpośrednio kierujący operacjami pokojowymi ONZ, zobligowany jest do przedstawiania, co najmniej raz na kwartał, Radzie Bezpieczeństwa stosownych raportów z ich przebiegu.

Ponieważ operacje pokojowe nie są skierowane przeciwko żadnemu państwu w celu zmuszenia go do określonego postępowania, stąd ich cechą charakterystyczną jest uzyskana zgoda państwa lub państw, na których terytoriach będzie realizowana dana operacja. Potrzebna jest także zgoda państw dostarczających kontyngenty i wsparcie logistyczne. Nie mogą one pod żadnym pozorem być użyte jako forma ingerencji w wewnętrzne sprawy jakiegokolwiek państwa lub naruszać jego suwerenność. Należy także podkreślić, iż w przypadku gdy w toku operacji pokojowej zaistnieje potrzeba wykorzystania personelu wojskowego, wówczas użycie przez niego broni jest ściśle ograniczone do samoobrony. Natomiast z udziału w operacjach powinny być wykluczone wielkie mocarstwa i kraje bezpośrednio zainteresowane.

Wojska uczestniczące w operacjach pokojowych mogą wykonywać zadania w formie:

- obserwacji warunków po jednej albo obu stronach granicy;
- ustalania faktów i obserwacji przypadków rzekomej interwencji z zewnątrz w wewnętrzne sprawy państw;
- pomocy państwu w utrzymaniu prawa i porządku;
- obserwacji i nadzorowaniu linii wstrzymania ognia;
- misji mediacyjnych i pojednania;
- misji, których zadaniem jest wyjaśnianie stanu faktycznego w drodze śledztwa i obserwacji;

Ponadto siły wojskowe uczestniczące w operacji pokojowej mogą wykonywać także inne zadania, jak na przykład:

- czasowe administrowanie, a nawet okupowanie jakiegoś terytorium;
- ochrona miejsc i urzędzeń międzynarodowych;
- patrolowanie stref granicznych i linii wstrzymania ognia;
- nadzorowanie plebiscytów i zagwarantowanie wykonania postanowień rozejmowych;
- zabezpieczenie określonego statusu stref zdemilitaryzowanych, wolnych miast i stref neutralnych, oddanych pod kontrolę ONZ;
- wykonywanie innych zadań, takich jak: zbieranie informacji, przeciwdziałanie handlowi bronią, rozminowywanie terenów itp.

Przeprowadzone powyżej rozważania wskazują, że operacja lub misja pokojowa ONZ może składać się z następujących faz (etapów):

– **I faza** – podjęcie rezolucji Rady Bezpieczeństwa lub Zgromadzenia Ogólnego względnie innej organizacji międzynarodowej, której celem jest zapobieganie rozszerzaniu się konfliktu, zmniejszenie jego intensywności lub zlikwidowanie go środkami pokojowymi, drogą negocjacji i mediacji;

– **II faza** – udział międzynarodowych kontyngentów wojskowych, wydzielonych dobrowolnie do dyspozycji ONZ, OBWE lub NATO przez kraje członkowskie;

– **III faza** – zgoda państw, na których terytoriach będzie miała miejsce operacja, oraz zgoda państw dostarczających kontyngenty i wsparcie logistyczne;

– **IV faza** – nieinterwencja w wewnętrzne sprawy danego państwa i niestosowanie siły w toku realizacji mandatu;

– **V faza** – użycie broni ograniczone wyłącznie do samoobrony.

Jak wynika z przeprowadzonych rozważań, siły pokojowe, w tym zgrupowania taktyczne tych sił, będą używane do prowadzenia działań pokojowych proporcjonalnie do poziomu zagrożeń i stadium rozwoju kryzysu. Różnorodność zadań, wobec których mogą stanąć siły pokojowe (siły zbrojne) i ich złożoność wymagają posiadania żołnierzy dobrze i profesjonalnie przygotowanych oraz dobrze wyposażonych. Siły zbrojne wszystkich państw, poza swoimi podstawowymi zadaniami obronnymi, muszą być gotowe do wsparcia działań na rzecz utrzymania pokoju i udziału w międzynarodowych formacjach pokojowych, powoływanych do likwidacji konfliktów. Muszą być przygotowane do wspólnego działania w ramach zgrupowań taktycznych.

Operacje pokojowe posiadają najczęściej mandat Rady Bezpieczeństwa i dlatego z zasady mają wszechstronne wsparcie międzynarodowe. Operacje te są ostatecznym środkiem wymuszania decyzji ukierunkowanych na przywrócenie pokoju i stabilizacji. Działania sił pokojowych są z reguły zawsze poprzedzone dyplomatyczną akcją wyjaśniającą ich cel. Plany operacji budowane są w specyficzny, wieloetapowy sposób. Ich realizacja może być natychmiast wstrzymana, o ile strony konfliktu zaakceptują wolę organizacji międzynarodowych.

Pomimo że w polskiej strategii bezpieczeństwa²⁹ nie wskazuje się bezpośrednio na obowiązek udziału sił zbrojnych w operacjach pokojowych, to jednak przewiduje się ich udział w operacjach kryzysowych „w ramach misji organizacji międzynarodowych”³⁰.

Przeprowadzone analizy wskazują na dwie sytuacje, gdy najczęściej podejmowano decyzje o interwencji pokojowej sił zbrojnych. Pierwsza z nich dotyczy sytuacji, gdy konflikt wszedł w swą najgroźniejszą fazę, a rozszerzające się działania

²⁹ W polskiej strategii bezpieczeństwa wyznacza się siłom zbrojnym trzy grupy zadań strategicznych: zadania obronne realizowane w celu odparcia agresji na własne terytorium lub na terytorium sojusznika; zadania reagowania w sytuacjach kryzysowych oraz zadania stabilizacyjne i prewencyjne realizowane w czasie pokoju.

³⁰ Patrz: *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 4.01.2000 r., pkt 4.6.1. *Zadania sił zbrojnych*, s. 18.

zbrojne poruszały opinię publiczną ze względu na ogrom nieszczęść, zniszczenia dóbr kultury i zagrożenia dla stabilności ekonomicznej regionu. Jednak znacznie częściej interwencje pokojowe sił zbrojnych ONZ następowały po ustabilizowaniu się konfliktu lub po wprowadzeniu rozejmu i zawieszeniu działań. Zasadniczym celem interwencji sił pokojowych w tym etapie konfliktu było doprowadzenie wszelkimi dostępnymi sposobami do zawieszenia broni i rozejmu.

Siły zbrojne, najczęściej złożone z kontyngentów międzynarodowych, wprowadzane były poszczególnymi zgrupowaniami taktycznymi na obszar ustanowionych stref rozgraniczenia, przejmowały zadania kontroli przestrzegania porozumień pokojowych i nie dopuszczały do odrodzenia się konfliktu. Zabezpieczały również prawidłowy przebieg procesów demokratycznego odbudowywania struktur państwa, demilitaryzację i kontrolowały rozdział pomocy humanitarnej.

Wskazane już działania osłonowe stanowią drugą grupę zadań realizowanych przez siły zbrojne w ramach operacji odbudowy pokoju. Celem tych działań jest między innymi:

- osłanianie zagrożonych grup etnicznych znajdujących się w nieprzyjaznym środowisku;
- osłona ludności poszkodowanej w wyniku działań wojennych;
- ochrona dóbr materialnych przed grabieżą do czasu ustanowienia miejscowych sił policyjnych i porządkowych.
- osłona konwojów z przedstawicielami i delegacji lub komisji organizacji międzynarodowych.

Dotychczasowa praktyka pokazuje, że trzy kategorie sił pokojowych otrzymują mandat Rady Bezpieczeństwa ONZ, uprawniający do pokojowej interwencji. Ich status i zadania mają najczęściej związek z rodzajem sytuacji kryzysowej i stopniem zagrożenia pokoju, miejscem, gdzie wystąpił kryzys oraz podmiotem, który jest bezpośrednio zainteresowany usunięciem zagrożenia. Podmiot ten jest zazwyczaj inicjatorem podjęcia wysiłków rozwiązania kryzysu z użyciem sił zbrojnych.

Pierwszą kategorię stanowią siły zbrojne powołane z inicjatywy ONZ, utworzone przez doraźną koalicję państw³¹. Druga kategoria, to siły pokojowe tworzone z inicjatywy państwa – inicjatora operacji. Przykładem działań pokojowych z inicjatywy i pod egidą państwa kierującego była operacja *Desert Storm*. Stany Zjednoczone, występując z inicjatywą obrony niepodległości Kuwejtu zaatakowanego przez Irak, uzyskały od Rady Bezpieczeństwa ONZ stosowny mandat i podjęły się trudu zorganizowania doraźnej koalicji państw występujących przeciw agresorowi³².

³¹ Typowym przykładem przedsięwzięć tej kategorii były tradycyjne operacje utrzymania pokoju UNEF I i II w Egipcie, UNDOF na Wzgórzach Golan, UNAMIR w Rwandzie i inne.

³² Innym tego rodzaju przykładem była operacja prowadzona przez doraźną koalicję państw, z mandatu ONZ, pod przewodnictwem Republiki Włoskiej w Albanii. Brały w niej udział wydzielone kontyngenty sił zbrojnych Francji, Grecji, Turcji, Rumunii, Hiszpanii, Austrii i Danii (Rez. RB ONZ nr 1101/1997 oparta na postanowieniach rozdziału VII Karty NZ). Operacja zapoczątkowana w 1997 roku w celu przywrócenia pokoju w Albanii po krachu ekonomiczno-finansowym państwa i dla ochrony akcji pomocy humanitarnej. Wielostronne Siły Ochronne (ang. *Multiateral Protection Force* – MPF) angażowały ok. 6500 żołnierzy.

Trzeci rodzaj stanowią siły interwencyjne sojuszu obronnego, którym Rada Bezpieczeństwa powierzyła zadania pokojowe (udzieliła mandatu) na wniosek organu politycznego sojuszu. Przykładem działań, w których rolę pozyskania i zorganizowania niezbędnych sił zbrojnych do wsparcia wysiłków dyplomacji i wymuszenia pokoju Rada Bezpieczeństwa ONZ powierzyła sojuszowi obronnemu, były operacje morskich i powietrznych sił NATO na Adriatyku *Maritime Monitor* i *Skarp Guard* oraz operacja *Deny Flight* w Bośni i Hercegowinie, prowadzone od marca 1992 do grudnia 1995 roku. Operacja *Deliberate Force* była pierwszą operacją skoordynowanego użycia sił pokojowych ONZ i lotnictwa NATO, stając się przykładem możliwości zwiększania zdolności bojowych sił utrzymujących pokój³³.

W tworzeniu sił przeznaczonych do operacji pokojowych bardzo interesująca jest koncepcja wielonarodowej brygady o wysokim stopniu gotowości użycia w tych operacjach. Zakłada się utworzenie formacji w liczbie 4–5 tysięcy żołnierzy, zdolnych do przemieszczenia w rejon operacji w ciągu 15–30 dni i realizowania zadań przez 6 miesięcy. W badaniach nad tą koncepcją, jak i w tworzeniu aktywnie bierze udział Polska³⁴.

Na uwagę zasługuje także projekt połączenia UE i UZE i w ramach koncepcji ESDI (Europejskiej Tożsamości w Dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony) utworzenia do 2003 r. Europejskich Sił Szybkiego Reagowania (Eurokorpus). Korpus ma być przeznaczony do udziału w operacjach opanowywania kryzysów. Ma on liczyć 50–60 tysięcy żołnierzy, zdolnych do osiągnięcia gotowości operacyjnej w ciągu 60 dni. Wyposażenie i wyszkolenie ma zapewnić realizowanie zadań w rejonie konfliktu w ciągu 1 roku³⁵.

Jedną z najnowszych jest koncepcja NATO: powołania Wielonarodowych Połączonych Sił do Zadań Specjalnych (ang. *Combined Joint Task Force – CJTF*). W realizacji tej koncepcji NATO ogromną rolę odgrywają siły powietrzne jako ten komponent sił zbrojnych, który w największym stopniu zapewni wysuniętą i niezwłoczną obecność wojskową Sojuszu oraz ześrodkowane użycie sił. Zapewnia to zdolność lotnictwa do powietrznego wykrywania, rozpoznania i elastycznego oddziaływania. Przewiduje się utworzenie wielonarodowego systemu dowodzenia wydzielonymi jednostkami NATO oraz siłami państw uczestników Partnerstwa dla Pokoju.

Jak wynika z opinii specjalistów i ekspertów, wzrasta współcześnie zapotrzebowanie na wiarygodny element obrony, odstraszenia i wymuszania zachowania zgodnego z ustalonymi standardami. Wzrasta nacisk na utworzenie w Europie sił międzynarodowych, zdolnych realizować szeroko pojęte funkcje zapobiegania

³³ R.C. Owen, *The Balkans Air Campaign Study, Part 2*, Air Power Journal Vol. XI. No.3, Fali 1997, s. 6–26.

³⁴ Por: Z. Piasecki, *Perspektywy udziału Polski w nowo tworzonych pokojowych siłach szybkiego rozmieszczenia ONZ*, praca studyjna, AON, Warszawa 1997.

³⁵ Dokument ze spotkania Rady Północnoatlantyckiej na szczelbu ministrów spraw zagranicznych, Bruksela 15.12.1999; Przegląd NATO, wiosna/lato 2000.

masowym zbrodniom, czystkom etnicznym i innym formom naruszania prawa międzynarodowego, ochrony transportów oraz infrastruktury pomocy humanitarnej, fizycznej ochrony personelu międzynarodowego, integralności i nienaruszalności stref bezpieczeństwa, rozbrajania stron konfliktu, a także utrzymania zawieszenia broni między nimi.

Generalnym celem działania międzynarodowych sił zbrojnych i znajdujących się w ich składzie zgrupowań taktycznych jest zawsze wsparcie procesu budowy pokoju i stworzenie bezpiecznego środowiska dla działalności innych instytucji. Poprzez redukcję przemocy i gwałtowności konfliktu – skutkiem interwencji międzynarodowej powinien być trwały pokój.

Podsumowanie

Reasumując rozważania dotyczące zadań wojsk lądowych sił zbrojnych RP, możemy uznać, że niezależnie od nowych uwarunkowań polityczno-militarnych w Europie i członkostwa Polski w NATO, nadal główną funkcją sił zbrojnych, a w tym wojsk lądowych RP, będzie zapewnienie suwerenności i integralności terytorialnej kraju. Z tych względów za główne zadania wojsk lądowych należy uznać zadania o charakterze militarnym, związane z bezpośrednią obroną terytorium kraju. Przy tym, w nowej rzeczywistości polityczno-militarnej zadania te, w zależności od rodzaju i skali ewentualnego konfliktu zbrojnego, mogą być realizowane siłami narodowymi lub w strukturach sojuszniczych. Także warto wskazać, że wojska lądowe powinny być przygotowane do realizacji zadań zarówno w konfliktach na obszarze kraju, jak i poza jego granicami.

Przyjmując, iż istnieje ewentualne zagrożenie obszaru kraju konfliktem zbrojnym na dużą skalę, należy oceniać, że potencjalny agresor może rozpocząć agresję od wykonania silnych uderzeń powietrzno-lądowych. W tej sytuacji siły narodowe powinny podjąć działania opóźniające i obronne w pierwszym etapie konfliktu. Również w wypadku ewentualnego lokalnego konfliktu zbrojnego siły narodowe powinny podjąć działania w celu obrony suwerenności państwa.

W ewentualnych operacjach obronnych na obszarze kraju ważna rola przypadnie siłom obrony terytorialnej. Mogą one spełniać funkcję obronną i funkcję związaną z zabezpieczeniem efektywnego użycia wojsk operacyjnych. Będzie to miało szczególne znaczenie zwłaszcza w pierwszym etapie ewentualnego konfliktu zbrojnego, gdy nie będzie można liczyć na szybkie lądowe wsparcie sił sojuszniczych. Natomiast do udziału w sojuszniczych operacjach militarnych poza terytorium kraju potrzebne będzie wydzielenie i przygotowanie części sił wojsk operacyjnych. Wydzielone siły będą wchodziły w skład sojuszniczych sił reagowania, zachowując określony stopień gotowości. Należy podkreślić, że siły obrony terytorialnej w każdej sytuacji będą realizować swoje zadania wyłącznie na obszarze kraju. Z tego też powodu dużą uwagę należy przywiązywać do umiejętności organizowania współdziałania między tymi siłami a wojskami operacyjnymi.

Można przewidywać, że jednym z ważniejszych zadań wojsk lądowych w przyszłych operacjach o charakterze obronnym może być walka z desantami przeciwnika. Do podjęcia tego zadania powinny być przygotowane wojska operacyjne i siły obrony terytorialnej wyposażone w niezbędne środki. Zaistnieje także potrzeba wydzielenia i przygotowania określonych sił do udziału w sojuszniczych operacjach pokojowych. Uwzględniając szeroki zakres możliwych zadań w operacjach pokojowych do udziału w nich mogą być użyte również wybrane pododdziały specjalistyczne: inżynierskie, przeciwchemiczne, logistyczne. Mogą one być wykorzystane do wsparcia działań sił głównych kontyngentu lub realizacji zadań specjalistycznych na rzecz ludności w zagrożonych rejonach.

W perspektywie należy oczekiwać wzrostu zagrożeń środowiska naturalnego. Do zadań związanych z ratownictwem i likwidacją skutków klęsk żywiołowych i katastrof, obok innych sił będą również wykorzystywane wojska lądowe, a w pierwszej kolejności siły obrony terytorialnej. Z tych względów decyzje dotyczące liczebności i dyslokacji tych sił w poszczególnych rejonach kraju oraz ich charakter powinny uwzględniać także ocenę prawdopodobnych zagrożeń niemilitarnych poszczególnych obszarów kraju.

Problemy do samodzielnego studiowania:

1. Jakie zadania wykonują wojska lądowe SZ RP na obszarze kraju w różnych stanach funkcjonowania państwa?

2. Jakie są możliwe zadania operacyjnych wojsk lądowych SZ RP poza obszarem kraju?

3. Jakie główne zadania realizują wojska obrony terytorialnej w operacjach na obszarze kraju?

4. Jakie zadania i w jakim składzie powinny realizować wojska lądowe w operacjach wsparcia pokoju?

4. STRUKTURY ORGANIZACYJNE WOJSK LĄDOWYCH

4.1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-STRUKTURALNE WOJSK LĄDOWYCH

Pochodną zmian polityczno-militarnych w Polsce i Europie są gruntowne przeobrażenia w siłach zbrojnych RP, a w tym – w podstawowym rodzaju tych sił, jakim są wojska lądowe. Proces ten rozpoczął się na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych i trwa do dziś. Powstało w tym czasie Dowództwo Wojsk Lądowych, przez co wojska te uzyskały swoją wyraźną tożsamość. Jednocześnie zmieniła się rola i funkcja Sztabu Generalnego WP oraz okręgów wojskowych.

W ślad za ogólnym odprężeniem i obniżeniem potencjałów militarnych w Europie zmniejszona została ogólna liczba wojsk lądowych, a w tym liczba związków taktycznych i kadry zawodowej. Zmieniły się struktury tych związków taktycznych, ale pojawiły się także nowe, np. kawaleria powietrzna.

Procesy te nadal trwają i nie byłoby w tym nic nadzwyczajnego, gdyby nie brak jednoznacznego, jasnego modelu docelowego, do którego one zmierzają. W poprzednich latach rząd RP przyjął „Założenia rozwoju sił zbrojnych RP do 2012 roku”. Są to jednak tylko ogólne wyznaczniki ilościowo-jakościowe i mogą stanowić jedynie punkt wyjścia do opracowania docelowego kształtu wojsk dostosowanego do potrzeb obronnych i możliwości ekonomicznych kraju. Natomiast w ubiegłym roku przyjęty został kolejny program, tj. „Program rozwoju SZ RP w latach 2003–2008”.

O przyszłym kształcie wojsk lądowych zadecyduje zapewne wiele czynników. Będą do nich niewątpliwie należały:

- założenia polskiej polityki obronnej;
- obowiązujące zapisy konstytucyjne i ustawy dotyczące obronności;
- prawdopodobna obecność Polski w zachodnim sojuszu obronnym;
- zobowiązania międzynarodowe Polski w kwestii liczebności sił zbrojnych i podstawowego uzbrojenia;
- przyjęte przez rząd RP założenia rozwoju SZ;
- stan ekonomiczny państwa i stopień społecznej akceptacji wysiłków na rzecz systemu obronnego;
- tendencje w rozwoju sztuki wojennej i uzbrojenia³⁶.

Jednakże głównym, bezpośrednim determinantem składu bojowego, struktur, uzbrojenia i wyposażenia tych wojsk u progu XXI wieku powinny być przede wszystkim przewidywane dla nich zadania.

³⁶ A. Tomaszewski, *Operacje i zadania wojsk lądowych na obszarze kraju pk. „Wojska lądowe”*, Warszawa 2001.

Charakterystyczną cechą prowadzonych dyskusji nad kształtem sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych, jest to, że niewiele mówi się o ich przyszłych zadaniach. Stwarza to wrażenie, że zamierza się najpierw określić model tych sił, a następnie dostosować do niego zadania. Można przypuszczać, że znaczny wpływ na taki stan rzeczy mają dyskusje związane z wstąpieniem Polski do NATO. W dyskusjach tych w sferze polityczno-militarnej mocno podkreśla się korzyści płynące z tego faktu dla bezpieczeństwa kraju, co zresztą nie może być kwestionowane. Niewiele natomiast mówi się przy tym o dodatkowych i nowych zadaniach, jakie z tego tytułu spływają na siły zbrojne RP, a szczególnie wojska lądowe. Jest to do pewnego stopnia uzasadnione, ponieważ nie zostało jeszcze oficjalnie określone miejsce i rola, a tym samym i zadania SZ Polski w NATO. Jednakże głębsza analiza tego problemu pozwala już dziś sformułować określone wnioski w tym względzie.

Ponadto we wspomnianych dyskusjach nie podkreśla się, że mimo obecności w NATO Polska musi posiadać także własny, narodowy system obronny, który będzie elementem systemu sojuszniczego. Jest to zjawisko normalne, występujące w każdym kraju będącym członkiem NATO. Jak wiadomo, w systemie tym najważniejsze zadania spoczywają na siłach zbrojnych, a w warunkach polskich na wojskach lądowych.

Prowadzone od kilku lat w Wydziale Wojsk Lądowych analizy i studia wskazują, że podstawowymi czynnikami decydującymi o rodzaju i charakterze ewentualnych zadań sił zbrojnych, ale także wojsk lądowych, obecnie i w najbliższej przyszłości będą:

- rodzaj i charakter potencjalnych zagrożeń w Europie;
- obecność Polski w sojuszu obronnym;
- koncepcje obrony w skali sojuszu i w wymiarze narodowym.

Powszechnie uznaje się, że na obecnym etapie w Europie istnieje znikome prawdopodobieństwo konfliktu militarnego na dużą skalę, do jakiego głównie były przygotowywane wojska lądowe w przeszłości.

W przeciwieństwie do lat ubiegłych zagrożenia o charakterze militarnym mają zwykle wymiar lokalny i rodzą się najczęściej na tle narodowościowym, religijnym i ekonomicznym. Konflikty powstałe w wyniku takich zagrożeń charakteryzują się zwykle niejasnymi celami politycznymi, przewlekłością i nietypowymi formami działań.

Jednakże powyższa ocena nie jest równoznaczna z prognozą na wiele lat. Biorąc pod uwagę olbrzymie przyspieszenie procesów politycznych i społecznych w ostatnich dziesięcioleciach, a także ich nieprzewidywalność w dłuższej perspektywie czasu, nie można dziś stwierdzić, że przytoczona ocena będzie trwała. Świadczy o tym chociażby nieustabilizowana sytuacja polityczna, społeczna i ekonomiczna w wielu krajach Europy oraz zapalne sytuacje na jej obrzeżach. Nie należy zatem zbyt pochopnie sądzić, że Europa przestała być areną zmagania militarnych na większą skalę, a Polska nie zmieniła swojego położenia i nadal znajduje

się na styku interesów Wschodu i Zachodu. Zasadność powyższego poglądu potwierdzają ostatnie różnice zdań między Polską a Francją i Niemcami w kwestii dotyczącej udziału w koalicji w wojnie z Irakiem.

Nawiązując jednak do dość licznych w ostatnich latach konfliktów lokalnych można dostrzec, że wywarły one spory wpływ na poglądy polityków i teoretyków wojskowych w kwestii roli sił zbrojnych w problemach bezpieczeństwa. W literaturze traktującej o tych problemach coraz częściej podkreśla się, że zadaniem sił zbrojnych powinno być przede wszystkim zniechęcenie potencjalnego przeciwnika do agresji, odstraszenie, likwidacja kryzysów, wymuszanie i utrwalanie pokoju. Podkreśla się przy tym potrzebę stosowania obrony prewencyjnej, której celem jest przeciwdziałanie powstawaniu zagrożeń i kryzysów o charakterze militarnym. Starcie zbrojne w tych poglądach traktowane jest jako ostateczność. Takie poglądy niewątpliwie znacznie rozszerzają zakres zadań wojsk lądowych i stawiają przed nimi nowe wyzwania.

Dla wielu państw już dziś istotne zagrożenie stanowi rozwój terroryzmu i zorganizowanej przestępczości. Mimo iż walka z tymi zjawiskami jest zwykle w gestii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, to ze względu na ich skalę i stopień zagrożenia społecznego w wielu państwach do ich likwidacji przewiduje się użycie wybranych formacji sił zbrojnych. Wykorzystuje się w tym celu najczęściej Żandarmerię Wojskową, ale także lotnictwo wojsk lądowych i pododdziały wojsk zmotoryzowanych (piechoty, gwardii).

Wraz z rozwojem cywilizacji szybko rośnie skala zagrożeń o charakterze niemilitarnym. Chodzi tu głównie o katastrofy przemysłowe i komunikacyjne oraz klęski żywiołowe o dużych rozmiarach. W każdym z tych przypadków może wystąpić potrzeba angażowania sił cywilnych i wojskowych. Przykładami takich zagrożeń może być awaria reaktora elektrowni atomowej w Czarnobylu, a także ostatnia powódź w południowo-zachodnim obszarze Polski.

Z powyższej oceny wynika, że w najbliższych latach należy się liczyć z zagrożeniami o charakterze militarnym i niemilitarnym. Do pierwszej grupy zagrożeń (militarnych) można zaliczyć:

1. Głębokie kryzysy o charakterze lokalnym na tle politycznym, społecznym i ekonomicznym, w których uwikłane będą mocarstwa światowe (regionalne) lub grupy państw. Kryzysy takie mogą się bowiem przerodzić szybko w konflikt zbrojny na dużą skalę i angażować wiele państw. Obecnie nie ma przesłanek takiego konfliktu, ale może on być realny w dalszej perspektywie.

2. Kryzysy na podobnym tle, lecz o charakterze lokalnym (niekiedy wewnętrznym), w których mogą być zaangażowane pojedyncze państwa, grupy etniczne lub społeczne. Takie kryzysy mogą przerodzić się w lokalne konflikty zbrojne o ograniczonych celach militarnych. Ich przebieg, czas trwania i skala w dużym stopniu będą zależały od stopnia jednolitości stanowiska opinii światowej i Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Kryzysy społeczne spowodowane nasileniem międzynarodowego terroryzmu i zorganizowaną przestępczością na skalę międzynarodową. Niekiedy takie zjawiska mogą być również przesłanką konfliktów lokalnych.

Druga grupa zagrożeń – o charakterze niemilitarnym – będzie obejmowała klęski żywiołowe oraz duże katastrofy przemysłowe i komunikacyjne. Ich liczba wraz z rozwojem przemysłu i komunikacji wciąż rośnie i nabiera dużych rozmiarów.

Zagrożenia tego rodzaju są najczęściej w obszarze zainteresowania narodowych lub lokalnych systemów bezpieczeństwa, a do ich likwidacji wykorzystywane są zwykle siły cywilne i wojskowe.

Zasygnalizowane jedynie zagrożenia i poglądy na rolę sił zbrojnych we współczesnym świecie wskazują nowe spektrum zadań, jakie mogą pojawić się przed wojskami lądowymi w najbliższej przyszłości. Jednakże aby mieć pełniejszy obraz tych zadań, należy uwzględnić także prawdopodobną obecność Polski w zachodnim sojuszu obronnym. Dla sił zbrojnych RP, a szczególnie dla wojsk lądowych wynikają z tego tytułu nowe ważne zadania poza obszarem kraju. Jest bowiem oczywiste, że za wzrost własnego bezpieczeństwa w sojuszu płaci się współodpowiedzialnością za bezpieczeństwo innych państw i gotowością do podjęcia w razie potrzeby różnego rodzaju zadań na ich korzyść.

Czynnikiem, który niewątpliwie w istotny sposób wpłynie na poglądy dotyczące użycia wojsk lądowych, a w tym ich struktur organizacyjnych, są działania wojenne w Iraku. Jakkolwiek trudno jest obecnie formułować generalne wnioski, to jednak oczywiste staje się, że wojska lądowe nadal będą spełniać decydującą rolę w osiągnięciu celu całej operacji. Kolejny wniosek wskazuje na potrzebę posiadania znacznej przewagi przez nacierającego. Istnieje zatem w dalszym ciągu potrzeba tworzenia silnych zgrupowań uderzeniowych, zdolnych do prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym.

Analiza głównych zadań operacyjnych wojsk lądowych wskazuje, że potrzebne są niewielkie ogólnowojskowe związki operacyjne i taktyczne, zdolne do prowadzenia manewrowych działań obronnych i zaczepnych na zagrożonych kierunkach we współdziałaniu z lotnictwem, siłami obrony terytorialnej i wojskami państw sojuszników. Natomiast ze względu na potrzebę posiadania dużej samodzielności w prowadzeniu działań, niezbędne jest, aby w ich strukturach organizacyjnych występowały wyspecjalizowane związki taktyczne, oddziały i pododdziały rodzajów wojsk. Część wojsk operacyjnych powinna być przygotowana do działań w strukturach międzynarodowych, szczególnie poza granicami kraju.

Przeprowadzone analizy i oceny wskazują, że w procesie tworzenia struktur organizacyjnych i uzbrojenia wojsk lądowych należy uwzględnić następujące podstawowe założenia:

1. Liczebność wojsk lądowych nie powinna przekraczać limitu założonego w „Programie rozwoju SZ RP w latach 2003–2008”.
2. Dyrektywy szefa Sztabu Generalnego WP do działalności SZ RP w 2003 roku.

3. Struktury organizacyjne powinny stwarzać możliwość sukcesywnego dostosowywania ich do standardów NATO, co zapewni interoperacyjność naszych sił zbrojnych z armiami państw zachodnich.

4. Struktury wojsk lądowych powinny zapewniać zdolność do prowadzenia działań o charakterze powietrzno-lądowym oraz zdolność do szybkiego reagowania na różnorodne zagrożenia w sytuacjach kryzysowych.

5. Wojska lądowe powinny posiadać zdolność do prowadzenia aktywnej obrony oraz wykonania zwrotów zaczepnych na wszystkich szczeblach organizacyjnych. Oznacza to, że związki operacyjne i taktyczne powinny cechować się składem bojowym zapewniającym zdolność do prowadzenia działań w wymiarze operacyjno-taktycznym; silną obronę przeciwlotniczą; zdolność do odpierania zmasowanych ataków pancernych oraz zdolność do prowadzenia działań obronnych i zaczepnych w wymiarze powietrzno-lądowym.

6. Dokonując reorganizacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych byłoby wskazane uwzględnienie istniejących jednostek oraz ogniw dowodzenia, a także funkcjonującej infrastruktury.

7. Ponadto, mając na uwadze potrzebę zachowania zdolności wojsk lądowych do realizacji zróżnicowanych zadań (np.: obrona, natarcie), wskazane byłoby tworzenie uniwersalnych struktur organizacyjnych wojsk lądowych.

W kontekście przedstawionych powyżej uwarunkowań zasadne jest utworzenie dowództw korpusów, jako dowództwa operacyjnego. Jednocześnie należy podporządkować dowództwom okręgów wojskowych wojska obrony terytorialnej.

W związku z tym celowe jest przyjęcie rozwiązania, polegającego na utworzeniu:

- dwóch dowództw korpusów, w skład których mogą być włączone ogólnowojskowe i wyspecjalizowane związki taktyczne i oddziały;
- dwóch dowództw okręgów wojskowych, zajmujących się kierowaniem administracyjno-logistycznym wszystkich sił stacjonujących na obszarze okręgu.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania należy uznać, że w wojskach lądowych sił zbrojnych RP będą występować związki operacyjne i taktyczne oraz oddziały i pododdziały o różnym stopniu gotowości bojowej.

W powyższym rozwiązaniu struktur organizacyjnych wojsk lądowych organem dowodzenia operacyjnego jest dowództwo wojsk lądowych. Podlegają mu dwa dowództwa korpusu (1KZ i 2KZ), którym mogą zostać podporządkowane związki ogólnowojskowe taktyczne oraz związki taktyczne rodzajów wojsk. Także Dowództwu Wojsk Lądowych podlegać powinny dwa dowództwa okręgów wojskowych (Śląski OW i Pomorski OW) oraz inne, definiowane jako jednostki dowodzenia, zabezpieczenia, rozpoznania i wsparcia logistycznego.

Dowództwu Wojsk Lądowych w czasie pokoju podlega – poprzez właściwe dowództwa okręgów wojskowych – lądowy komponent sił obrony terytorialnej. Natomiast w czasie wojny wspomniane siły podlegać mają bezpośrednio dowództwom korpusów (niekiedy związków taktycznych) w rejonach (obszarach), na których te realizować będą zadania bojowe.

4.2. STRUKTURY ORGANIZACYJNE WOJSK OPERACYJNYCH

W celu pomyślnego wykonania przewidywanych zadań wojska operacyjne powinny charakteryzować się mobilnością, samodzielnością oraz zdolnością do prowadzenia różnych rodzajów działań. Ponadto, charakter współczesnych działań operacyjnych wymaga, aby były one także przygotowane do współdziałania z siłami obrony terytorialnej i innymi rodzajami sił zbrojnych (siłami powietrznymi, marynarką wojenną) w ramach operacji połączonych. Przynależność naszego państwa do NATO determinuje również potrzebę współdziałania z wojskami państw sojusznicznych. Będzie to możliwe do osiągnięcia przede wszystkim poprzez zgodność struktur systemów i procedur dowodzenia oraz stosowanie jednolitych zasad (sposobów) prowadzenia działań. Z powyższych konstatacji wynika, że wojska operacyjne należy postrzegać jako szczególnie istotny komponent wojsk lądowych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że do głównych zadań wojsk operacyjnych realizowanych na obszarze kraju trzeba zaliczyć przygotowanie i prowadzenie powietrzno-lądowych operacji opóźniających i obronnych na prawdopodobnych kierunkach uderzeń przeciwnika. W ich ramach należy również dostrzegać wykonanie zwrotów zaczepnych (w formie przeciwuderzenia) oraz udzielanie wsparcia siłom obrony terytorialnej. Istotnym zadaniem wojsk operacyjnych może być także przygotowanie i udział w operacjach zaczepnych, szczególnie sojusznicznych prowadzonych w celu odzyskania utraconego terytorium. Natomiast główne zadania realizowane poza granicami kraju mogą polegać na udziale w operacjach militarnych prowadzonych przez wojska sojuszniczne oraz uczestnictwo w operacjach pokojowych i antyterrorystycznych organizowanych pod egidą organizacji międzynarodowych.

Tak zdefiniowane zadania wymagają od wojsk operacyjnych dobrego przygotowania, profesjonalizmu oraz wysokiego stopnia rozwinięcia w czasie pokoju. Służyć temu powinien stopień ich uzawodowienia, który zgodnie z przyjętymi założeniami może przekroczyć 50%.

Powyższe konstatacje wskazują, że w strukturze wojsk operacyjnych powinny występować trzy podstawowe grupy jednostek:

- ogólnowojskowe związki operacyjne i taktyczne oraz oddziały;
- specjalistyczne związki taktyczne i oddziały;
- związki taktyczne i oddziały wsparcia i zabezpieczenia działań.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że wymienione grupy wojsk nie będą z reguły występowały samodzielnie. Zwykle specjalistyczne związki taktyczne (oddziały) oraz związki taktycznych (oddziały) wsparcia i zabezpieczenia będą stanowić element ogólnowojskowych związków wyższego rzędu.

Ogólnowojskowe związki operacyjne i taktyczne przeznaczone będą do realizacji zadań głównych, zarówno na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Kolejną grupę stanowią specjalistyczne związki taktyczne (oddziały). Będą one wyko-

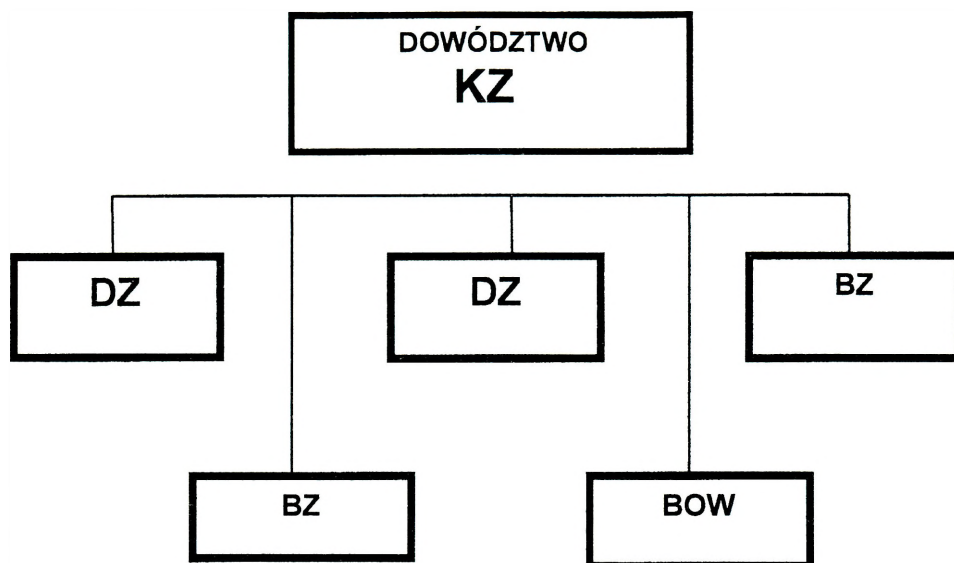
rzystywane do wykonania określonych zadań we współdziałaniu z ogólnowojskowymi związkami operacyjnymi (taktycznymi) lub do ich wzmocnienia (wsparcia). Potencjalne możliwości tych wojsk powinny być zatem ukierunkowane na wykonanie specyficznych zadań lub zadań typowych, ale realizowanych w specyficznych warunkach. Jak już wcześniej stwierdzono, będą one wchodziły w skład związków operacyjnych i taktycznych. Jedynie wybrane brygady (np. BKPow, BDSz) mogą niekiedy pozostawać poza strukturą związku operacyjnego jako element sił reagowania. Sytuacja taka może mieć miejsce w trakcie tzw. operacji obronnych początkowego okresu wojny lub w ramach reagowania kryzysowego poza obszarem kraju. Ważnym zadaniem części wojsk operacyjnych będzie także udział w operacjach antyterrorystycznych.

Trzecią grupę stanowią związki taktyczne i oddziały wsparcia i zabezpieczenia działań. W większości będą one występowały w składzie ogólnowojskowych związków operacyjnych i taktycznych. Natomiast ich zadania mają zapewnić dogodne warunki osiągnięcia celu operacji (walki) przez ogólnowojskowe związki taktyczne i oddziały.

Jak już podkreślano, podstawowym komponentem wojsk lądowych są **wojska operacyjne**. Zorganizowane są w dwa korpusy zmechanizowane, które powinny być zdolne do organizowania i prowadzenia operacji o charakterze obronnym lub zaczepnym na obszarze kraju lub poza jego granicami, w układzie narodowym i sojuszniczym. Operacje te zwykle będą miały charakter działań połączonych, prowadzonych wspólnym wysiłkiem z pozostałymi rodzajami sił zbrojnych, a na obszarze kraju – z wojskami obrony terytorialnej.

Jak więc z powyższego wynika, korpus zmechanizowany (KZ) powinien być postrzegany jako podstawowy związek operacyjny wojsk lądowych. Przeznaczony jest do realizacji zadań w ramach operacji obronnej, zwykle we współdziałaniu z innymi związkami operacyjnymi oraz wydzielonymi jednostkami sił powietrznych i marynarki wojennej. Może również, w przypadku konfliktu o charakterze lokalnym (przygranicznym) prowadzić działania operacyjne, a w ich ramach działania taktyczne – samodzielnie. Wynika z tego, że korpus zmechanizowany powinien być, związkiem operacyjnym w pełni autonomicznym, w którego strukturze organizacyjnej wystąpią ogólnowojskowe związki taktyczne (dywizje i samodzielne brygady zmechanizowane, brygady piechoty górskiej lub obrony wybrzeża) oraz jednostki wsparcia i zabezpieczenia. Strukturę organizacyjną korpusu przedstawiono na rysunku 4.1.

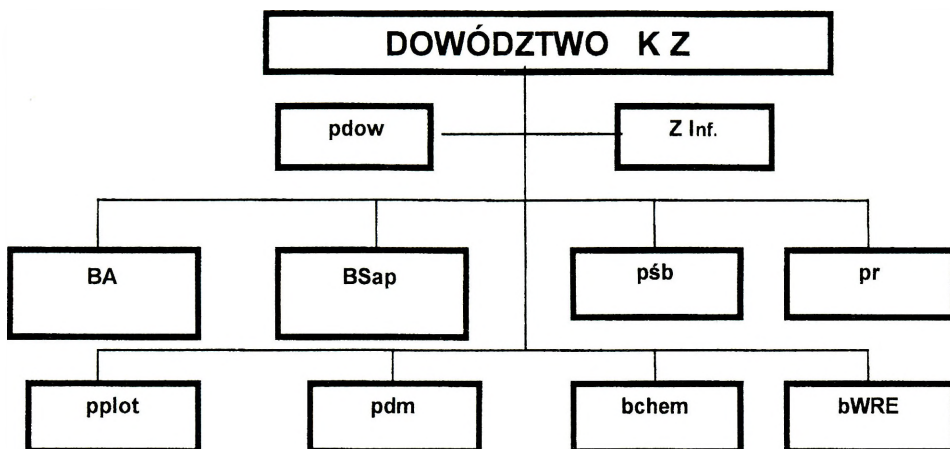
W skład korpusu powinny wchodzić 2–3 związki taktyczne typu dywizja i 2–3 samodzielne brygady, w tym 1–2 brygady specjalistyczne, posiadające specjalistyczne wyposażenie i uzbrojenie, a przygotowane do prowadzenia działań jako aeromobilne siły powietrzne lub siły do prowadzenia działań w specyficznych środowiskach walki. Mogą to być brygady przeznaczone do obrony wybrzeża lub piechoty górskiej.

Rys. 4.1. Struktura organizacyjna KZ (wariant)

W zależności od obszaru działań korpusu, w jego skład wchodziłaby brygada piechoty górskiej (BPG) lub brygada obrony wybrzeża (BOW). Zatem w jednym KZ elementem struktury organizacyjnej będzie brygada piechoty górskiej, natomiast w drugim KZ będzie brygada obrony wybrzeża. Można zatem hipotetycznie przyjąć, że w sytuacji, gdy korpus zostanie przegrupowany do innego obszaru, wspomniane jednostki pozostaną w dotychczasowych rejonach rozmieszczenia. Zostaną tym samym podporządkowane określonemu dowództwu terytorialnemu w celu wzmocnienia sił obrony terytorialnej, straży granicznej itp., realizujących zadania związane z osłoną granicy państwowej.

Jak już wcześniej wspomniano, w składzie korpusu występują jednostki (związki taktyczne, oddziały), których podstawową funkcją jest wsparcie i zabezpieczenie działań prowadzonych przez ogólnowojskowe związki taktyczne. W strukturze tej wyróżniamy jednostki dowodzenia, rozpoznania i walki radioelektronicznej, wsparcia ogniowego oraz obrony przeciwlotniczej. Ponadto jednostki zabezpieczenia inżynierskiego, obrony przeciwochemicznej i wsparcia logistycznego (rys. 4.2).

Rys. 4.2. Jednostki korpuśne (wariant)

Jednostki korpuśne przeznaczone są do zapewnienia dogodnych warunków prowadzenia działań przez ogólnowojskowe związki taktyczne, zarówno w wymiarze operacyjnym, jak i taktycznym. Ich skład, struktura organizacyjna, uzbrojenie i wyposażenie powinny gwarantować skuteczną realizację zadań przez dowództwo korpusu zmechanizowanego oraz możliwość bezpośredniego wpływu na realizację zadań przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego (wydzielone zgrupowania taktyczne), podczas operacji obronnych i zaczepnych, prowadzonych na obszarze kraju i poza jego granicami.

Pułk dowodzenia (pdow) przeznaczony jest do zapewnienia sprawnego i operatywnego dowodzenia wojskami związku operacyjnego w czasie pokoju, kryzysu oraz podczas wojny. Wykorzystując siły i środki pułku organizowany będzie system dowodzenia, postrzegany jako stanowiska dowodzenia, węzły łączności i infrastruktura zabezpieczająca funkcjonowanie systemu.

Pułk powinien posiadać na wyposażeniu stosowne środki, zapewniające zorganizowanie i utrzymanie łączności satelitarnej, radioliniowej, radiowej i przewodowej. Ponadto posiada środki do zabezpieczenia potrzeb związanych z funkcjonowaniem systemu stanowisk dowodzenia korpusu oraz zapewnieniem warunków socjalno-bytowych ich obsady.

Pułk rozpoznawczy (pr) przeznaczony jest do zdobywania i dostarczania dowództwu korpusu terminowych, wiarygodnych i dokładnych informacji o przeciwniku, skutkach prowadzonych działań operacyjnych oraz warunkach terenowych obszaru działania. W specyficznych sytuacjach posiadanymi siłami może prowadzić rozpoznanie walką oraz zdobywać (opanowywać) i utrzymywać w określonym przedziale czasu obiekty terenowe (elementy infrastruktury operacyjnej obszaru operacyjnego).

Bataliony rozpoznawcze, tworzące trzon struktury organizacyjnej pułku wyposażone powinny być w środki bojowe gwarantujące prowadzenie różnych form rozpoznania i walki. Zaliczyć do nich można bojowe wozy piechoty oraz transportery opancerzone, przystosowane (wyposażone w specjalistyczny sprzęt) do prowadzenia rozpoznania.

Batalion WRE (bWRE) przeznaczony jest do prowadzenia rozpoznania i walki elektronicznej w sferze radiokomunikacji i radiolokacji. W perspektywie najbliższych lat, wobec wstąpienia naszego państwa do NATO, powinien zostać wyposażony w sprzęt kompatybilny z rozwiązaniami funkcjonującymi w Sojuszu.

Pułk śmigłowców bojowych (pśb) przeznaczony jest do bezpośredniego wsparcia ogniowego pierwszorzutowych związków taktycznych wojsk operacyjnych, związków taktycznych (oddziałów) wojsk obrony terytorialnej (w niewralgicznych okresach walki) oraz odwodów zwalczających desanty i inne siły przeciwnika, działające w głębi ugrupowania operacyjnego korpusu. Ponadto pułk może realizować szereg zadań związanych z urzeczywistnianiem powietrzno-lądowego charakteru walki i operacji.

Brygada artylerii (BA) jest podstawowym związkiem taktycznym WRiA, przeznaczonym do realizacji zadań ogniowych w ramach kompleksowego systemu rażenia ogniowego, z reguły w ramach wsparcia ogólnego. Posiadanymi siłami powinna być zdolna do wykonywania zadań ogniowych, polegających na niszczeniu i obezwładnianiu środków walki przeciwnika lub burzeniu jego umocnień obronnych i innych urządzeń na korzyść związków taktycznych, realizujących zadania główne, decydujące o powodzeniu operacji (obronnej, zaczepnej) korpusu.

W składzie brygady powinny występować pododdziały raket i artylerii zdolne do precyzyjnego rażenia najważniejszych obiektów przeciwnika położonych na głębokości od 30 do 100 km.

Pułk przeciwlotniczy (pplot) przeznaczony jest do osłony ważnych obiektów oraz zasadniczych elementów ugrupowania operacyjnego korpusu przed rozpoznaniem i uderzeniami środków napadu powietrznego przeciwnika.

Powinien posiadać zdolność do skutecznego rażenia zarówno samolotów, jak i rakiet przeciwnika w strefie osłanianych obiektów.

Brygada saperów (BSap) jest związkiem taktycznym przeznaczonym do realizacji specjalistycznych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego na korzyść wojsk korpusu oraz podporządkowanych jednostek (operacyjnych i obrony terytorialnej). Posiadać powinna stosowne wyposażenie, które umożliwi wykonanie prac ziemnych, ustawienie zapór minowych oraz wykonanie w nich przejść, urządzenie węzłów niszczeń, torowanie dróg, a także urządzenie pozornych stanowisk dowodzenia szczebla operacyjnego i taktycznego. Ponadto, będzie mogła realizować prace inżynieryjne w rejonach klęsk żywiołowych.

Pułk drogowo-mostowy (pdm) przeznaczony jest do utrzymania istniejących dróg lub urządzania dróg na przelaj, organizowania i utrzymania przepraw przez

przeszkody wodne oraz torowania dróg przez rejon zniszczeń. Posiadany siłami i środkami będzie mógł urządzać przeprawy mostowe i promowe, przygotowywać i utrzymywać drogi oraz budować stałe mosty niskowodne.

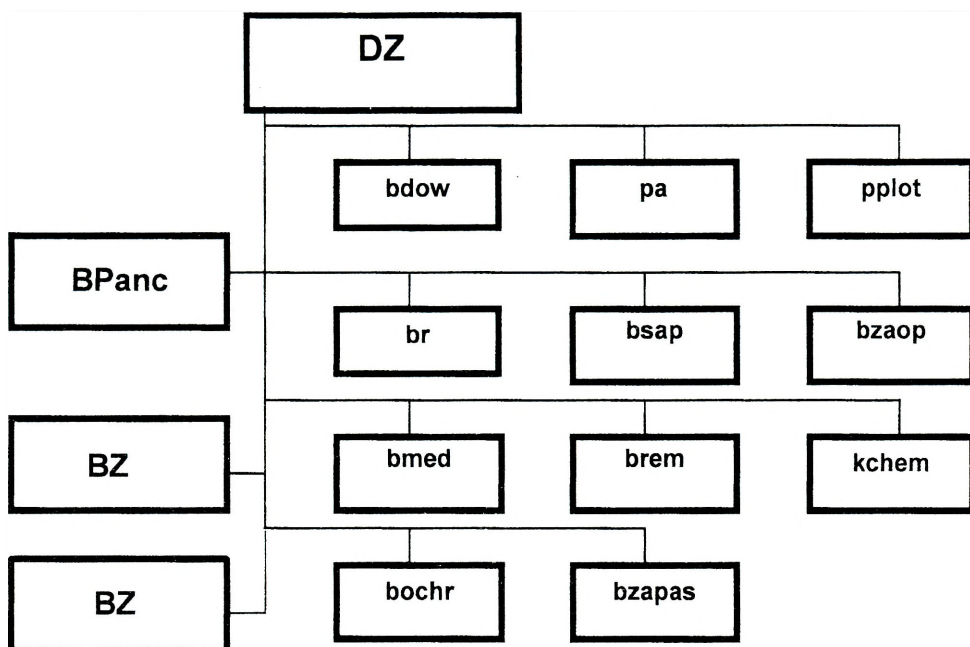
Pułk (batalion) obrony przeciwochemicznej (pchem; bchem) jest przeznaczony do realizacji przedsięwzięć związanych z maksymalnym osłabieniem skutków rażącego działania broni masowego rażenia oraz radioaktywnych i toksycznych środków przemysłowych. Zadania powyższe będzie realizował głównie poprzez wykrywanie uderzeń bronią masowego rażenia, rozpoznanie skażeń oraz udział w przedsięwzięciach ratunkowo-ewakuacyjnych. Ponadto, posiadany siłami i środkami będzie mógł maskować przy użyciu zasłon dymnych wybrane obiekty i elementy ugrupowania wojsk.

Pułk inżynieryjny (pinż) jest oddziałem przeznaczonym do realizacji specjalistycznych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego na korzyść wojsk korpusu oraz podporządkowanych jednostek. Posiada stosowne wyposażenie, które umożliwia wykonanie prac ziemnych, urządzenie węzłów niszczących, przygotowanie i utrzymanie istniejących dróg i dróg na przelaj, zorganizowanie i utrzymanie przepraw przez przeszkody wodne oraz urządzenie pozornych stanowisk dowodzenia szczebla operacyjnego i taktycznego. Ponadto może realizować prace inżynieryjne w rejonach klęsk żywiołowych.

Pułk przeciwpancerny (ppanc) jest samodzielnym oddziałem podporządkowanym bezpośrednio dowódcy korpusu, którego funkcja sprowadza się do podjęcia skutecznej walki ze środkami opancerzonymi przeciwnika, szczególnie w sytuacjach krytycznych. Z reguły na bazie pułku organizowany jest odwód przeciwpancerny korpusu. W perspektywie, w jego miejsce należałoby wprowadzić powietrzne środki przeciwpancerne (śmigłowce uzbrojone) zdolne do szybkiego przemieszczania się na kierunki zagrożone i skutecznego rażenia środków opancerzonych przeciwnika.

Podstawowym elementem składowym każdego korpusu są ogólnowojskowe związki taktyczne zorganizowane w **dywizje** i **samodzielne brygady**. Jak już podkreślono, w składzie korpusu powinny być dwie dywizje i trzy–cztery samodzielne brygady.

Dywizja zmechanizowana (DZ) jest podstawowym związkiem taktycznym, przeznaczonym do realizacji zasadniczych zadań w działaniach operacyjnych korpusu. Stanowi zatem podstawę tworzenia elementów ugrupowania operacyjnego, będąc w pierwszym rzucie lub odwodzie. Niekiedy będzie mogła prowadzić działania samodzielnie. Z powyższego wynika, że dywizja powinna być związkiem taktycznym w pełni samodzielnym, zdolnym do prowadzenia działań taktycznych przy wykorzystaniu organicznych sił i środków. Trzonem struktury organizacyjnej dywizji są dwie brygady zmechanizowane (BZ) i brygada pancerna (BPanc), o zbliżonej strukturze organizacyjnej (rys. 4.3 i 4.4). Ponadto w dywizji występują jednostki (oddziały, pododdziały), których podstawową funkcją jest wsparcie i zabezpieczenie działań taktycznych. W strukturze organizacyjnej dywizji występują jednostki

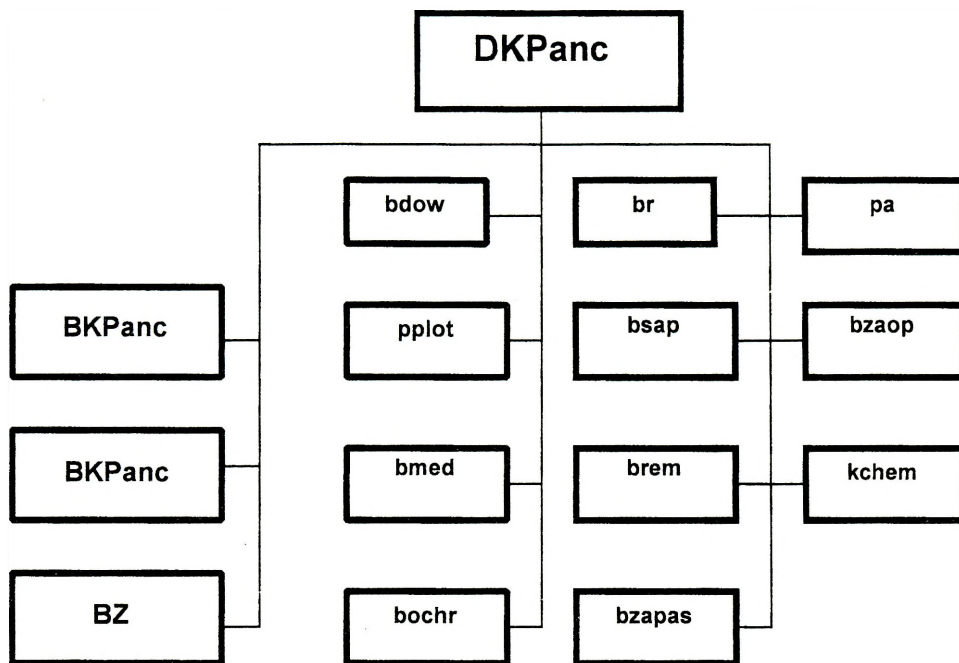
Rys. 4.3. Struktura organizacyjna dywizji zmechanizowanej (wariant)

dowodzenia (batalion dowodzenia), rozpoznania i walki radioelektronicznej (batalion rozpoznawczy), wsparcia ogniowego (pułk artylerii) oraz obrony przeciwlotniczej (pułk przeciwlotniczy).

Ponadto w strukturze dywizji występują jednostki zabezpieczenia inżynierskiego – batalion saperów, obrony przeciwchemicznej – kompania obrony przeciwchemicznej, porządkowo-ochronne – batalion ochrony i wsparcia logistycznego – batalion zaopatrzenia, remontowy i medyczny. W strukturze dywizji występuje także batalion zapasowy.

Batalion dowodzenia (bdow) przeznaczony jest do zapewnienia sprawnego i operatywnego dowodzenia wojskami dywizji w czasie pokoju, kryzysu oraz podczas wojny. Wykorzystując siły i środki batalionu organizowany będzie system dowodzenia, postrzegany jako stanowiska dowodzenia, węzły łączności i infrastruktura zabezpieczająca funkcjonowanie systemu.

Batalion rozpoznawczy (br) przeznaczony jest do zdobywania i dostarczania dowództwu dywizji terminowych, wiarygodnych i dokładnych informacji o przeciwniku, skutkach prowadzonych działań oraz warunkach terenowych obszaru działania.

Rys. 4.4. Struktura organizacyjna DKPanc (wariant)

Batalion rozpoznawczy, postrzegany jako zasadnicze ogniwo prowadzenia rozpoznania na potrzeby dywizji jest wyposażony w stosowne środki, gwarantujące prowadzenie różnych form rozpoznania. Zaliczyć do nich można bojowe wozy rozpoznawcze, transportery opancerzone i motocykle, przystosowane (wyposażone w specjalistyczny sprzęt) do prowadzenia rozpoznania.

Pułk artylerii (pa) jest specjalistycznym oddziałem przeznaczonym do realizacji zadań ogniowych w ramach wsparcia ogólnego i bezpośredniego. Posiadany siłami powinien wykonywać zadania ogniowe, polegające na niszczeniu i obezwładnianiu środków walki przeciwnika lub burzeniu jego umocnień obronnych i innych urządzeń na korzyść tych elementów ugrupowania bojowego (oddziałów), które realizując zadania główne, decydujące o powodzeniu walki dywizji.

Pułk przeciwlotniczy (pplot) przeznaczony jest do osłony wojsk (elementów ugrupowania bojowego) dywizji oraz ważnych obiektów na polu walki przed rozpoznaniem i uderzeniami środków napadu powietrznego przeciwnika. Pułk rakiet przeciwlotniczych posiada na uzbrojeniu samobieżne wyrzutnie rakiet przeciwlotniczych typu KUB lub typu OSA.

Batalion saperów (bsap) jest przeznaczony do realizacji specjalistycznych zadań zabezpieczenia inżynierskiego na korzyść oddziałów i pododdziałów dywizji. Posiada stosowne wyposażenie, które umożliwia wykonanie szeregu prac ziem-

nych, ustawienie zapór minowych oraz wykonanie w nich przejść, urządzenie węzłów niszczących, torowanie dróg, a także przygotowanie i utrzymanie przepraw desantowych i mostowych. Ponadto może realizować prace inżynierskie w rejonach klęsk żywiołowych. Na wyposażeniu batalionu znajduje się specjalistyczny sprzęt minersko-zaporowy, szereg maszyn do wykonywania prac ziemnych, transportery inżynierskie, samochodowe i czołgowe mosty towarzyszące, park pontonowy oraz wiele innego sprzętu.

Kompania obrony przeciwchemicznej (kchem) jest przeznaczona do realizacji przedsięwzięć związanych z osłabieniem skutków rażącego działania broni masowego rażenia oraz radioaktywnych i toksycznych środków przemysłowych. Zadania powyższe realizuje głównie poprzez wykrywanie uderzeń bronią masowego rażenia, rozpoznanie skażeń oraz udział w przedsięwzięciach ratunkowo-ewakuacyjnych. Ponadto, powinna posiadać siły i środki do stosowania uderzeń miotaczami ognia.

Batalion ochrony (bochr) przeznaczony jest do wykonywania zadań specjalnych oraz porządkowo-ochronnych w ramach tworzenia warunków dla realizacji zadań przez dywizję. Swoje podstawowe zadania realizować będzie na obszarze (w rejonie) odpowiedzialności dywizji zwykle samodzielnie, a w szczególnych wypadkach wspólnie z wydzielonymi pododdziałami ogólnowojskowymi. Będzie mógł również prowadzić działania wspólnie ze zwartymi jednostkami policji czy straży granicznej.

Batalion zaopatrzenia (bzaop) jest oddziałem logistycznym, którego funkcja sprowadza się głównie do terminowego zasilania jednostek (oddziałów, pododdziałów) dywizji w uzbrojenie i sprzęt wojskowy oraz środki bojowe i materiałowe. Zadania batalionu zaopatrzenia skupią się zatem na pozyskiwaniu, gromadzeniu, przechowywaniu i dystrybucji środków bojowych i materiałowych, a także wykorzystaniu zasobów miejscowych i zdobyczy wojennej. Batalion zaopatrzenia posiada na wyposażeniu głównie samochody ciężarowo-terenowe, ciężarowo-szosowe oraz cysterny paliwowe. Ponadto posiada wiele innego, specjalistycznego sprzętu (elektrownie oświetleniowe, agregaty prądotwórcze, ruchome warsztaty itp.).

Batalion remontowy (brem) jest kolejnym oddziałem logistycznym dywizji przeznaczonym głównie do utrzymania uzbrojenia, sprzętu wojskowego i technicznych środków bojowych w gotowości do użycia oraz odtwarzania ich zdolności w razie uszkodzenia. Zadania realizowane przez batalion sprowadzają się do obsługi technicznego, rozpoznania i ewakuacji technicznej oraz remontu uszkodzonego uzbrojenia i innego sprzętu. Batalion posiada na wyposażeniu gaśnicowe i kołowe wozy zabezpieczenia technicznego, ciągniki ewakuacyjne oraz ruchome warsztaty obsługowo-remontowe. Ponadto posiada niezbędne wyposażenie, pozwalające na rozwinięcie w terenie polowej bazy remontowej (namioty, agregaty prądotwórcze itp.).

Batalion medyczny (bmed) jest oddziałem logistycznym dywizji, którego funkcja sprowadza się do utrzymania dobrego stanu zdrowia żołnierzy, opieki nad rannymi i chorymi oraz ich leczenia. Zadania batalionu polegają zatem na realizacji przedsięwzięć z zakresu profilaktyki zdrowotnej oraz przedsięwzięć leczniczo-ewakuacyjnych, sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych. Ponadto, batalion powinien realizować szereg zadań związanych z ochroną sanitarną żołnierzy przed skutkami użycia broni masowego rażenia oraz klęsk ekologicznych. Na wyposażeniu batalionu znajdują się głównie samochody służby zdrowia, ruchome sale opatrunkowe i operacyjne oraz inny, specjalistyczny sprzęt pozwalający na rozwinięcie w terenie dywizyjnego punktu medycznego.

Z powyższej charakterystyki wynika, że jednostki dywizyjne przeznaczone są do realizacji wielu skomplikowanych zadań na polu walki. Powinny, zatem dysponować nowoczesnymi środkami walki i wyposażeniem, dostosowanym głównie do potrzeb związanych z zabezpieczeniem działań taktycznych, prowadzonych na obszarze kraju. Natomiast część z nich (siły szybkiego reagowania) powinna być przygotowana do realizacji różnorodnych zadań realizowanych w ramach sił wielonarodowych.

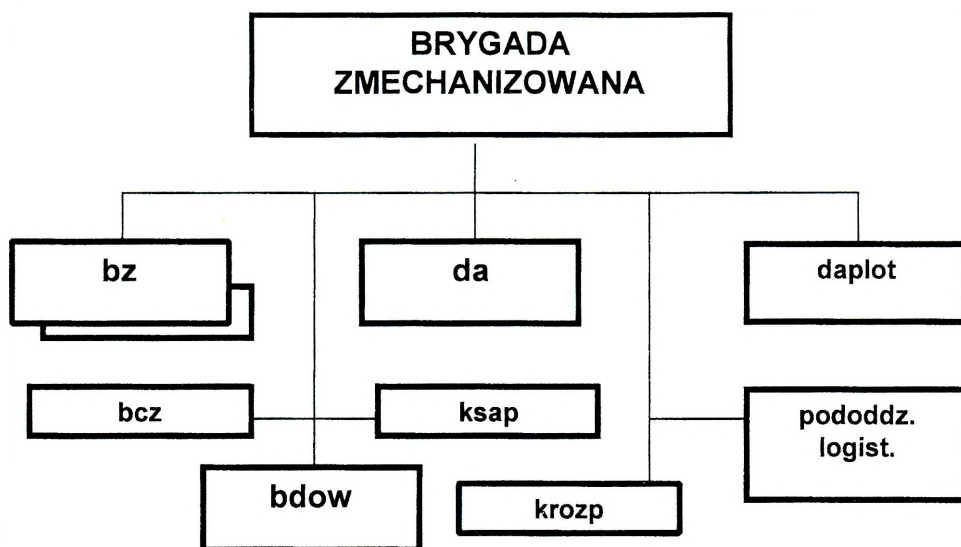
Głównymi elementami składowymi omawianych dywizji są **brygady zmechanizowane** i **pancerne**, składające się z batalionów oraz pododdziałów wsparcia. W każdej dywizji występują trzy brygady, przy czym:

- w dywizji zmechanizowanej występują dwie brygady zmechanizowane i jedna pancerna;

- w dywizji pancerniej – odwrotnie.

Taki skład dywizji pozwala zapewnić właściwą, w stosunku do zadań, proporcję wozów bojowych i czołgów w wojskach, zarówno w operacjach o charakterze obronnym, jak i zaczepnym.

Struktura organizacyjna współczesnych brygad zmechanizowanych i pancernych jest w zasadzie bardzo podobna. Istotnym czynnikiem, który je różni jest liczba batalionów czołgów i zmechanizowanych. Brygada zmechanizowana (BZ) posiada w swojej strukturze batalion czołgów (bcz) i dwa bataliony zmechanizowane (bz). Natomiast brygada pancerna (BPanc) posiada dwa bcz i jeden bz. Bataliony (czołgów, zmechanizowane) to podstawowe jednostki kalkulacyjne brygady. Są one do siebie podobne pod względem struktury organizacyjnej, jednak ze względu na podstawowy sprzęt bojowy posiadają swoją specyfikę. Rzutuje ona, między innymi, na zasady wykorzystania poszczególnych batalionów w działaniach taktycznych. Bataliony przeznaczone są do wykonania wszystkich podstawowych zadań taktycznych na współczesnym polu walki. Na ich bazie tworzy się zasadnicze elementy ugrupowania bojowego i marszowego brygady. Należy sądzić, że w perspektywie najbliższych kilkunastu lat sytuacja ta nie ulegnie zmianie. Natomiast pozostałe elementy struktury organizacyjnej brygad przedstawiają się następująco (rys. 4.5):

Rys. 4.5. Struktura organizacyjna brygady zmechanizowanej (wariant)

W ostatnim czasie toczy się wielce interesująca dyskusja na temat struktury organizacyjnej brygady i batalionu³⁷. Ideą przewodnią tej dyskusji jest koncepcja większego usamodzielnienia brygady, a co za tym idzie – batalionu.

Według informacji uzyskanych z Dowództwa Wojsk Lądowych, w ramach programu restrukturyzacji i modernizacji sił zbrojnych na lata 2003–2008 zamierza się przebroić w kołowe transportery opancerzone dwie brygady. Jako pierwsza – kołowe transportery opancerzone otrzymałaby 21 Brygada Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa, która jest w strukturach 1 Warszawskiej Dywizji Zmechanizowanej. Następną byłaby, wchodząca w skład 11 Dywizji Kawalerii Pancernej, 17 Wielkopolska Brygada Zmechanizowana z Międzyrzecza. Każda z nich ma mieć trzy bataliony na transporterach, przy czym 21 BSP miałaby jeszcze jeden batalion piechoty na samochodach. Za przebrojeniem całych związków taktycznych, zamiast rozdzielania transporterów po różnych brygadach, opowiada się twórca koncepcji lekkich jednostek zmechanizowanych w naszej armii, obecny szef Zarządu Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych w SG WP, gen. bryg. Waldemar Skrzypczak, który zapewnia, że sformowanie jednolitych sprzętowo brygad pozwoli przede wszystkim ograniczyć rozmiary logistyki. Generał uważa również, że nowe brygady powinny wyjść ze struktur dywizyjnych.

Także istotne zmiany proponuje się w **batalionie**. Po 2003 roku formowane będą duże bataliony, które będą miały po 53, a nawet 58 bojowych wozów pie-

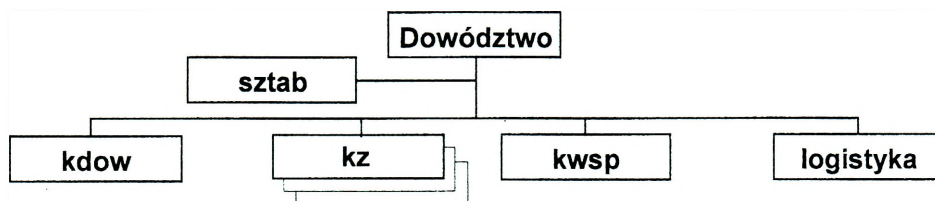
³⁷T. Wróbel, *Lekkie brygady*, Polska Zbrojna nr 44 z dnia 26.10.2002 r.

choty, czołgów lub transporterów. Dodatkowe pięć wozów przydzielono by zastępcy dowódcy batalionu i zastępcom dowódców czterech kompanii bojowych. Takie rozwiązanie zwiększa bowiem szansę zachowania w warunkach bojowych systemu dowodzenia, nawet przy stratach wśród dowódców. Zwłaszcza że strukturę 58-wozową mają mieć, wyposażane w Leopardy-2, dwa bataliony czołgów 10 Brygady Kawalerii Pancernej ze Świątoszowa. Obok bojowej wersji kołowego transportera opancerzonego niezbędne są w wyposażeniu batalionu, stworzone na podstawie jego podwozia, pojazdy specjalistyczne. Ich liczba zależy od przyjętych rozwiązań strukturalnych. Niestety, ograniczenia finansowe sprawiają, że przed 2008 rokiem nie pojawią się raczej w naszych batalionach samobieżne moździerze. Nie zmieni się też ich liczba. Jak dotąd będzie sześć moździerzy kalibru 120 mm. Generał Skrzypczak postuluje, by w przyszłości rozważyć dodanie na szczeblu kompanii dwóch lub trzech moździerzy mniejszego kalibru, 81 mm lub 98 mm. Na Zachodzie przyjmuje się, że moździerz jest bronią piechoty i musi być dostępny dowódcom jak najniższego szczebla. nierozwiązana pozostaje kwestia pojazdów bezpośredniego wsparcia ogniowego, które przejęłyby sporą część obecnych zadań czołgów. Amerykanie zdecydowali na przykład, że w ich „średnich brygadach”, w każdej kompanii piechoty będzie pluton złożony z trzech wozów uzbrojonych w armaty kalibru 105 mm. Potrzebę posiadania podobnych pojazdów widzą też polscy wojskowi.

Jedną z mocnych stron nowej brygady będzie kompania przeciwpancerna. Istnieje propozycja, by składała się ona z dwóch plutonów po sześć samobieżnych wyrzutni przeciwpancernych pocisków kierowanych każdy i wozu dowodzenia. Poza tym w wyrzutnie ppk ma być uzbrojony też przynajmniej jeden wóz w plutonie piechoty. Wojsko Polskie nie ma lekkich systemów artyleryjskich holowanych czy też samobieżnych, stąd rozważane jest wyposażenie pierwszych naszych lekkich brygad w kołowe samobieżne armato-haubice Dana kalibru 152 mm. W trzy baterie po sześć dział. Rozważa się jednak wyposażenie lekkiej brygady w samobieżny system artyleryjski o masie najwyższej kilkunastu ton, co pozwalałoby na jego przewóz drogą powietrzną samolotem. Wykorzystać można byłoby tu komponenty z samobieżnej armato-haubicy „Krab”.

Podstawowym pododdziałem wojsk lądowych jest **batalion zmechanizowany** (rys. 4.6). Jest kolejnym podstawowym pododdziałem brygady zmechanizowanej. Przeznaczony jest do realizacji wszelkich zadań bojowych. Na jego bazie tworzone są podstawowe, ogólnowojskowe elementy ugrupowania bojowego brygady. W jego skład wchodzi:

- kompania dowodzenia;
- trzy kompanie zmechanizowane;
- kompania wsparcia;
- pododdziały logistyczne.

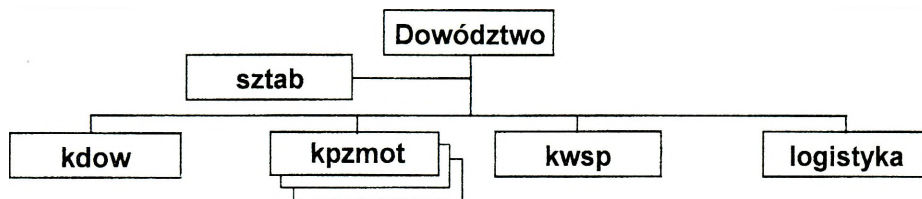

Rys 4.6. Struktura organizacyjna bz (wariant)

Do podstawowego uzbrojenia batalionu zalicza się bojowe wozy piechoty (aktualnie BWP-1) oraz środki przeciwpancerne i moździerz. Ponadto, na uzbrojeniu stanu osobowego batalionu występuje indywidualna i zespołowa broń strzelecka, która stanowi ważny element potencjalnych możliwości ogniowych. W perspektywie roku 2012 należy przewidywać sukcesywne wprowadzanie do wojsk nowego typu ciężkiego BWP-2000 oraz modernizację BWP-1, polegającą głównie na zmianie wieży wraz z uzbrojeniem oraz zespołu napędowego. Natomiast w pododdziałach wsparcia istniejące moździerze kalibru 120 mm będą sukcesywnie wymieniane na nowe moździerze polskiej konstrukcji o kalibrze 98 mm. Potrzeby transportowe batalionu zabezpieczą różne rodzaje samochodów ciężarowo-terenowych, stanowiące wyposażenie pododdziałów logistycznych. Ponadto, w batalionie należy przewidywać określoną liczbę kołowych ciągników artyleryjskich.

Batalion piechoty zmotoryzowanej (bpzmot) jest kolejnym, ogólnowojskowym elementem struktury organizacyjnej BZ. Może wykonywać wiele różnych zadań, jednak jest szczególnie predysponowany do realizacji zadań specyficznych. Na jego bazie może być tworzony taktyczny desant powietrzny, oddział obejścia czy też odwód przeciwdesantowy, a więc te elementy, które trudno (niecelowo) organizować na bazie bz (bcz). Niekiedy będzie użyty do wzmocnienia części sił (z reguły kompanią) batalionu czołgów. Batalion piechoty zmotoryzowanej może być używany w pierwszym lub drugim rzucie, ale należy sądzić, że raczej na kierunkach (w rejonach) drugorzędnych, o znaczeniu pomocniczym. W jego składzie występują:

- kompania dowodzenia;
- trzy kompanie piechoty zmotoryzowanej;
- kompania wsparcia;
- pododdziały logistyczne.

Rys. 4.7. Struktura organizacyjna bpzmot (wariant)

Batalion czołgów jest jednym z podstawowych pododdziałów brygady. Przeznaczony jest do realizacji głównych zadań bojowych i na jego bazie mogą być tworzone podstawowe, ogólnowojskowe elementy ugrupowania bojowego. W skład struktury organizacyjnej batalionu wchodzi:

- pluton dowodzenia;
- trzy kompanie czołgów;
- pododdziały logistyczne.

Podstawowym uzbrojeniem batalionu są czołgi średnie – aktualnie PT-91 „Twardy” lub T-72. Nie są to czołgi najnowszej generacji, z tych też powodów istnieje potrzeba ich wymiany na sprzęt nowszej generacji.

Ważnym elementem składowym brygady są **pododdziały wsparcia i zabezpieczenia**. Należą do nich następujące jednostki:

– **batalion dowodzenia** (bdow) przeznaczony jest do zapewnienia ciągłego i operatywnego dowodzenia pododdziałami brygady oraz zabezpieczenia pracy i bytowania dowództwa brygady.

Na bazie batalionu dowodzenia tworzy się stanowisko dowodzenia brygady (SD) oraz doraźnie – wysunięte stanowisko dowodzenia (WSD) lub punkt dowódczo-obszerny dowódcy brygady (PDO). Batalion posiada na wyposażeniu środki łączności (radioliniowej, radiowej i przewodowej), zapewniające dowodzenie pododdziałami (elementami ugrupowania bojowego) brygady w działaniach taktycznych. Ponadto posiada stosowne siły i środki do obrony i ochrony stanowisk dowodzenia oraz zapewnienia regulacji ruchu podczas przemieszczania brygady.

– **dywizjon artylerii samobieżnej** (das) przeznaczony jest do zapewnienia walczącym pododdziałom wsparcia bezpośredniego zgodnie z decyzją dowódcy brygady. Dywizjon artylerii samobieżnej wyposażony jest w 122 mm haubice samobieżne 2-S1 „Goździk”. W perspektywie najbliższych lat nie należy spodziewać się rewolucyjnych zmian w dziedzinie podstawowego uzbrojenia artyleryjskiego. Zasadnicze zmiany mogą polegać na wprowadzaniu nowych typów amunicji (zwiększających wydatnie zasięg rażenia) oraz jakościowej zmiany systemów roz-

poznania i kierowania ogniem. Z kolei, nowe rodzaje amunicji powinny zapewnić między innymi skuteczniejszą walkę z bronią pancerną przeciwnika na podejściach.

– **dywizjon artylerii przeciwlotniczej** stanowi pododdział taktyczno-ogniowy wojsk obrony przeciwlotniczej. Przeznaczony jest do bezpośredniej osłony elementów ugrupowania bojowego brygady przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza oraz walki z desantami taktycznymi w czasie ich przelotu do rejonu desantowania. Zwalcza samoloty, śmigłowce i bezpilotowe środki rozpoznawcze przeciwnika na małych i bardzo małych wysokościach.

Wchodzące w jego skład baterie przeciwlotnicze posiadają na wyposażeniu zestawy rakiet bliskiego zasięgu i armaty przeciwlotnicze małego kalibru. Do zasadniczego uzbrojenia dywizjonu zalicza się zestawy ZSU-23-2, samobieżne zestawy ZSU-23-4 oraz zestawy S-2M „Strzała”.

– **kompania rozpoznawcza** przeznaczona jest do zdobywania i dostarczania dowódcy brygady terminowych, wiarygodnych i dokładnych informacji o przeciwniku, skutkach prowadzonych działań i terenie. Na jej bazie tworzy się zasadnicze elementy rozpoznawcze wchodzące w skład ugrupowania bojowego brygady. Kompania rozpoznawcza posiada na wyposażeniu wozy dowodzenia BRDM R-5, wozy rozpoznawcze BRDM-2 oraz motocykle. W perspektywie najbliższych lat nie należy przewidywać gruntownej zmiany podstawowego wyposażenia pododdziałów rozpoznawczych. Unowocześnienie sprzętu polegać będzie raczej na modernizacji istniejących BRDM, których pierwsze wersje oznaczone kodem BRDM-2M96 wprowadzono do wojsk. Wiele wskazuje na to, że pododdziały rozpoznawcze zostaną szerzej wyposażone również w czterokołowe motocykle „Honda”.

– **kompania saperów** przeznaczona jest do wykonania w ramach działań bojowych brygady specjalistycznych zadań z zakresu zabezpieczenia inżynieryjnego. Posiada stosowne wyposażenie, które umożliwia wykonanie prac ziemnych, ustawienie zapór minowych oraz wykonanie w nich przejść, urządzenie węzłów niszczeń oraz torowanie dróg.

Na bazie kompanii saperów tworzy się specjalistyczne elementy ugrupowania bojowego – oddział zaporowy (OZap) i oddział zabezpieczenia ruchu (OZR). Niekiedy częścią sił wzmacnia się pododdziały pierwszego i drugiego rzutu. Pozostałe siły wchodzą w skład odwodu inżynieryjnego. Na wyposażeniu kompanii znajduje się specjalistyczny sprzęt minersko-zaporowy, maszyny do wykonywania prac ziemnych, transportery inżynieryjne, samochodowe i czołgowe mosty towarzyszące oraz wiele innego sprzętu.

– **pododdziały logistyczne** (kzaop, krem, kmed) są przeznaczone do zabezpieczenia logistycznego pozostałych pododdziałów (elementów ugrupowania bojowego) brygady. Ich zadaniem jest zaspokojenie potrzeb wojsk w środki niezbędne do życia i walki oraz zachowania zdolności ludzi i sprzętu do prowadzenia działań bojowych. Do wykonania tak definiowanych zadań pododdziały logistyczne

posiadają możliwość dostarczania wszelkiego rodzaju zaopatrzenia, realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia technicznego oraz udzielania pomocy medycznej.

– **kompania zaopatrzenia** (kzaop) przeznaczona jest do zgromadzania, przewożenia oraz dostarczania do pododdziałów brygady środków bojowych i materiałowych. Kompania zaopatrzenia posiada na wyposażeniu głównie samochody ciężarowo-terenowe, ciężarowo-szosowe oraz cysterny paliwowe.

– **kompania remontowa** (krem) przeznaczona jest do wykonania specjalistycznych zadań obejmujących obsługiwanie, rozpoznanie i ewakuację techniczną oraz remont uzbrojenia i sprzętu technicznego. Kompania remontowa posiada na wyposażeniu ruchome warsztaty obsługowo-remontowe oraz inny, niezbędny sprzęt zapewniający realizację zadań zabezpieczenia technicznego.

– **kompania medyczna** (kmed) przeznaczona jest do prowadzenia rozpoznania medycznego, udzielania pierwszej pomocy lekarskiej, ewakuacji rannych i chorych, przedsięwzięć sanitarno-higienicznych oraz zaopatrywania żołnierzy w indywidualne wyposażenie sanitarne. Kompania posiada na wyposażeniu niezbędną ilość samochodów służby zdrowia, którymi może prowadzić ewakuację rannych i chorych żołnierzy. Posiada także środki zapewniające udzielanie kwalifikowanej pomocy medycznej.

Nowe zagrożenie, jakim w ostatnim czasie jest terroryzm, powoduje nowe zadania wojsk lądowych, zarówno na obszarze kraju, jak i poza jego granicami. Fakt ten wskazuje z kolei na potrzebę posiadania w strukturze wojsk lądowych wyspecjalizowanych oddziałów i pododdziałów, przeznaczonych szczególnie do walki z terroryzmem na dużą skalę. Zagrożenie terroryzmem powoduje potrzebę nowego spojrzenia na przeznaczenie i zadania tego typu oddziałów. Potwierdzają to dobitnie wydarzenia w Afganistanie, gdzie z uwagi na cel działań, jakim jest zniszczenie terrorystów w wyjątkowo trudnym terenie, co sprawia, iż szczególnego znaczenia nabierają działania wojsk specjalnych. Fakt ten implikuje potrzebę utworzenia pewnej liczby jednostek specjalnych do zwalczania wszelkich grup terrorystycznych w każdych warunkach klimatycznych i terenowych.

Działania specjalne zaczynają współcześnie być postrzegane jako ten rodzaj działań, który umożliwi osiągnięcie założonych celów strategicznych bez konieczności angażowania się państwa w otwarty konflikt zbrojny. Fakt ten powoduje potrzebę utworzenia w składzie wojsk lądowych jednostek wojsk specjalnych. Jednostki takie można nazwać jednostkami operacji specjalnych, a ich głównym zadaniem będzie walka w głębi ugrupowania przeciwnika w celu niszczenia jego potencjału obronnego oraz wykonywania zadań o specjalnym charakterze. Do takich zadań mogą być wykorzystane:

- brygady desantowo-szturmowe;
- brygady kawalerii powietrznej;
- pułki specjalne (nowo utworzone).

Istniejąca **Brygada Desantowo-Szturmowa (BDSz)** jest związkiem taktycznym przeznaczonym do prowadzenia działań w ugrupowaniu bojowym przeciwnika z wykorzystaniem śmigłowców i samolotów transportowych jako podstawowych środków transportu. Może działać jako desant powietrzny lub prowadzić działania desantowo-szturmowe. Głównym celem użycia BDSz w walce jest osłabienie potencjału bojowego przeciwnika i udaremnianie prowadzenia przez niego zorganizowanych działań bojowych. Wydzielonymi siłami może również uczestniczyć w misjach pokojowych, realizowanych pod auspicjami organizacji międzynarodowych. W razie potrzeby może wydzielić część sił do walki z organizacjami terrorystycznymi.

Podstawowym środkiem walki w brygadzie są śmigłowce wsparcia, przenośne wyrzutnie przeciwpancerne i przeciwlotnicze, moździerz oraz indywidualna i zespołowa broń strzelecka.

Brygada Kawalerii Powietrznej (BKPow) jest aeromobilnym związkiem taktycznym przewidywanym do realizacji różnorodnych zadań, wynikających z sytuacji operacyjno-taktycznej. Posiada zdolność do wykonania zaskakujących uderzeń na przeciwnika w krótkim czasie i na dużą głębokość. Celem jej działań jest niszczenie (obezwładnianie, dezorganizacja) obiektów przeciwnika, a tylko w wyjątkowych sytuacjach ich opanowanie i utrzymanie. W ramach struktur międzynarodowych Brygada Kawalerii Powietrznej może stanowić komponent sił szybkiego reagowania, ekspedycyjnych lub pokojowych.

Podstawowym środkiem walki w brygadzie są śmigłowce wsparcia, transportery opancerzone (przewidywane na wyposażenie jednego bkpow), przenośne wyrzutnie przeciwpancerne i przeciwlotnicze, moździerz oraz indywidualna i zespołowa broń strzelecka.

Do prowadzenia walki z terrorystami, a wskazują na to doświadczenia ostatnich miesięcy, celowe jest utworzenie w składzie wojsk lądowych określonych sił specjalnych. Mając na uwadze liczne uwarunkowania, możliwe jest zorganizowanie sił w składzie np. **Pułku Operacji Specjalnych (POS)**. Byłby to związek taktyczny przeznaczony do prowadzenia działań specjalnych w ugrupowaniu bojowym przeciwnika z wykorzystaniem śmigłowców i samolotów transportowych jako podstawowych środków transportu. Może działać jako desant powietrzny lub prowadzić działania desantowo-szturmowe. Głównym celem użycia pułku byłyby działania przeciwko wszelkim organizacjom terrorystycznym poprzez osłabienie ich potencjału bojowego (niszczenie baz, zapasów, środków walki) i udaremnianie prowadzenia przez nich zorganizowanych działań.

W ramach struktur międzynarodowych wydzielone siły Pułku Operacji Specjalnych, mogą stanowić komponent sił szybkiego reagowania, ekspedycyjnych lub pokojowych. Wydzielonymi siłami może również uczestniczyć w misjach pokojowych, a przede wszystkim w operacjach zwalczania terrorystów, realizowanych pod auspicjami organizacji międzynarodowych. Podstawowym środkiem walki

w takim pułku będą śmigłowce, przenośne wyrzutnie przeciwpancerne i przeciwlotnicze, moździerze oraz indywidualna i zespołowa broń strzelecka. W swojej strukturze powinien posiadać w pełni usamodzielnione 2–3 bataliony (szwadrony), na bazie których tworzone byłyby doraźne grupy bojowe odpowiednio do zadań.

Mając z kolei na względzie specyfikę obszaru naszego kraju, istnieje potrzeba posiadania w strukturze wojsk lądowych związków taktycznych przeznaczonych do prowadzenia działań w specyficznych środowiskach walki. Powinny to być związki taktyczne przeznaczone do działań w **obronie wybrzeża morskiego i w górach**.

Brygada Obrony Wybrzeża (BOW) jest wyspecjalizowanym związkiem taktycznym, przeznaczonym do realizacji zadań związanych z obroną przeciwdesantową wybrzeża³⁸. Z powyższego wynika, że brygada powinna być związkiem taktycznym w pełni samodzielnym do prowadzenia działań taktycznych przy wykorzystaniu organicznych sił i środków we współdziałaniu z pododdziałami marynarki wojennej.

Trzonem struktury organizacyjnej brygady są bataliony obrony wybrzeża. Obok nich występuje batalion czołgów i batalion zmechanizowany, o strukturze organizacyjnej tożsamej z batalionami występującymi w dywizjach zmechanizowanych. Obok nich będą występowały jednostki (oddziały, pododdziały), których podstawową funkcją jest wsparcie i zabezpieczenie działań taktycznych. W strukturze organizacyjnej brygady powinny zatem występować jednostki dowodzenia (batalion dowodzenia), rozpoznania i walki radioelektronicznej (batalion rozpoznawczy), wsparcia ogniowego (dywizjon artylerii haubic, dywizjon artylerii raketowej oraz dywizjon przeciwpancerny) oraz obrony przeciwlotniczej (dywizjon przeciwlotniczy). Ponadto jednostki zabezpieczenia inżynieryjnego (batalion saperów), obrony przeciwchemicznej (kompania obrony przeciwchemicznej), porządkowo-ochronne (kompania żandarmerii wojskowej) i wsparcia logistycznego (batalion logistyczny).

Struktura organizacyjna batalionów obrony wybrzeża będzie zbliżona do batalionów (czołgów, zmechanizowanych), z tym że zamiast kompanii zmechanizowanych czy czołgów funkcjonować mogą kompanie piechoty morskiej. Mogą wykonywać wiele różnych zadań, jednak są szczególnie predysponowane do realizacji specyficznych zadań związanych z przeciwdesantową obroną wybrzeża. W jego składzie występują:

- kompania dowodzenia;
- trzy kompanie piechoty morskiej;
- bateria artylerii;
- bateria przeciwlotnicza;
- kompania saperów;
- kompania logistyczna.

Z kolei **Brygada Piechoty Górskiej** (BPG) jest wyspecjalizowanym związkiem taktycznym, przeznaczonym do realizacji zadań związanych z obroną południowej

³⁸ Brygada tego typu przewidywana jest w składzie wojsk obrony terytorialnej.

granicy państwa, w większości przebiegającej w górach. Z powyższego wynika, że brygada powinna być związkami taktycznym w pełni samodzielnym, zdolnym do prowadzenia działań taktycznych przy wykorzystaniu organicznych sił i środków. Jej struktura organizacyjna – podobnie jak Brygady Obrony Wybrzeża – powinna być zbliżona do struktury brygady zmechanizowanej.

Trzonem struktury organizacyjnej brygady są bataliony piechoty górskiej. Obok nich występuje batalion czołgów i batalion zmechanizowany, o strukturze organizacyjnej tożsamej z batalionami występującymi w brygadach zmechanizowanych. Obok nich będą występowały jednostki (oddziały, pododdziały), których podstawową funkcją jest wsparcie i zabezpieczenie działań taktycznych. W strukturze organizacyjnej brygady powinny zatem występować jednostki dowodzenia (batalion dowodzenia), rozpoznania i walki radioelektronicznej (batalion rozpoznawczy), wsparcia ogniowego (dywizjon haubic górskich, dywizjon artylerii raketowej oraz dywizjon przeciwpancerny) oraz obrony przeciwlotniczej (dywizjon przeciwlotniczy). Ponadto jednostki zabezpieczenia inżynierskiego (batalion saperów), obrony przeciwchemicznej (kompania obrony przeciwchemicznej), porządkowo-ochronne (kompania żandarmerii wojskowej) i wsparcia logistycznego (batalion logistyczny).

Struktura organizacyjna batalionów piechoty górskiej będzie zbliżona do batalionów czołgów, zmechanizowanych BZ, z tym że zamiast kompanii zmechanizowanych czy czołgów funkcjonować mogą kompanie piechoty górskiej. Bataliony te mogą wykonywać wiele różnych zadań, jednak są szczególnie predysponowane do realizacji specyficznych zadań związanych z prowadzeniem walki w górach. W jego składzie występują:

- kompania dowodzenia;
- trzy kompanie piechoty górskiej;
- bateria artylerii;
- bateria przeciwlotnicza;
- kompania saperów;
- kompania logistyczna.

Analizując strukturę organizacyjną oraz podstawowe uzbrojenie i wyposażenie oddziałów wchodzących w skład Brygady Piechoty Górskiej (BPG), należy zauważyć, iż ich uzbrojenie i wyposażenie nie będzie odbiegało jakościowo od tego, które występuje w innych oddziałach (pododdziałach) ze składu DZ. Istotne różnice dotyczą struktur organizacyjnych, w których na uwagę zasługują w pełni samodzielne bataliony piechoty górskiej, postrzegane jako oddziały.

Reasumując rozważania na temat struktur organizacyjnych wojsk lądowych, można stwierdzić, sformułować kilka zasadniczych wniosków:

1. Istnieje potrzeba systematycznego dostosowywania struktur organizacyjnych wojsk lądowych do realizacji zadań w okresie pokoju, kryzysu i wojny, Stąd też, bieżąca obserwacja i analiza zmieniających się zadań na obszarze kraju i poza nim powinna stanowić podstawę wszelkich modyfikacji struktur organizacyjnych.

2. Związki operacyjne wojsk lądowych powinny posiadać dużą samodzielność i zdolność do prowadzenia działań na obszarze kraju, a część ich sił powinna być przygotowana do realizacji zadań poza granicami w operacjach sojuszniczych. Niezwykle ważnym problemem podczas operacji prowadzonych na obszarze kraju będzie zapewnienie współdziałania wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej. Umożliwi to właściwie zorganizowany system dowodzenia.

3. Korpus powinien posiadać zdolność do prowadzenia walki powietrzno-lądowej, co wskazuje na potrzebę posiadania w swoich strukturach lotnictwa wojsk lądowych.

4. Związki taktyczne, jakimi są dywizje i brygady, powinny także cechować duża samodzielność i zdolność do prowadzenia różnorodnych działań na samodzielnych kierunkach.

4.3. STRUKTURY ORGANIZACYJNE WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ

Wojska obrony terytorialnej powinny składać się z jednostek mobilnych i stacjonarnych. W kategorii jednostek mobilnych można postrzegać brygady OT, pułki saperów, pułki pontonowe, bataliony rozbudowy fortyfikacyjnej, bataliony obrony przeciwchemicznej. Mogą one realizować zadania zarówno w składzie wojsk operacyjnych, jak i samodzielnie. Mają to być jednostki samowystarczalne z zapasami z reguły na 2–3 dni walki.

Natomiast jednostki stacjonarne (pułki OT, bataliony OT, pododdziały ochrony i obrony obiektów, kierowania ruchem wojsk, inżynieryjno-techniczne, forteczne) przeznaczone będą do realizacji zadań w obrębie województwa (regionu) lub konkretnego obiektu infrastruktury obronnej. W swych strukturach mogą posiadać niezbędne pododdziały logistyczne, zapewniające im możliwość samodzielnej realizacji zadań.

Ze względu na specyfikę realizowanych zadań w strukturach tych sił powinny wystąpić następujące rodzaje oddziałów (pododdziałów):

- oddziały (pododdziały) przeznaczone do działań zbrojnych (obrony) w rejonach odpowiedzialności (w aglomeracjach miejskich);
- pododdziały przeznaczone do obrony i ochrony obiektów wojskowych i cywilnych o znaczeniu obronnym;
- oddziały i pododdziały specjalistyczne (inżynieryjne, logistyczne, przeciwchemiczne).

Oddziały (pododdziały) przeznaczone do prowadzenia działań obronnych w wyznaczonych rejonach odpowiedzialności powinny posiadać lokalne możliwości manewrowe niezbędne do rozwinięcia i zorganizowania obrony na wyznaczonych rubieżach (w rejonach). Ponadto niezbędne będą im środki w celu bieżącego za-

opatrywania pododdziałów. Mogą to być środki transportowe pobierane z gospodarki narodowej w ramach procesu mobilizacji.

Działania pododdziałów przeznaczonych do obrony i ochrony obiektów będą miały charakter stacjonarny (pozycyjny) i najczęściej nie będą wymagały manewru sił i środków. Znacznie większe zapotrzebowanie na środki transportu i maszyny wystąpi w oddziałach i pododdziałach specjalistycznych, a zwłaszcza w jednostkach inżynieryjnych (przeznaczonych do zabezpieczenia manewru wojsk w określonych obszarach) oraz logistycznych. Jednakże i w tym przypadku źródłem pozyskania większości środków transportu, maszyn i urządzeń powinna być gospodarka narodowa.

W myśl poglądów wielu teoretyków i praktyków, jednostki OT w czasie pokoju powinny być skadrowane. W praktyce mogą to być załóżki dowództw i niezbędna obsługa obiektów, baz, składów materiałowych itp. Ich rozwinięcie może mieć miejsce w celu szkolenia (ćwiczeń) oraz w przypadku kryzysu i wojny. Niezależnie od tego, w składzie sił obrony terytorialnej należałoby przewidzieć rozwinięte ośrodki szkolenia, które powinny dysponować niezbędnymi urządzeniami i środkami zabezpieczającymi proces szkolenia.

Problemy do samodzielnego studiowania:

- 1. Jakie główne czynniki determinują struktury organizacyjne wojsk lądowych SZ RP?*
- 2. Jakie powinny być zasadnicze założenia struktur organizacyjnych wojsk lądowych SZ RP?*
- 3. Jaka powinna być tworzona struktura organizacyjna operacyjnych wojsk lądowych SZ RP?*
- 4. Jak powinny być zorganizowane i gdzie dyslokowane wojska obrony terytorialnej?*

ZAKOŃCZENIE

Zmianom polityczno-społecznym towarzyszyć będą także zmiany w siłach zbrojnych, w ich liczebności, składzie bojowym, a także w strukturach organizacyjnych. Należy bowiem mieć na uwadze, że ciągle dokonują się zmiany możliwych zagrożeń, zarówno o charakterze militarnym, jak i niemilitarnym. One bowiem stanowią zasadnicze determinanty zadań sił zbrojnych, a co za tym idzie ich struktur organizacyjnych, uzbrojenia i dyslokacji.

Siły zbrojne, a w ich składzie wojska lądowe, spełniają istotne funkcje w systemie obronnym państwa, one stanowią zasadniczy komponent składowy potencjału obronnego. Spełniają więc ważne funkcje w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Specyfika zadań realizowanych przez siły zbrojne w poszczególnych okresach jest inna, tym niemniej jednak, w każdym ze stanów funkcjonowania państwa jest to rola znacząca. W okresie pokoju rola ta będzie sprowadzać się do aktywnego budowania bezpiecznego otoczenia Polski; podczas kryzysu – do likwidowania źródeł zagrożeń, a najtrudniejsze zadania będą realizowane podczas wojny. Ta ogromna złożoność zadań rzutuje w pierwszej kolejności na liczebność sił zbrojnych, a w konsekwencji także na struktury organizacyjne wojsk. Struktury te powinny umożliwić wojskom lądowym realizację zadań zarówno w wymiarze narodowym, jak i poza granicami kraju.

Niniejsze studium ujmuje w ten właśnie sposób zasadnicze zagadnienia odnoszące się do wojsk lądowych, co pozwala na ukształtowanie poglądu, że struktury wojsk lądowych są wynikiem wielu wzajemnie wpływających na siebie czynników, a więc zadań, posiadanych środków walki, które z kolei zależą od potencjału ekonomicznego państwa, poziomu rozwoju techniki wojskowej i innych uwarunkowań.

Z tego też względu studiowanie zadań wojsk lądowych, ich struktur organizacyjnych oraz składu bojowego stanowi niezwykle złożony problem. W jego rozwiązywaniu niniejsze studium powinno stanowić swoisty przewodnik.

BIBLIOGRAFIA

1. Bojarski R., *Główne problemy działań operacyjnych*, Warszawa 2000.
2. Bojarski R., *Operacja obronna*, Warszawa 1999.
3. Chocha B., *Rozważania o sztuce operacyjnej*, Warszawa 1984.
4. Clausewitz C., *O wojnie*, Warszawa 1958.
5. Dęga Cz., *Uzbrojenie i pole walki wojsk lądowych do 2020 roku*, Warszawa 1995.
6. Feret S., *Polska sztuka wojenna 1918–1939*, Warszawa 1972.
7. Heisbourg F., *Wojny*, Warszawa 1998.
8. Hermann H., Chrzanowski W., Strasburger D., *Sztuka wojenna Wojska Polskiego w latach 1945–1990*, Warszawa 1996.
9. Jakubczak R. i in., *System obrony terytorialnej Polski – państwa funkcjonującego w strukturach NATO*, cz. I i II, Warszawa 2001 (SI4836).
10. Jomini H., *Zarys sztuki wojennej*, Warszawa 1966.
11. Kotarbiński T., *Z zagadnień ogólnej teorii walki*, Warszawa 1938.
12. Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993.
13. Krauze M., Szulc B., *Sztuka wojenna. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Toruń 2000.
14. Marczak J., *Obrona terytorialna – nowy element systemu militarnego RP*, Warszawa 1996.
15. Marczak J., *Obrona terytorialna w obronie powszechnej RP*, Warszawa 1998.
16. Marczak J., *Obrona terytorialna Polski na progu XXI wieku*, Warszawa 1998.
17. Mossor S., *Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny*, Warszawa 1986.
18. Pawłowski J., Marczak J., *O obronie militarnej Polski przełomu XX–XXI wieku*, Warszawa 1995.
19. *Podstawowe założenia operacji połączonych*, praca zbiorowa, Warszawa 2000.
20. *Siły zbrojne RP – zasadnicze ogniwo utrzymania gotowości obronnej państwa „GOP-2002”*, (SI5169).
21. Skibiński F., *Rozważania o sztuce wojennej*, Warszawa 1990.
22. Ścibiorek Z., *Wojna czy pokój*, Warszawa 2000.
23. Tomaszewski A., *Prognozowanie kierunków rozwoju systemu obronnego w aspekcie zmieniającej się zewnętrznej sytuacji w aspekcie uwarunkowań politycznych i prognozowanych zagrożeń*, Warszawa 2001.
24. Tomaszewski A., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, Warszawa 1996.
25. Tomaszewski A., *Operacje i zadania wojsk lądowych na obszarze kraju pk. „Wojska lądowe”*, Warszawa 2001.
26. Tomaszewski A., *Wybrane problemy funkcjonowania wojsk obrony terytorialnej*, Warszawa 2001.
27. Toffler A. i H., *Wojna i antywojna*, Warszawa 1997.
28. Wiatr M., *Między strategią a taktyką*, Toruń 1999.
29. Wyszczelski L., *Zarys historii powszechnej myśli wojskowej*, Warszawa 1986.
30. Zieliński J., *Zarys teorii sztuki operacyjnej wojsk lądowych Rzeczypospolitej Polskiej*, Toruń 1998.
31. Zieliński J., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, Warszawa 1996.
32. Zieliński J., *Zmiany w sztuce operacyjnej*, Warszawa 1998.

Publikacje

Akademii Obrony Narodowej

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa, tel. 681 40 55, tel./faks 681 37 52

- H. Binkowski, A. Ciupiński – **Polityka obronna i siły zbrojne partnerów Polski z Grupy Wyszehradzkiej**
- A. Bujak – **Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO**
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – **Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych**
- M. Cieślarczyk, M. Chojnacki, A. Radomyski – **Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC) w siłach zbrojnych (SP) RP**
- M. Cieślarczyk (red.) – **Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki**
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – **Wczesne ostrzeżenie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego**
- T. Compa – **Zarządzanie przestrzenią powietrzną**
- J. Czaja – **Stolica apostolska wobec integracji europejskiej**
- K. Czajka – **Użycie artylerii w obronie oddziału**
- P. Daniluk – **Radiostacje pola walki**
- A. Dawidczyk – **Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.**
- **Dowodzenie lotnictwem sił powietrznych w działaniach wojsk lądowych (praca zbiorowa)**
- W. Drażczyk – **Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych**
- **Działania (operacje) połączone. Materiały z konferencji naukowej**
- M. Gaśka – **Kompetencje organów władzy wykonawczej w dziedzinie obronności państwa i sił zbrojnych**
- M. Gaśka, A. Ciupiński – **Międzynarodowe prawo humanitarne**
- A. Glen, W. Marud – **Kontrola przestrzeni powietrznej w czasie kryzysu i wojny**
- J. Gotowala – **Lotnictwo XXI wieku**
- J. Groskrejc – **Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów**
- J. Hałik – **Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej**
- M. Huzarski (red.) – **Taktyka ogólna wojsk lądowych**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm antyizraelski**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?**
- K. Jałoszyński – **Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych**
- J. Janczak – **Zakłócanie informacyjne**
- Cz. Jarecki – **Użycie wojsk raketowych i artylerii w operacji**
- T. Jemiolo – **Globalizacja. Szanse i zagrożenia**
- T. Jemiolo, K. Malak (red.) – **Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej**
- A. Józwiak, Cz. Marcinkowski – **Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych**
- L. Kanarski, P. Gawliczek – **Przywództwo w armiach NATO**
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – **Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych**
- J. Kardas, K. Loranty – **Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej**
- J. Kardas, K. Loranty – **Instytucjonalizacja przygotowania obronnego kadr administracji**
- C. Kački – **Izrael. Jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu**
- **Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych – część III (praca zbiorowa)**
- W. Kitler (red.) – **Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP**
- W. Kitler – **Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System (rozprawa habilitacyjna)**
- W. Kitler – **Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych**
- Z. Klawitter – **Wybrane aspekty systemu dowodzenia brygady zmechanizowanej (pancernej) w działaniach taktycznych**
- Z. Klawitter – **Rola i zadania zespołu wsparcia personalnego na stanowisku dowodzenia BZ/BPanc**
- T. Kochański – **Logistyka międzynarodowa**
- K. Koliński – **Dowodzenie siłami powietrznymi**
- S. Korzeniowski – **Żandarmeria wojskowa**
- M. Kosiński – **Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym**
- M. Kozub – **Lotnictwo w operacjach połączonych**
- M. Kozub – **Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie**
- J. Kręćkij – **Współczesne kierowanie wojskami. proces dowodzenia**
- J. Kręćkij – **Metodyka pracy sekcji dowodzenia oddziału i związku taktycznego**
- R. Kwećka – **Siły specjalne w kontekście współczesnych zagrożeń**
- R. Kwećka, M. Gryga – **Informacja w walce zbrojnej**
- K. Kubiak – **Transport wojsk i ładunków wojskowych drogą morską przy użyciu statków handlowych**

- L. Łukaszuk – Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa
- L. Łukaszuk – Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa
- L. Łukaszuk – Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego
- T. Majewski – Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych
- T. Majewski – Kierownik – dowódca w organizacji
- K. Malak – Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi
- J. Marczak (red.) – Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP
- M. Marszałek, A. Radomyski – Metodyka pracy zespołów funkcjonalnych na SD brygady raketowej sił powietrznych
- Z. Maślak, K. Kozłowski, P. Krawczyk – Podstawy użycia lotnictwa myśliwskiego
- Z. Maślak – Podstawy teorii informacji obrony powietrznej
- Z. Maślak (oprac.) – Informacje w obronie powietrznej – potrzeby, wymagania, zagrożenia. Materiały z sympozjum nauk.
- J. Michniak (red.) – Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej)
- G. Nowacki – Informacja w walce zbrojnej. Materiały z sympozjum naukowego
- G. Nowacki – Strategiczne siły jądrowe wybranych państw
- G. Nowacki – Rozpoznanie satelitarne USA i Federacji Rosyjskiej
- G. Nowacki (red.) – Militaryzacja kosmosu
- E. Nowak – Gospodarowanie zasobami majątkowymi
- I. Nowak – Wybrane problemy historii polskiej techniki wojskowej XX wieku. Sprzęt i środki wojsk chemicznych
- M. Obrusiewicz – Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – Umiejętności międzynarodowy konflikt wewnętrzny
- J. Płaczek – Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000
- J. Płaczek (red.) – Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia
- A. Polak – Wybrane zagadnienia obrony wybrzeża w Polsce (1920–2002)
- A. Polak – Teoria grup operacyjnych w polskiej sztuce wojennej okresu międzywojennego
- Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów (praca zbiorowa)
- K. Przeworski – Ewakuacja jako sposób ochrony ludności
- A. Radomyski – Zagrożenie śmigłowcowe dywizji zmechanizowanej
- A. Radomyski – Metody i treść pracy zespołu OPL na stanowisku dowodzenia dywizji zmechanizowanej
- S. Sadowski – Podstawowe zagadnienia teorii walki zbrojnej
- P. Sienkiewicz – 5 wykładów
- A. Skrabacz – Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w.
- J. Skrzyp (red.) – Informator geograficzny o państwach kandydujących do Sojuszu Północnoatlantyckiego
- J. Skrzyp, Z. Lach – Informator geograficzny. Państwa członkowskie NATO
- Z. Skwarek – Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego (praca zbiorowa)
- Słownik terminów z zakresu psychologii (praca zbiorowa)
- Słownik pojęć sojuszniczej obrony powietrznej – (praca zbiorowa)
- M. Soloducha, P. Malinowski – Użycie artylerii w szczególnych rodzajach działań bojowych
- H. Spustek – Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego
- Z. Stachowiak – Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych)
- Z. Stachowiak, J. Płaczek (red.) – Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa
- R. Stępień (red.) – Edukacja w wyższych szkołach wojskowych
- M. Strzoda, N. Prusiński – System dowodzenia. Terminologia. Część I
- M. Strzoda (red.) – Wybrane terminy z zakresu dowodzenia i zarządzania
- R. Szpyra – Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw
- B. Szulc, T. Majewski (red.) – Rozwój kompetencji kierowniczych
- E.A. Wesołowska, A. Szerauc (red.) – Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo
- J. Wolejszo, Z. Fiołna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerią) w obronie
- J. Wolejszo – Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia SD brygady zmechaniz.
- J. Wolejszo, Z. Fiołna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerią) w marszu
- Wojsko wobec polskiego października'56. Rezolucje, uchwały, listy (wybór, wstęp i opracowanie: E. J. Nalepa)
- J. Wojtasik (red.) – Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku
- E. Zabłocki – Współczesne siły powietrzne
- S. Zalewski – Służby specjalne w państwie demokratycznym
- Założenia operacyjne do doktryny zasadniczej sił powietrznych – (praca zbiorowa)
- L. Zapala – W rembertowskiej Alma Mater
- W. Zawadzki, T. Majewski, N. Prusiński – Informacyjne uwarunkowania procesu decyzyjnego
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – Operacje pozawojenne sił powietrznych
- J. Zieliński (red.) – Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej
- J. Zuziak – Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie
